

Kronijk van den clerc uten Laghen Landen bi der zee.

<https://hdl.handle.net/1874/339853>

1725

23

A W

1725
1725

142 Kronyk van Holland van den Klerk uit de lage Landen bij der Zee, (in folio 116 pages), waarachter de korte kronyk van Holland van 972 à 1466, in folio, 20 pages, rel. en parch. en étui.

MS. original de ces deux chroniques renommées du xv siècle; et le même dont se servit Frans van Mieris, pour son édition de 1740. On y a ajouté une copie qui a servi à le faire imprimer, ainsi qu'un expl. de l'édition.

... van den Klerk uit de lage Landen bij der Zee, ...
... bekend stond, ...
... afwachten tot Mr. S. de Wied de nadere ...
... hebben, waarmede hij behoort heeft door zijne meening ...
... Ned. St. Courant, 1849, n. 20, bladz. 3.)
... heb ik in één koker gevoerd: De zige ...
... van van Mieris, welke voor den druk gedrukt heeft, ...
... exemplaar van dien dreefde.

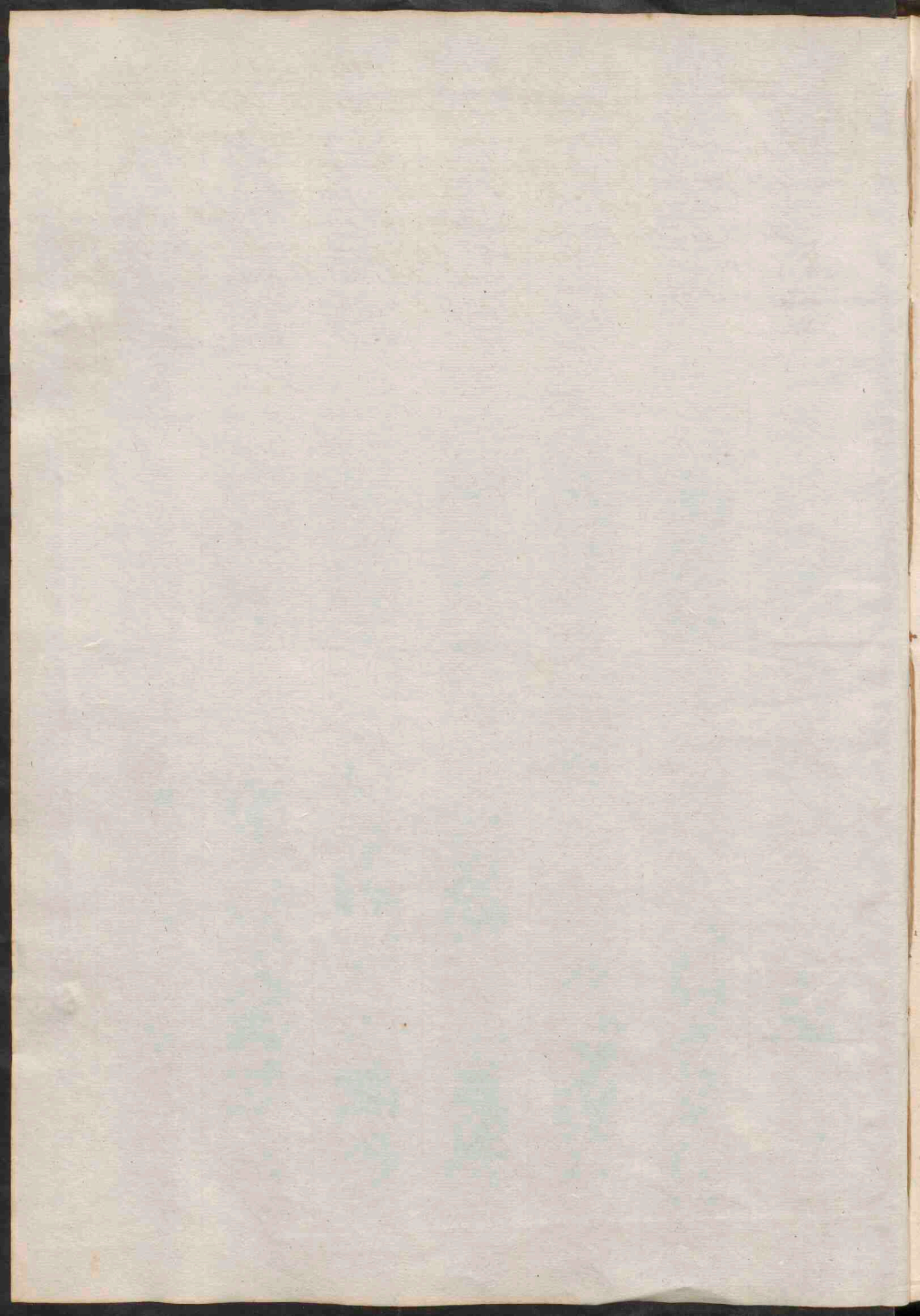
Aevum medium.
Scriptores historici.
N° 83

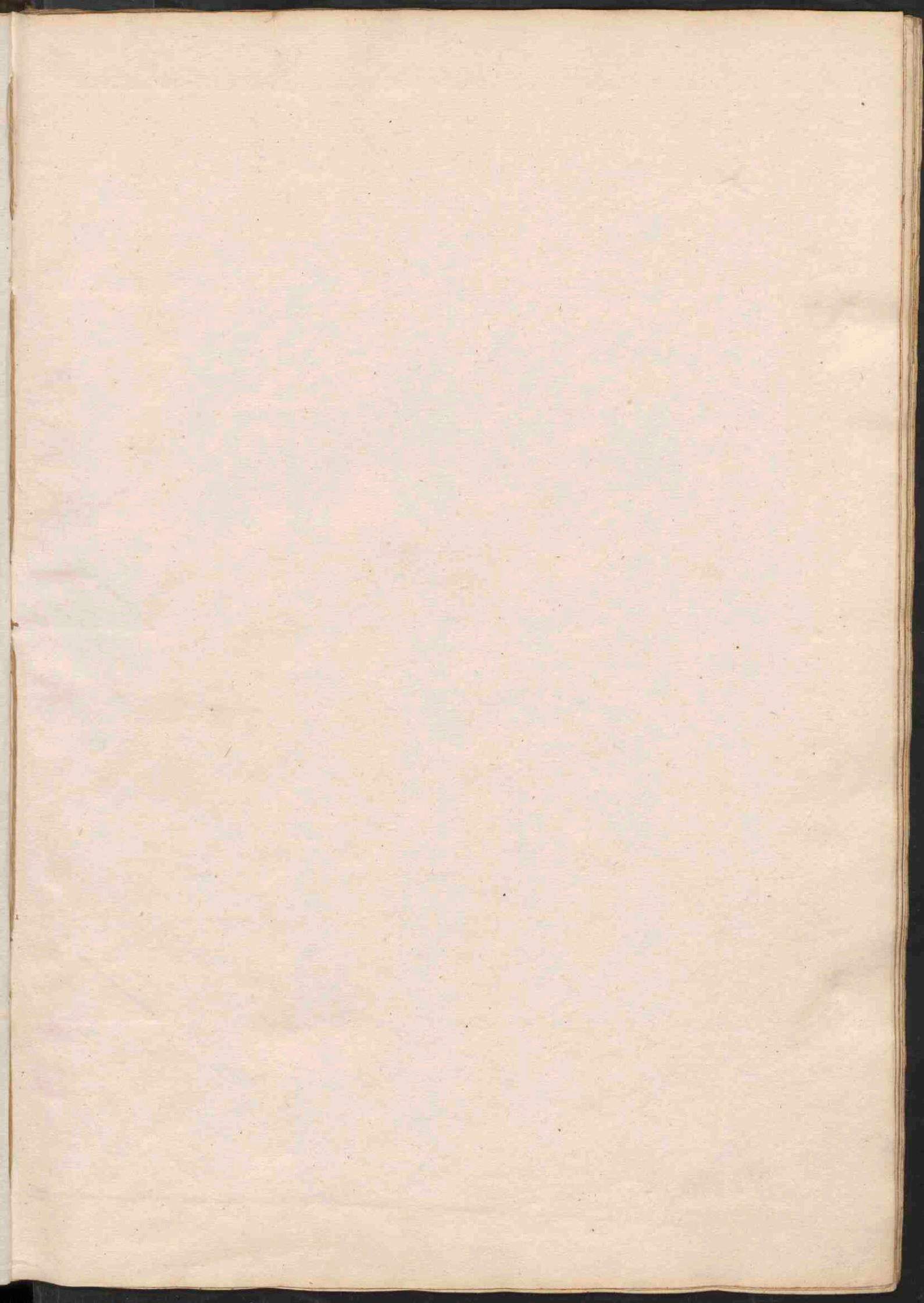
Heur 83

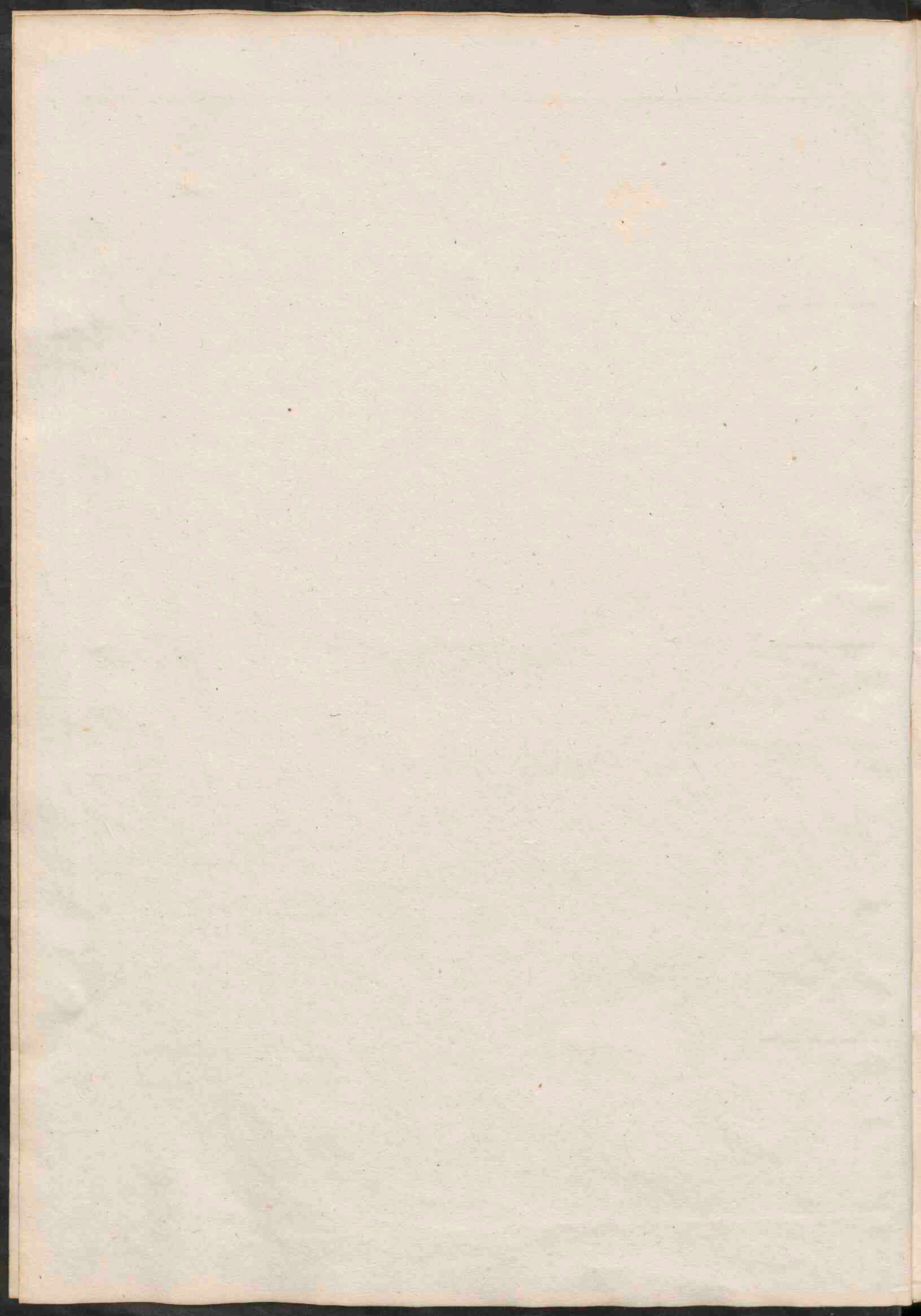
XVI Pl 8

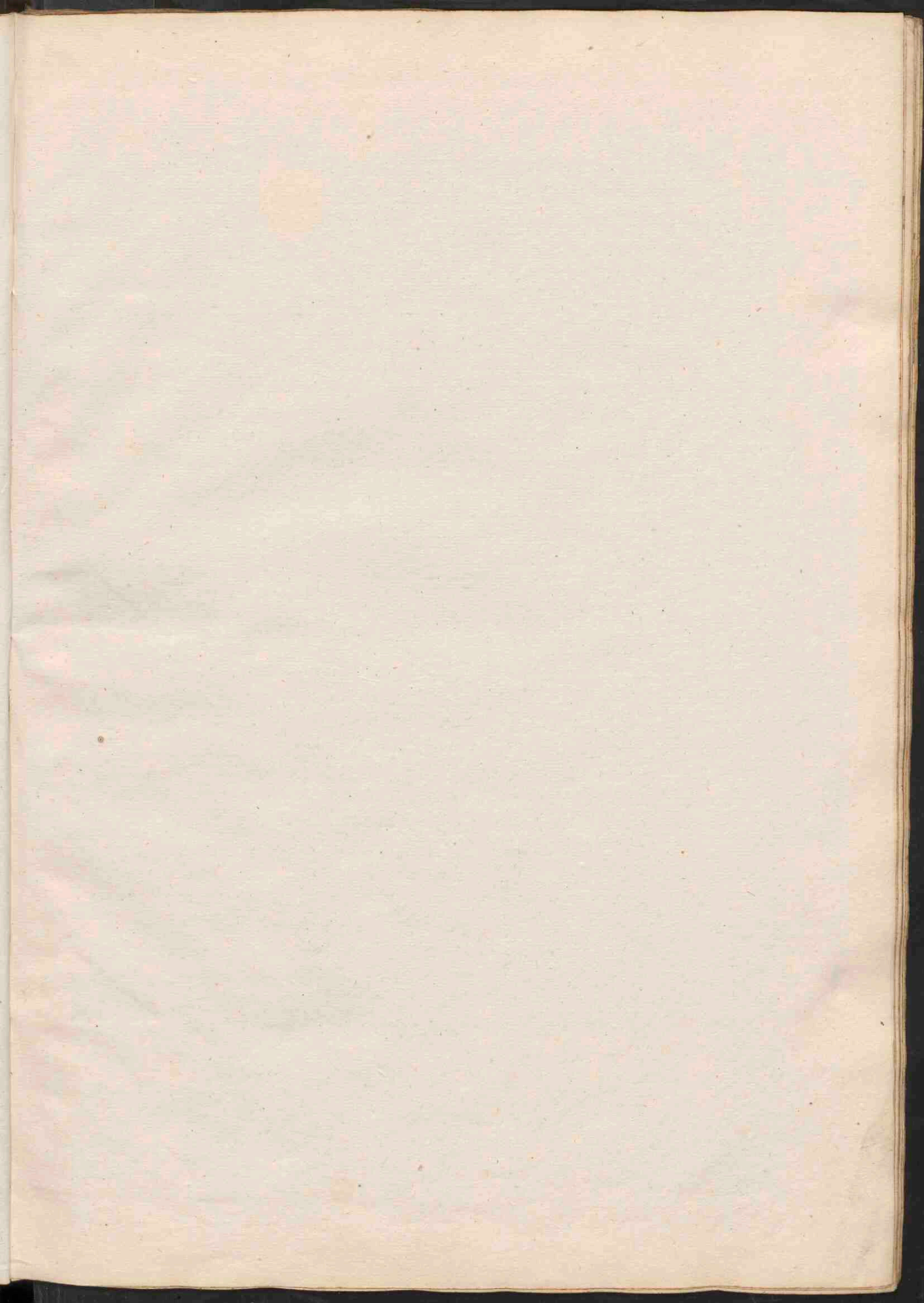
N: 1

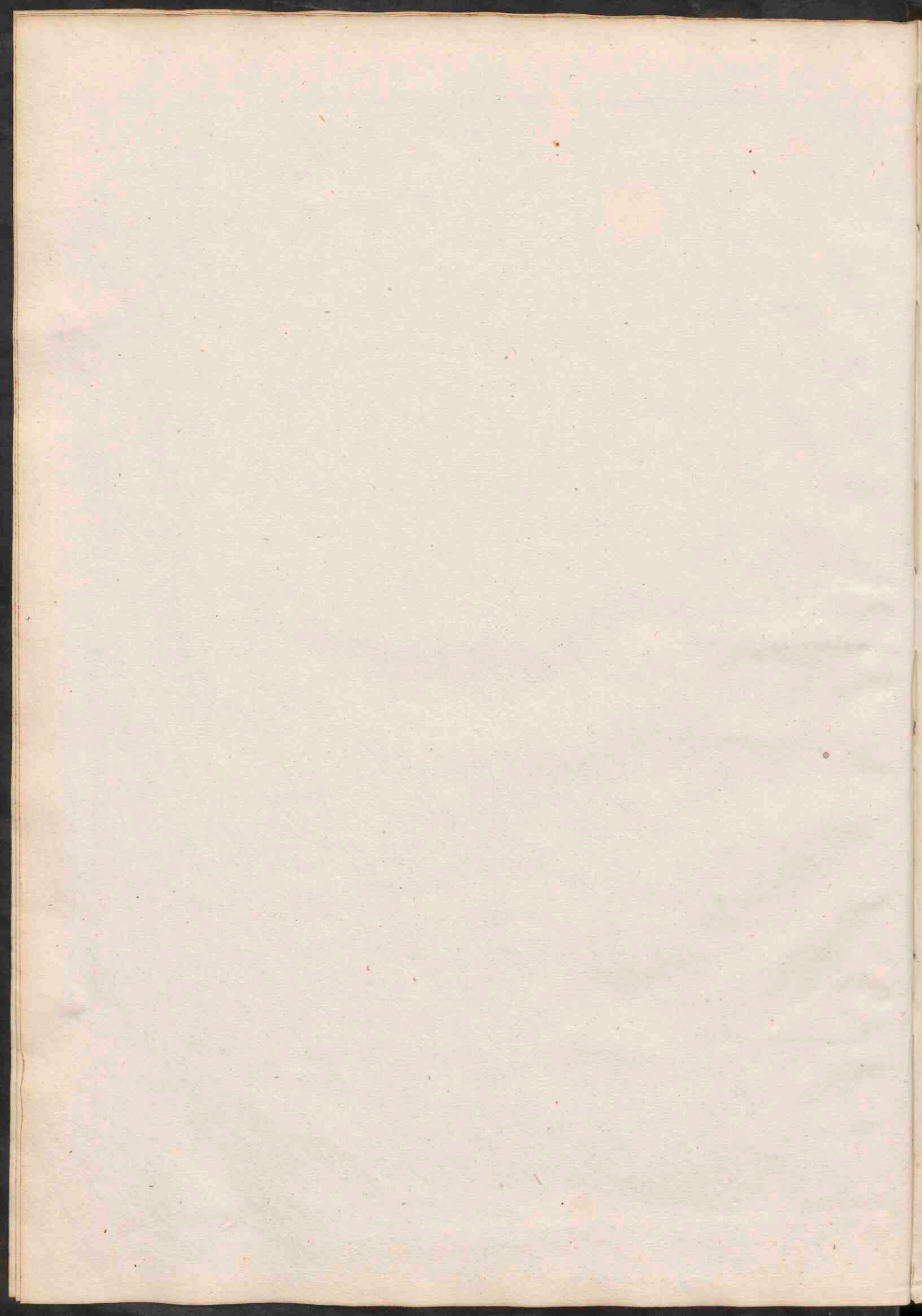
Naar ditzelfde Handſchrift gaf, in 1740, Frans van Mieris, de
"Kronijk van den Klerk der Lage Landen by de Lee", in het licht.
Dit handſchrift, + welk aan den vermaanden regtgeleerde Abriaan
van Westphalen heeft toebehoort, had gedurende eenige jaren
onder van Mieris berust (zie zijne voorrede.)
Mr. J. de Wind, te Middelburg, meent dat de wezenlyke
naam van dezen Klerk is: Philippus van Leijden; hij zal eer-
lang deze zijne meening trachten te bewyzen. (zie. Nederl.
Staatscourant. 1849. No. 23. p. 3.)

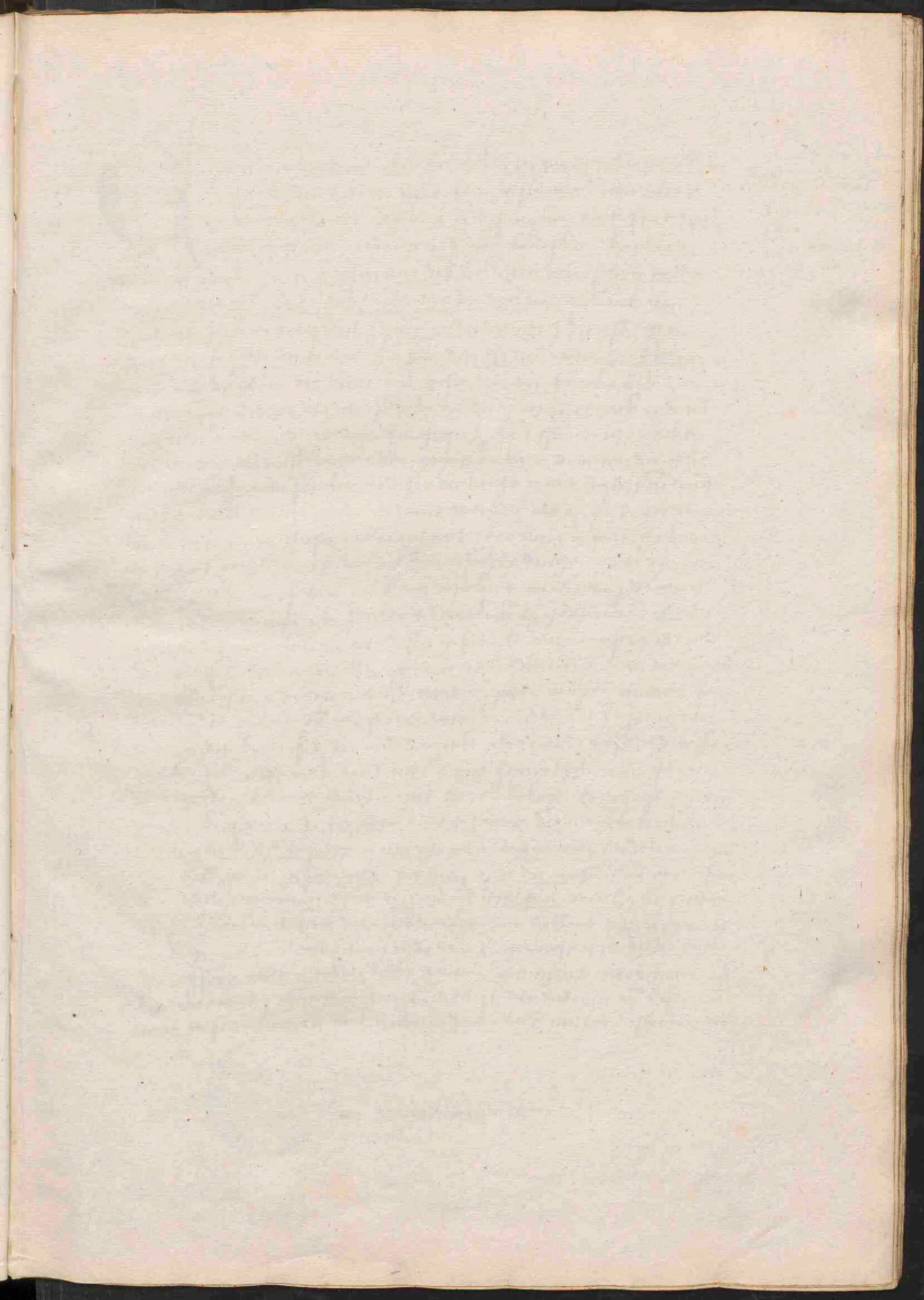

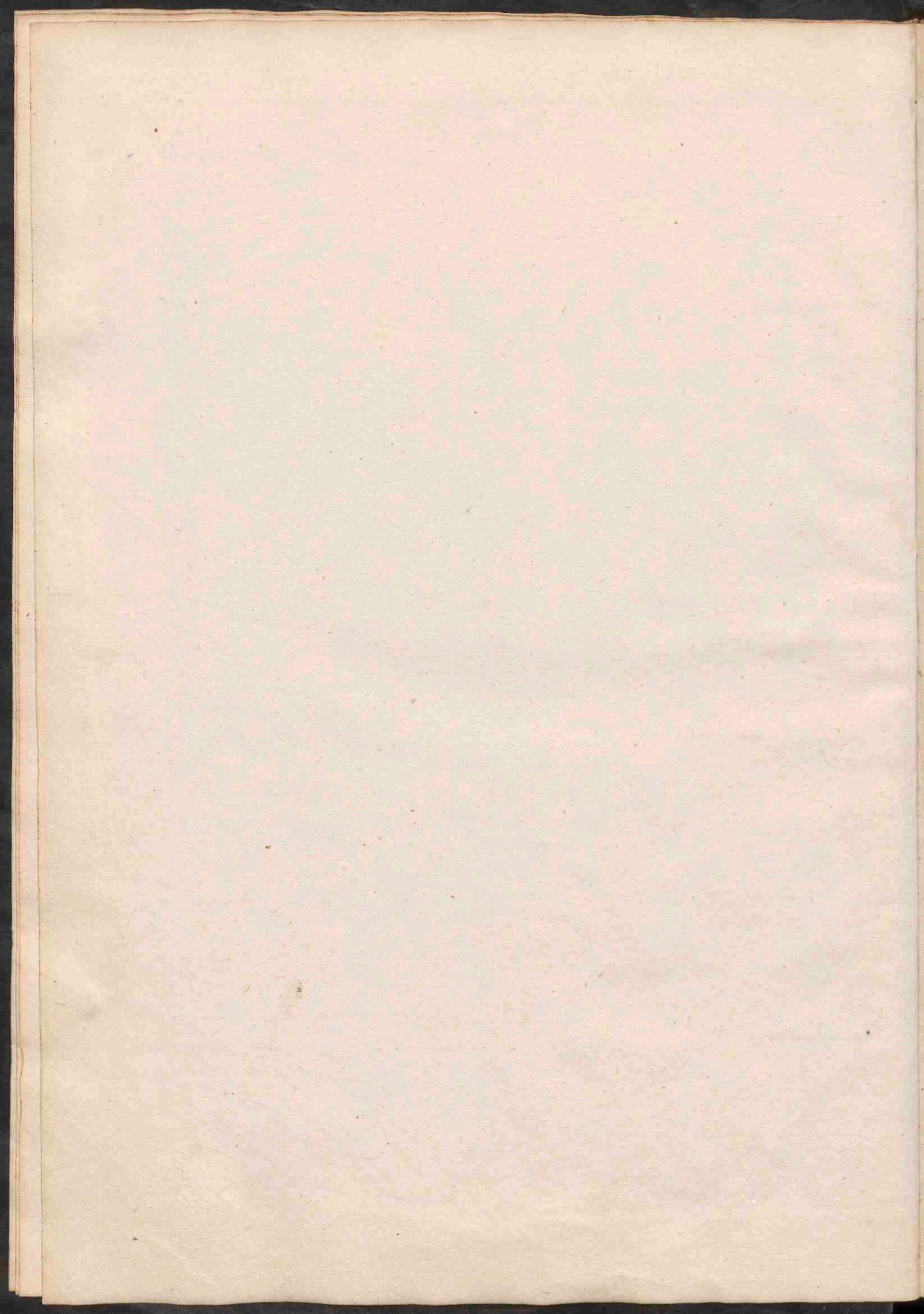

Hen ongenoeckt clerck geboren vinten laetgen lan-
 den byder zee die vint vryen sinnen begerende is
 waerachtige historie te bescrijuen wenshet syne
 gedachten ende genadigen lantsheer hartoch
 Willem van beyeren paltgranc des heiligen roemischen rycks
 opten rijn Traue ende heer der landen van hollant van
 zeelant en van vrieslant synen onderdanigen dienst / grote
 zeechte en sakeheit mit verstandnisse der waerheit Om
 dat alle dingen die inder tyt geschien verganckelic sijn
 nutter tyt Alzoe die menscheliche memorie cranch ende va
 cleyuen onthoude is daer die geesteliche instortinge niet by
 en woent Hoe ist noet ende groet onbaer datmen die ghe
 schiedemisse van sacchen en sonder linge van vorsten en heen
 daer zy alle weege mede gedacht werden als of zy tegenwoer
 dich in leuende geesten waren mit trouwen geschryfte ewich
 gemaect werden op dat die hoochloofde dingen mit verge
 telheit der menschen niet verdonckert en werden diemen
 van reden weegen is sculdich ewelich te gedencken Ende
 want die werckman van desen geschryfte een mensche is ende
 die menscheliche weechheit van hoer seluen niet en vermack
 te volbrengen die clareheit vander opgenomene materie son
 der onder poeten en meesteren wercke en boeke te schryuen
 die vanden begijnel der onder werlt alre hande beschedemisse
 der landen ende oick der dingen mit suuerlycken en gheuer
 de woorden bedicht hebben mit meere arbeyt Hoe heeft hy daer
 om die boeken ende scriffen vint gesocht die menie maken
 vanden heiligen biscoppen van vtrecht ende vanden edelen vorste
 van hollant in gesamender vorren ende die yceften en crommen
 der edelre granen vint den anden getogen daer hy by sonder
 of scrijuen wil Hoe die heerlicheit van hollant vander werlt
 aenbeginne heercomen is ende wie zy gewoest sijn die de rycke
 graeffcap mitten ridderlyche zwoerde geroeyert ende beheert heb
 ben want hy alhier mitten heilicheit der vaderen en biscoppe
 niet te scrijken en wil hebben dan alleen mitten historien der

uten lazen l: bida
 zoe dat westvriessant is
 en int scrijden vint
 bescreuen w. enst
 sijn sonst
 hertoge willm. de:
 paltgranc

reclim. vryssort

Sim Adriaan v. d. Schraalen. Adm.

vorsten van hollant die inder tyt geweest hebben daer wil hy hem op dese tyt mede laten genoeghen. Want, te veel sijn gheplagen, brengt verdriet als die vroede spraken Ende dese versamminge der scriffen die der waerheit myt of getogen en sijn wil hy den hochegeboren hertoge ende graue van hollant sijnen geduchten heere te loue seuenchen om tyt contrynghe daer in te nemen zoe wanneer dat hy genocchte heeft in lesinge der boke.

Al zoe die heilige scriffuyre ons te kennen geeft zoe heeft die almachtige godtheit dat heilige roomsche ryck menichuoudelicken geert ende verheuen ende sonderlinge als men mercken mach in den woorden die vint geuen dat men god sijn geuen sal en den heiser sijn. Soe dat god gheen coninc inder aerden en hient dan een die de crone draecht ouer dat heilige roomsche ryck. Dien allen anderen conincen vorsten heeren ende lande van rechter onscult sculdich sijn mit onderdanicheyt te gemoeten want hy een ouerste is in aller tytheliker heerlicheyt ende by god zoe verstaet men onsen heiligen vader den paus die een vicarius dat is een stedhouder gods is inder geestelicheide. Soe datse god geset heeft inder aerden te regeren en te verlichten die duys terheit der werlt gelyck als die sonne en mane verlichten alle dat firmament en dat daer onder begrepen is. Alst dat sommige conincen en vorsten mit onbekentheit ende mit wille den heiligen ryck hou onderdanicheyt of getogen hebben ouermits dwalinge des rycks die doch hoer meeste hoetheyt byden heiligen roomschen rycke vercregen en hou vaderlich erue daer by gecreert hebben. Doch want dat alsoe veere mit prescriptie ingebroken is zoe en is hier daer of myt meer te scrayen. Maer want die landen van hollant vrieslant ende gestichte van vtrecht in ouden tyden als zy alle vriesen plagen te hieten een volck was van een geloue, van eenre manere sonder middel onderdanich den heiligen roomschen rycke totter tyt toe dat zy vanden doorlichtigen conincen van brabant en van germannen onder vrens onderdanicheyt zy waren in twee gedeelt worden als in een graesscap te besconden mitten zweerde en in een gestichte te besconden mitten cruce. Soe

Wil die bescrijver van desen cronijcken die onspronck ende
 beginsel der vorst graeffscap van hollant claerlick hier in be
 scrijuen en eerst beginne vanden geenen die onspronck is alre
 salicheyt en scepper alre landen en creaturen **vā xpūs geboorte**
Anden iaer dat adam onse eerste vader gescrepen was vyff
 dusent hondert en negenentnegentich iaen op die achtste
 kalende van iunarius opten sonnendagen nacht zoe wordt ge
 boren in bethleem der stad van iuda die verlosser alder werlt onse
 lieue heer ihūs xpūs waer god en mensche vander reyne saliger
 maget maria in des heysers octamanns plij iaer die geweldech
 heysen was en een gebuder ouer alle die werlt Dese octamanns
 heet oick mit reiden Augustus dato te verstaen die een dinck
 meeret en oechet Want dat iulius cesar met al gewonnen en
 hadde aen dat roomse rijke dat dwanck octamanns zoe dat alle
 die werlt was onder zyn gebodt **N**ac sijne doot qua een heysen
 heet tijberius inden iaer ons heen pbi in wiens tijden christus
 geeruyt was En nac hem inden iaer ons heen pl qua een heysen
 heet gajus en nac hem qua een heysen heet claudius inde iaer vā
 pbi En daer nac inden iaer pbi qua een heysen heet Nero die
 een geessel was en dat rijk berleete en ouermito zyn onnutte
 wercken vergat hij die ridderlijche oeffeninge want hij vischte
 dagelieq mit gulden netten vuyt geroet mit coorden van zijde
 hij dede die heele stad van romen ontfrecken mit brande ende
 van veel strijden inder stad **N**ich dede hij sijn moder zyn
 suster zyn broder doden mitte zweerde **S**eneca die zyn meester
 was dede hij inden bade ter ader laten ende alsoe versuoren
 Ende nac dat hij sinte peter dede crucen ende pouwels ont
 hoofden zoe dede hij den kersten dat eerste verdriet Dese Nero
 alsoe die roomse historie seijt sette somige luden vuyten raede
 inder stad van romen ende sonder ander misdact liet hijse dede
 om dat zij hem zyn onnutte leuen berispten en oick somige
 andere sonder wet ofte oirdel vuyter stad verdriuen **O**nder
 welke verdreuen twee edele mannen waren die geheeten
 waren **G**ranus ende **A**nthonius Granus was een vanden
 eedelen senatoren ende Anthonius was een waerden tribune
Granus qua mit zyn ridderseap en geselschap wanderen doer

f. vanden

walſchlant en qua in ardenne/ daer vant hij onder woefſij
nen zwaelic water/ ende daer bij dede hij timmeren een
pallaco Alſmen leeft en daer of heet noch hūden daghe
aqua gram/ dat in dūijſcher tongen Ahen/ Anthonius die
toech doer germanien ende vrancken/ dat doer dūijſchlant
ende quam in hollant daer hij bijden ſtroem des rijns maken
dede inden iær ons heen by een ſtede, die om die gedenckeniffe
van zijne naem lange tijt Anthonina heet. En dat zelue lant
beſat Anthonius en zijn nacomelingen een tijt mit crachte,
ſoe lange dat die ſlauen en die wilten dat zijn deenen, die ſtadt
wonen en vernieldese gelijckmen hier nae beſerent vijnden ſal

Daer nae in onlange iaren ouermits der menſchen ſon
den die god aenhem wrecken woude/ quame mit gro
ter heercracht menijter hande volck vūijt barbarien en vūijte
lande dat ſcandania hiet/ die vwoeffen en vnielden ouermits
der gehengeniffe goods al europa. Hij ſult wroten dat alle
werlt gedeelt is in drie deelen/ als Asia affrica en europa.
Asia en affrica ſijn meest heiden en ſarazine en paepians
kerſtenen. Europa dat is meest al kerſten geloue daer die hei
lige roomſche kerche en alle dat lant daer in hier of ſerift
binne gede gen is. Dese wreede lude quelleden ende deſtruer
den zeer die kerſten landen en ſomige andere die niet kerſte
en waren/ en mit grote blodige ſtrijden en maſſachten
wonen zij veel conuochrijcken ende landen deſelude waen
geheeten by namen Gippides Alamy Germani wandaly Auerun
diemen orch hūnen heet/ Ende ſlauen diemen wijken heet
die gippides bedwongen italien, Alamen wonen oeffenrijck
Germanaci wonen panonien, wandaly wone affrica,
die goeten wonen cathelongen/ hūnen wonen walſch
lant/ ſlauen wonen al hollant. Dit wilde volck dat in
ſlauen heet/ nae dat zij die ſtadt die Anthonina heet gedef
trūert hadden/ deden zij timmeren eenen alten vaſten caſ
tel aldaer, dat vanden wreeden volck zyne ^{naem} ontfinc ende
heete wiltenburch. Daer nae lange tijt maecten die wilten
eenen eendracht mitten vrieſen dat zij wouden den rijns
opnaren/ en mit heercracht aenvechten en deſtrueren

alle twilfchelant Ende alzo die roomfche hiftorie feijt, Zoc
 was in dien tijden een herften keijfer, die valenciannusheet
 die vnam die tijdinge vanden ontvoeden volck woc hoir
 opfet was, en om hoir wreetheijt te wederftaen, zoc quam
 bij zijnen gebode te famen een hoer van veel gewapens volcks
 daer hij dat ongetemde volck mede weder ftont Daer gefchie
 de dat defe keijfer dat ontvoede volck verwant en bedwancfe
 Ende hij nam hoir fcepe ende voer daer mede den rijn neder
 ende werp neder hair cafteel tot wiltenburch Dese keijfer
 bedwancf alre eerft die vriefen, en als hij dit cafteel gedeftru
 cert hadde, heerde hij van daen en bleef daer nae mogende
 keijfer fönige iaren dit gefchiede inden iaer ons heen cccc. ij.

Vaer nae een deel iaren als Erachiüs keijfer was, indien
 tijden was een cominch der vranche die dagobertüs
 hiet ende was gecomen van vranche van troijen Dese cominch
 dagobertüs brochte hollant in zijn bedwancf, en dede weder
 maechen daer dat cafteel wiltenburch geftaen hadde, een
 cafteel van alten sonderlinge groten getimmer dat hij vtrecht
 noemen dede, ende is op tlatijn traictu, dat properlich te
 duijfege te feygen een ouerueer want men daer oueruoer en
 vertolde den caftelijn van vtrecht comenfcape vā meniger
 hande goeden die byden rijn ende byder fouter zee voeren
 Andere feygen en is wel zoc gelooflich dat vrecht opter
 maefen meer te lantwert in feyt, zoc wort dit gheheet
 vuyt vrecht om dattet vuytwaert leyt byder zee Binnen
 welke montagien van vrecht getimmert avert die eerfte
 kerck in die eere sinte thomas des apoftels

Naefen als inden iaer ons heen fcefhondert en xlij
 deden die prifteren groten arbeit om te beheren dat
 vriefche volck mer twas al om myt want dat hartuechij
 ge volck ftont altoes te finne dat heilige geloue vuyt haen
 lande te heeren, ende braken die eerfte kerck, en daer nae
 moenden zy al hollant mit zwaren onloge. **H**ij fult
 weeten dat gefichte van vrecht op die tyt mede hollant was
 vuytgenomen ouer yfel, en was een volck eendrachtelich
 leuende, mit makanderen onlogende tegen die heyden vrie
 fen. **W**aer enen wel wast al vander nacien der vriefen, al

Wast dat zy byden geloue gescheyden worden vanden vriesen
ende blienen eendrachtelich mit malcanden in eenre culwe
en van eenre maniere ter tyt toe dat zy vanden eedelen co
mingen van vrancken in twee gescheyden worden. als
in een graescap en in een bisdom gelijck hier nae bescre staet
Emyghe lunde die der dinge onderscheyt niet en vstaen
die menen dattet coningen van vranckryck waren die hol
lant eerst vinstanen / dat zy billich wel prouen souden
dat zy onrecht seggen want hollant nye walsche tonge en
was / noch onder der walen onderdanicheyt / maer het wa
ren coningen der vrancken / en waren va trechte en teerste
vranckryck dat nu vrancken lant hiet. **A**lzoec also die eedele
vranck van troyen dat lant byden rijn eerst begreep nae
hem seluen noemde / doe hy van troyen verdreuen was mitte
zynen / daer die coningen van vrancken of gecomen zyn
dat waren die meeste coninge vander werlt in dien tyden
maest den keyser / ende plagen meest al duytsch lant en dat
lant ontrent parys dat nu vranckryck hiet te beheere mitte
zweerde / ende hietden hoer pallasse en woenstede / zoe te truer /
zoe te colen zoe te aken te mens in ardenmen en daer ontret
in lotrike / en waren zelden te parys want dat al oen nye
gewonnen lant was vanden vrancken daer die fransonse
of gecome zyn want dat nu vranckryck hiet plach te heete
in latyn francoia togata / dats te segge gemantelt vranckryck
daer om hieten die fransonsen in latyn francoigne / dats
in duytsche te seggen / geboren vanden vrancken. **D**ese
vranck van troyen dede wyngaert van troyen comen
ende setten byden rijn daer hiet begrepen hadde. **E**nde
ouermits die hoocheyt vander vranckcher croen die op
die tyt was in vrancken lande / zoe hieten die lude noch
huidens daechs die vrije vrancken. **O**m dattet roomsche
ryck zoe hooch gelich by him verheuen en gheceert wort
Puppyn die groene was duytsch geboren. **O**yn soen haerl
merteel wort in onecht gewonne en gebore te truer
Dese merteel maecte zyn pallas te colen dat agrippa plach
te heeten / en timmerdet daer nu staet onser vrouwen kerck
mit capitolinus. **P**uppyn die daverch zyn soen des gelijck
Ende haerle zyn soen des gelijck wiens waerde lichaem

4

rust tot **Aken** Daer hy moest te woenen plaech eer hy troom
sche ryck vercreech by huere der vorsten vā alamanjen
Daer nae alzoe zy wint spaengen dagelich veel aenstoets
hadden die op die tyt hendes waren en westvranckryck zeer
aemwochten **Goe** bleuen die vranckse coningen veel in dien
landen zoe dattet veel bewoent worde **Ende** kraerle dede
wynjaert brengen wint vrancken en deden setten over all
in vranckryck dat een soet bequaem lant is **Goe** dat zy zeder
die tyt die croen aldaer gehouden hebben die zy nutter
besittinge des heiligen ryck zeer groet en wint gemact
hebben **Doch** offer dien dat zy hem aldaer zoe vaste neder
scheidten zoe is dat heilige ryck wint hoeren hande ge
men als kenlich is **Want** zy hem doe meer ter walscher ton
ge gauen dan ter dintscher **Die** waelen en moegen dat ryck
wint besitten alzoe die paus dat ordmeerde in gemeene rade
mitte coningen van germanen vā vrancken en van sassen
dat nu altesamen almaengien heet **Mer** dat dat heilige ryck
altoes geregeert soude weesen vanden dintschen en dien soude
men kiesen byden hoegen kuer vorsten die in almaengien
daer toe genoecht worden **Zeder** dat dat rycke der gricke
of getogen wort by gemeene rade der heiliger kercken ende
des heiligen ryck **Overmits** dat zy der kercke en der kreste
gelout twee werff hulp weygerden tegen die hendene sarra
cine die die heilige kerck en kerstenheit in ytalien zeer
destruerden en rammertich verdrueten **Daer** die duiere
hande dintsche naciën willichli toe berent waren en
in goods eeren en der moder die heilige kercken die barbare
ende sarrafinen mit hoere mogentheit verdreuen **Welche**
drier hande dintsche tonge waren germanen vrancken
en sassen die doe altesamen mit eenē name gheeten worden
Alamanjen dat in dintsche te seggen is een grote vloegel
Want die aern des heiligen roomschen ryck grote vloeghe
heeft veel cleyne vogelkens onder te bescremen en te voeden
huer om hebben zy onrecht die die coninge der vrancke
heeten coninge van vranckryck **Want** vranckryck is een
wylant byden anden en is gheeten der vrancken ryck over
mits dat die vrancken dat lant wome vanden hendenen
en is wel te pronen dat die vrancken menich hondert iaer

waren vrom die fransonsen want truer wart gesticht
 doe abraham acht iaer out was hier nae om dat die fran
 sonsen groot worden in tter walfoer naticen / alsoe zy den
 vrancken off gincen daer zy of gecomen waren / ende
 zy vanden heiligen ryck geset worden by gemeeent
 overdracht / en byden groten kaerl zeluer overdragen
 wart om rechte mit scap dat die dinstsche dat ryck
 altoes behouden zonden / hoe hy zeluen een vranck
 dinstsch gebore wart **H**oe wort daer nae den fransonsen
 te moet zoene geordmeert dat die eer gedeelt soude worde
En want die herstenheyt staet in drien principael naticen
 hoe zonden hebben die romeynen ende ytalien die herck
 om dat zy tbeginnel waren vanden heiligen geloue
Die germeynen ende vrancken dat zyn die dinstsche
 souden hebben dat ryck om hoere mogentheyt **E**n
 die fransonsen en waelen souden hebben die schoele
 om hoere wysheyt en cloechheyt alsoe als dat noch
 huiens dages is **Die bescreuente van hollant**

Hollant (alsoemen vynt bescreuen in een boeck dat
 hiet de proprietatibus reru inden vijftienden
 boeck) dat is een cleijue provincie gelegen byden Rijn
 daer die Rijn in die zee gaet / ende strecket sijtwaert aen
 brabant en gelvelant / en oistwaert an vrieslant ende
 westualen / noectwaert aen die engelsche en scotsche zee
 ende westwaert aen piccardien en aen vlaenderen / en
 meest een broeck lant / en alle sijn mitte arme vander zee
 en des rijns gesalicht / ende heeft rijniereu / waelen en
 meeren / en sonderlinge goet weylant / waer om daer
 veel beesten in zyn **E**nde die aerde is tot soninge weegen
 zeer vruchtbaer **D**ick zyn daer bosschen in tot veel stede
 daer wilde beesten voeden / alsoe dat daer goede iacht is
En tot veel steden ist inoerich / daer me een materie of
 maect die oirbaerliche is te bernen **E**n is een rijck lant
 van veel cooplieden en van goeden die byder zee en byden
 rijniereu varen / van welken lande die hooftstadt ghete
 is naeden latyn Bructu / maer vtrecht hiet zyn dinstsche :

Ex libro de proprie-
 tibus rerum.

† Gerhardus a S. Sueren
 Cancellarius quondam
 Clivia in Theutoniam
 suo a. 1477 dicitur
 Brodia xone, goer
 locus palustris.

Andas
 Xortz 53
 Annum.

want zij aen d'uytschlant behoert nader gelegenheit van
 der zee en naeder talen wanttet in die provincie is van
 neder sassen, en dat volck is groet van lichaem, sterck
 van crachten, stout van herten, schoen van aensichte en
 van leeden, eersaem van zeeden, en oetmoedich, god ont
 siende, en min begerende te rouen dan ander d'uytschen
 getrouwe en vreedsaem, en g'uetlijck den g'asten. Tot
 hier toe is genomen v'rijt dat loich datme hiet *de proprie*
tatibus rep' n' Vlaeder d'uytscher talen is *geheten hollant*
 want daer veel hout en bossch'ijnc inplach te woesen,
 mer nu hietet hollant want daer een letter v'rijtgedaen
 is bij wille der geerne, diet zoe versenden *hoe hollat dede yk is*
Die princen vanden vranchen, die karoliny zij g'hele
 berechten lange tijt dat roomsehe rijck Die deelde
 al hollant alsme hier nae bet verstaen zel in twee heer
 scappien, als in een bisdom en in een graeffscap, want
 haerl diemen martellus heet, die een cominch was van
 vranchen, en hem onderwant die heerscappien van ger
 manien en vranchen, die gaff die herche t'utrecht die
 eerste ganc En cominch haerle diemen den calen heet
 en nae roomsheniser was gaff der heerlicheijt van hollant
 die eerste graeffscap, al wast datse van anden liden
 daer te voeren beheert hadde geweest, als va Anthons
 den romeyn en zijn nacomelingen. Die nae zoe menich
 nou'dich worden dattet noet was een heer te hebben. En
 op dat wij bekennē moegen dat alre eerste begrinne beide
 vanden bisdom van utrecht en vander graeffscap va hollat
 Soe ist noet dat wij begrinne ende die oirspronck maechē
 v'rijten eersten van engelant *van suite willeboorts gebort*
Azoe die engel'sche historie inhout, zoe quamē die
 neder sassen mit ongetelde seepon in bartaengien,
 datmen nu engelant hiet, en wormen dat lant en b'enen
 daer in. Ende die p'ans grogorius, die heilige keeraer
 bekeerde dese zelue lide totter gracen des doopsels bij ij
 keerers, deen hiet Augustinus die ander hiet *melitus*
 als in dialogo gescreue staet. Van welcher neder sassen
 ofte vriesen ouermits die v'orsienicheijt goods, gebore

Holtlant
 in
 Hollant

wordt een kynt dat willebrordus hiet / ende zyn vader was
wulgisus genoemt / Die zyn kynt willebrordus begenen bro
ders gaff te leeren wiens cloester dat herpen heet / daer wart
hy clerck geleert ende ontfinc aldaer die cruce **E**n tot zyne
xx jaen bleef hy daer in hooger leeringe **D**aer nae ginc die
ronghinc van duechde tot duechden opschimmende **E**nde sochte
mit groten vlyt die soetheyt des seouwenden leuens / ende qua
tot sinte egbert die de eerste biscop was van noerdynmerlant
en is hem nae genolget als een ouerste meester des seouwen
den leuens tot in yerlant / op dat hy daer sonder coninc van
tyteliche dinghen mochte leuen een here mytelic leuen
Ende van desen **E**gbert ontfinc willebrordus zyn priesterhe
oude **D**aer nae ^{ontfinc} die ecclesiastica historia seyt / zoe sende
dese sinte egbert wigbertu zyne discipel in germanen op
dat hy den ongelouigen volck leuen mochte die waerheyt
der heiligen euanghelien / **M**er dese wigbertus wort zoe we
der gestraet mit des vyants behendicheyt dat hy mit zyne
keer an dat harde volck luttel vorderde / en aldus ongedaen
synre boetscap voor hy weder in ynglant **E**en wylytys
daer nae en hiet dese zelue sinte egbert met of van zyne
goeden beginne / ende sende sinte willeboert die doe priester
was mit ellef gesellen in duytschlant / om dat ongelouige
lant te beheren totten rechten geloue **O**nder welcke geselle
een was die sinte willeboert volchde gheheten sinte delbrecht
die ouer gaff dat coninc ryck van ynglant dat hem van zyne
vader aencomen mochte en ginc sinte wilboert nae **E**n
want sinte willeboert en zyn ellef gesellen gebore ware
van neder sassen ofte vriesen / zoe mochten zy te bet prechen
die euanghelien in duytscher talen **vande vriesche rabodus**
Daer nae inden jaer ons heen sech hondert end **xx** in
versamede puppyn die mogende coninc va vranche
een groet heer van ridder scap en va gemeenten / en maecte
een grote heer naert in vrieslant tegens den coninc rab
bodus **D**ese heer naert vernā coninc rabodus / en asamede
oick een groet heer van vriesen en wederstont coninc
puppyn crachtelich **M**aer nochtans by goede gehengemisse

bleef comnich rabbodus verwonnen. Alzoe dat comnich puppyn
sinte willeboort mit zyn gesellen daer om sende in vrieslant
op dat hy den comnich rabbodus mit zynre leere ten kersten
geloue brengen mochte. Die comnich rabbodus hadde zyn
woeminge by eenen eylandt en hiet fostenlant daert harde
schoen was. Ende om dat onnutte geselschap der affgoden
qua sinte willeboort en brach aldaer drie tempelen die in
iuppiters eer gesticht waren. Ende drie mensche doopte hy
aldaer die den vyant en zyn geselschap versacten. Rabodus
die comnich die meende dit gewelt dat hem gedaen was te
wrecoeken / en geboet een van sinte willeboordus gesellen te
dooden / ende dient mitten boete viel plach altoes god te bidde
dat hy martelaer steruen moeste. Sinte willeboort sach dat
hy comnich rabbodus niet beheren en mochte van zyn ongeloue
noch van zynen affgoden / ende dat hy luttel zielen daer gewon
nen hadde / wart hy te rade dat hy weder varen woude
in vrancken dats in oystvranckrych / en die nyeuwe bekerde
ende gedoopten inden geloue te stercken en ver gaderde veel
priesteren. Ende qua daer mede tuterecht dat in dien tyden
inder vrancken macht was / daer hy vaste by sinte thomas
kerche die gederuert ende neder genallen sach een bede
huys dede maechen in die eer des heiligen cruces. Ende
hier nae inden raer ons heen ses hondert en xvi sette sinte vande eerste
willeboort en wyede die eerste vonte tuterecht / op dat die vont tutecht
gelouige menschen eenen zekeren toeganch aldaer hebbe
hebben mochten tontfaen dat sacrament der heiliger dopen.
Hier nae inden raer ons heen ses hondert en xvi ver
sach puppyn die edele comnich van vranckrych ende her
toze van botryke in sinte willeboort grote volstandicheyt te preke
dat heilige euangelic / veroreech van hem dat hy te rome toech
ende ontfinc die heilige benedixie en wort biscop. Sergius die
pauus die de eerste was alzoe gheheten wort vermaent vanden
engel in zynen vysoen / dat hy ouermits bede wille comnich
puppyns / sinte willeboort waerdelycken ontfinge en ordiner
de hem in sinte peters kerche tot eenen aertschen biscop dese
pauus behutten een tyt by hem en giff hem eenen nyenawen
naem ende hieten clemens. Ende als dese clemens die

benedictie vanden paus ontfaen hadde is hy weder ghekeert in
duytschlant **C**orts daer nae dede hy op die stede daer sinte Tho-
mas kerck gestaen hadde tutchrecht / een cloester kerche van cano-
nyke maken ende geboot daer in staedelich te staen des biscope
stoel want hy die zehue kerche by synre eerster benedixie
wyede en heilichde mit synre selvs hant **D**ese heilige kerche
van tutchrecht mach mit recht heeten een commonelich gesticht
want se die coningen mit crue en vryheeden verseyert hebben
ende daer syn in geprouent ryckeliche canoniken

Nae desen inden iaer ons heen ses hondert pcvij lael
die coninc der vrancken ende hertoge van lotryche
gaff nae puppyn synre vaders doot eerst die kerche tutchrecht
hy hadde oick eenen groten stryt tegens den onghoersanne
coninc rabbodū daer hy veel vriesen doot sloech / en bedwanch
den coninc mit cracht **D**ese zehue kael was gheheten
marcellus / ende als hy desen coninc rabbodū verwonnen
hadde / nam hy hem in genaede mit vorwaerden / dat hy son-
der ewyuel kersten worden soude **T**e hant nae desen wort
vermaent mylfridus die eertsch biscope vā zenuoueren ouer
mits godlyche vysoen dat hy trecken soude in vrieslant en
helpen sinte **E**lement die vriesen bekeeren / **D**ie doe als hy
daer gecomen was arbeide mit synre heiliger keere dat
rabbodus die coninc wert ghekeert / alsoe dat hy mit ghe-
ueynsde sinne ter vouten ginch daer men hem in dope soude
Ende als dese zehue tyrannie qua en sette syn een voet in
dat heilige doopsel doe sende hem die vyant in dat hy vraech
de waer tmeeste getal van synre vriesen waer / inden he-
mel of in die ewyge verdomenisse **D**ie heilige biscope
andtwaerde hem en sende dat die vriesen die in vortyde
myt gedoopt en syn alle ter helle vdomenisse waren **E**n
als die coninc rabbodus dat hoorde tocch hy synre voet nae
hem vuyter vouten en sprach **I**ch wil lieuer mit mynen
voorwaders veel gheschaps inder hellen hebben / dan mit
luttel dynre kersten besitten hemelrych **A**ldus wordt
die coninc bedrogen by des vyants raet / en sterf des der-
den dach daer nae in merliop doots **E**n daer om nae des

coninc doot wort & semens die willebrordus hiet vrylich inden
 lande laeten varen daer hy woude en openbaerlich den vruisen
 te prediken dat heilige geloue en die ongelouige te dopen en
 pruyten te wyen en in elcke carffel kercken te stichten *mirakel vā hello*

Men sal myt after laten die miraculen en die genade die
 god door sinte willeboort heeft gedaen en in ouden boeke
 gescreuen heb genonden vā zynre heilicheit **T**heschude dat tot
 eeniger tyt die van zynre geselschap waren groten ouertallige
 dooyst leden als zy mit hem gingen by den oeuere vander zee
 om kercken te visiteren van zyn gestichte **E**n en hadde geene
 wyen en dat water was sout **D**es hadde die heilige vader mede
 lyden mit zynen discipulen **A**lzoe dat hy sende tot een die hem
 heymelichste was **D**at hy richtenoert die tente opfloeghe ende
 daer onder een cleyn cule grone en als dat gedaen was ginch
 dese heilige biscop alleen inder tente en badt an god seer minch
 lich om versch water **E**n rechtenoert vloyede vuyter souter
 aerde hoepē van versch water alsoe dat alle die dorstige putteden
 vuyter fonteyne waters genoech **E**n ouermits die heilichede
 des biscops die zy daer aen hem behenden zoe loefden die geene
 die by hem waren den almachtigen god **D**ese selue fonteyn is
 in een dorpe dat heilige loe hiet by almer en hiet noch hi
 dens dachē sinte willeboorts putte **T**hemiel dat dese selue
 sinte willeboort vor in een eylant gelegen in zeelant datme
 walcheren heet om dat heyden volch dat vanden deene gecome
 was aldaer te behouen totte kersten geloue **D**aer vant hy een
 beelde gemacet nae Mars den afgode dat die luden aldaer in
 groter eeren oeffenden **w**elck beelde dese heilige biscop te
 maect brach en vermeldet **D**oe quā die behoeder des afgodes
 en sloech desen heiligen biscop mit eenē zweerde op zyn hooft
 ende waende dat onrecht dat zynre afgod gedaen was te sach
 ten mit des biscops blode **M**er die selue moordenacr ouer
 mits gods wracche wort rechtenoert gegrepon vande vyant
 die hem alsoe quellde dat hy opten derden dach sterff onsalich
 ende die heilige biscop bleef gesont ouermits die gracie gods

Treden naer ons heen zeeven hondert en xxxvij stauff dese
sinte willeboort nae dat hy dat heilige euangelium in allen
hoecchen zyns gestichts volstandelich geprediet hadde en die
heilige kerche tntrecht eerlyche hadden berecht pl iuen /
wens lichaem genuert wort in een cloester van sinte
benedictus orde dat op treuereu heet en is gelegen inden
stichte van tryer dat sinte willeboort in vour tyden seluen
gesticht hadde Dese heilige biscop doe hy noch in leuende
hinc was sende hy sinte Albert zyne discipel daer hier
vour of gescreue is in henemerlant om die nyuwe bekeerde
inden heiligen geloue te stercken / die nae dat hy veel heydens
volg bekeert hadde / eynde hy zyn leuen eerlychen en rustede
in god salighelich / en wart begrauen tegmonde / woe beide
hinc noch verciert is mit menige dincchde en costelichen
cleynoden Dese heilige confessor was onder alle sinte
willeboorts mede gesollen verhouen / zoe dat hy dyaken
was en daer hy soe neemt men dat hy die eerste doemprecht
tntrecht was / dats die eerste archidyaaken *van paus leo*

Hier nae inden naer ons heen acht hondert vongfen
een deel bur gerd van romen die paus daer hy in
die processie ginch diene heet die meerre ketanen / en men
teruue droech op sinte marcus dach / en stacchen hem zyn
oogen vunt en corten hem zyn tonge en wroechde hem
met onrecht en seyden dat hy valshent gedaen hadde Den
welken onsen heer weder giff zyn gestichte ende sprake
En om dese twedracht te verlychen toch daerle die gro
te coninc opwaert doer tgeberchte inder cropwalen lat
totter stadt van romen toe En als hy der stadt begonste
te genacchen / doe quame die senatoris en dat roomsche
volck mit groter scaren tegens hem / mit veel heilichdoms
vander heiligen gebeenten / ende broechtē alzoe den coninc
mit blyscappen in sinte peters kerck / en die vour paus leo
settede aldaer den coninc op zyn hooft een gulden croon
als opten heiligen hoersdach / en tgemeen volck songen den

cornich elyden. sanch in deser manen **K**aerle die grote bey
ser en gebreder der romeynen is gecroent hem zy lof lang
lenen salicheyt en zeege hier by moegen hem scamen alle die
yesten visieren daer me geen waer heyt of geminden en can
en seggen dat cornich kaerle die stadt va romē mit cracht
besat ende wanse ouermits der vriesen inbechten dat alge
loften en fabulen zyn *vanden doot van sinte geroen die priester tot noortich*

Nac desen als inden raer ons hech acht hondert en lvi qua
men die deenen en noormans van noerweegen mit
horen seepen in hollant daer zy alten groten heer brochte
en mit groter wreetheeden destruceerden zy al tlant
ende braken die kercken en sy sloegen den heiligen man
sinte geroen die tot noortich priester was zyn hooft of ende
zy woupen neder alten groten casteel by wouburch dat certys
des ed aumidikus was. Diemen in dymtsch plach te heete cezeloer
Die hollanters die setten hem doe ter weer metter seluer macht
die zy hadden mer die deene waren hem te swaer Daer bleue
twe ridders doot die gheheten waen heer dybbout en heer
gheerlof mit veel hollanders. En die deenen name wyne
ende kynder en voerde se mit hem in vreemde landen

Nv hebby gehoert hoe dat die heilige vader sinte wille
hoort vint engelant ouer gecomen is om den ongelo
uigen lude in vranche lant in hollant in zeclant in vries
lant en ouch inden gestichte va coelen en van vtroecht te pphen
dat heilige euangeliū mit zyne trouwe mede hulperen om
die van hōw ongelouen en māmetterien te brengen totten
doopsel des heiligen kersten geloofs. Ende want dit cedel
lant van hollant alzoē gē gehoert hebt veel aenvechtens
der deene der noormānen en andere gehadt heeft. Diet me
nichweren gedestruert en rānenlycken vrnolt hebbe
ouermits dattet geenen harder noch inwoenende heer en
hadde die dat wilde volck weder staen hadde moegen. **H**oe
en doecht myt vergeten te scrijnen wie die eerste graue
was va hollant en wie nae hem dese landen geregeert
en beschert hebben en hoe elck zyne tijt gebruyt hebben
alsme naest geraken can hier om wil ick gaen ter materie

1. Mattheus 23

ende beghinne van coninc haerle den haken die die eerste
ghifte gaff vander graeffcap van hollant nae zynre co
ninclycher moegentheit als een besitter des roomsche
nyet *hoe coninc haerle vā vranche en nae roomsch coninc hollt gaf coninc gnuet dorch*

Vreden iaer ons heen acht hondert ende spij was coninc
der vrancken haerle die calc / en nae maect een rooms coninc
mede / en was lodewyche soen die grote haerle soen was
die welcke coninc haerle tot conre tyt sat in conre stede
die pladeel heete / en plach te staen in brabant opter kempen
Daer hy vernam dat die deenen en noormans hollant ver
woest hadden, en dat volck doot geslagen Ende om des
wille zoe gaff hy daer beede haighens des edelen granc, conre
genoemt dideriche of dorch die des princeen walcherins
broder was geboren vander crone van vrancken al hollat
en die kerck togmende mit hoen toebehoen / dat te vstaen
van zuythardes hage ter voentrap van kintchen toe mit
bescreuen premilegion bezo gelt mit des conincs gulden
vingerlinge daer zyn beelde in gesmede was en sprac aldus:
« **V**den name der drie voldrichent haerle byder genaden gods
« coninc want onser crone toebehoert dat wy onse kene en
« getrouwe / eeren ende weerdigen zullen mit gracen en
« mit loen horens dienste *Goedoen wy verstaen allen kerste*
« geloungen kersten luden die nu zyn of namaels weesen
« zullen en desen brief zullen sien of hoen *Dat qua monso*
« tegenwoerdichent haighen die edele granc en hadt ons
« dat wy geuen woude conre edelen man die walcherins
« broder was *Dorch* genoemt hollant en die kerck togmode
« mit hoeren toebehoren / dat vā zuythardes hage totter
« vortrapp toe *Tot* wiens bede wy geneycht zyn ende
« waerdelich ontfaen hebben als wel recht is *Ende* of
« we onsen kene getrouwe mane *Dorch* vort alle vortlant
« mitten dienstinden die daer nu in syn of namaels in woene
« moogen sullen mit bosch mit mersch mit wende mit water
« en mit heyde en al datter toebehoert *Ende* gebiede dat
« hem niemant hinder doe *Ende* om dat wy willen dat dese

Suitgandebage totte vorttrappe
Kintchen toe

In en staet mit Dri-
gion men

in Kintchen

Walcherus

gijfte gestedige blijue totten eerwigen dagen zoe hebben wy dese
letteren bekegelt mit onsen vingerlin van goude. gegeven
tot pladeele int jaer ons heen acht hondert lxxij des negen
den dages von sinte jans dach nativitas. *Van dirck den eerste graue*

Dese graue dirck en syn nacomeelingen hebben van die
tyt bewaert die eedele graeffscap van hollant in rechte
man leen besecten. ende hebben die wrede deone en noorman
vuyten eynde des romschen vijeg crachtelich veriaecht.

13

Tis te wecten dat die vortrappe syn gelegen by enfant neffes
vlaenderen int zelue jaer alsoe dese zelue haerle coninc
der vrancken was. dat was doe neder dinstschlant daer wals
lant mede toe hoerde tot parys toe. en ouch mede vruelant
daer hollant zallant drent en twent en alle tje stichte
van utrecht mede aen hoerde. **H**oe gaff hy eerst die graef
scap van vlaenderen en dat geschiede aldus hy hadde de
coninc van enjelant synre dochter Judit te wyue gegene
en die coninc sterf cort daer nae. zoe dat een eedel man die
gheecten was die yseren bondim die ontfarote die wedue
van enjelant. zoe dat die coninc haerle zeer daer om ver
toerut was. **D**och zoe maecte die pans een soene tussche beyde
zoe dat die coninc gaff dien bondim mit synre dochter
die graeffscap van vlaenderen daer von die tyt nye graeffne
gerweest en hadde. **D**it dede haerle al by rade en consente syns
broders coninc lodowychs van hooge dinstschlant. **W**ant hy
alle hoer dinghen broderlich mit malcanden deden. **E**nde
dat hy aldus dese twee graeffscappe wech gauen in eenre tyt
dat deden hy om den gemeenen onbaer. **W**ant tot grote lande
waren en voer van hemhuden gelegen. en om datse veel
aenstoets leeden vanden noormannen en deenen die veel
landon woumen ende bedwongen. **H**oe setten hy dese twee
heen daer in dat syse mitten zwoerde vandes heiligen vijeg
weegen bescoerne souden. *hoe graue dirck verreech dat fouest walderwat.*

Voderwych die coninc van hooge almaengien des vst
conincs haerle broeder gaf ouch dese graue dirck over
mito boden wille der coninginne syns wyffe heme genoemt.

dat foreest van waldarwant om dat hy een vermaect redder was
ende onder ander ridders zeer te prysen / daer hy hem bescreuen
hantvesten of gaff sprekende aldus **Die hantveste vant foreest vorst**

In die eer der heyliger drie vondicheyt **J**odewyck byder gracen
godes coninc van almannen **W**ij doen verstaen onsen getrouwe
die nu sijn of naemachs weesen zullen / dat hemme onse wyff die
coninginne ons hadt of wy geuen wonden onsen lieue en getrou
wen grane dorch van hollant een foreest dat was dar heet
en aen sijn graesscap gele gen is / ende dat water datter giet
inwaert en vuytwaert / merch en weyde / lant en onlandt
bosch en heyde dat die foreest toebehoert **E**nde wy die immer
geuegen sijn om onsen gesellinne wille te doen en niet te wey
geren / hebben gegeue onsen lieue getrouwen grane dorch is
dat foreest alst gelegen is mit alle sijn toebehoeren vrylychen
te gebuyken ende te besitten hem en sijn nacomelinge te ver
copen of wech te geuen **E**n om dat wy willen dat dese gyste
ten cewygen dagen ghouden worde / zoe hebben wy desen
brieff bezogelt mit onsen vingerlin van goude / gegeuen inde
jaer ons heen acht hondert lxxviij opten derden dach van april

Aldus zoe machme merken kenlycken dattet duytsche con
gen waren die hollant eerst gaue en waren gebore duytsche
vuyt vranchen en vuyt lotryke als beschedelich hier voo
gescreuen staet **A**lst noch tans dat veel clercken sijn die
och prelaturen hebben en van grote verstandnisse weesen
willen / zoe gech en zoe ongeleert sijn / dat zy meynen dat
hollant van eenen coninc van vranchrych gegeuen is om
dat hem die coningen van vranchrych nu mede reges francorū
senyuen alsoe die coningen van vranchen plagen te doen **D**aer
zy doch dat contrarū claer licht of vryden moegen in oude
historien / van waen zy gecome sijn en wat landen zy vergrer
den / en in wat steden dat zy hoo onerste houe hielden
En och wel weeten dat vranchrych heet / dat te weten /
der vranchen ryck / alsoe zy den vranchen toe plagen te hoen
Alst dat vranchrych nu beter is dan dan vranchen ryck

des gelyckis diche genonden is dat die mynre die onde verbeteren en
 den schoker den meester **N**u gaen wy voert ter materien **van** **duch** die eerste gne
Dese duch van die eerste grane van hollant en was gewaepent met
 eenen schulde van gonde daer in gemaect was een keuwe van roe
 der verwen die de palen van synre heerlicheeden voren tegen de
 deenen aemuechten ridderlich bescormede **D**ese duch hadde een hooch
 geboren wyff die gena heete daer hy eenen soen by van die onch
Duch heete en in veel doechden edel was **D**ese eerste grane duch
 als hy out was dede hy van groter deuocien tinnere tegmont
 een cloester van hout daer hy insette nonnen van sinte benedicty
 oerde dien hy zeten gaf van synen goeden daer zy volcomelich
 hoeren nootrust of hadden **E**nde een nonne van dien selue cloester
 wart ingesont van gode dat zy den grane vermanen en van hem
 begeren soude dat hy sinte aelberts graf op doen woude en syn
 heilige gebeente doen brengen in dat nonne cloester **D**aer grane
 duch vlitich toe was **E**n mitten datme dat graf op dede zoe
 ontspranch een fonteyn daer onder daer hudeus dages veel soet
 waters vuyt vlyt **E**n men vout dat cleet daer sinte aelbrecht
 in gewonden was al gheheel en onuer teert **M**ede wart inden
 grane genonden een gulden crans op syn borst daer veel siecken
 by genesen zyn **I**n desen tyden quamen die deenen mitten noormas
 dats te verstaen mitten volche van noerweegen en destruerden
 al twalshike lant en saer daer nae vermelden zy al slant van
 ardenmen **A**lzoec dat haerl die grote heysse hier om vsamde en
 menigen man vuyt dmytschlant en ytalien en qua daer mede
 tegen dit wrede volch die hy niet verwinen noch weder
 staen en mocht **G**oe dat ten lesten daer tusschen gesproken
 worde en een bestand gemaect wort daer tinnē dien bestan
 de ouerdragen was dat godeuaert die comme van noerweegen
 kersten zonde worden **M**it voorwaerden dat comme haerl sou
 de hem te wyne gene zyns broders dochter des commes van
 ytalien die lotharius hete **E**nde comme godeuaert soude
 mit haer hebben te mede gane die prouincie van vrieslant dat
 volcomelich geschiede **D**ie vriesen en wonden in goenre wyse
 comich godeuaert onderdaen noch gehoersaem weesen **H**y en

mostese mit cracht en mit moegentheit daer toe dwingen
zoe dat hyse ten besten verwan **Ende** dwangse daer toe dat
elck man moste dragen eenen bast om zyne hals tot een onder
dameheit / op datmense rechtwaert daer aen hangē mochte
zoe wanneer zy tot eeniger tyt hem tegen des coninc moegent
heit versetten / dat een smadelich orde was aende hals te drage

In corten tyden waren daer nae dede dese coninc gode waert
mit zyn volcke van noorweegen een reyse in die betuwe daer
hy geslagen wort mit menigen deenen en noormans daer
menich kersten bloot gewroken wort aen die deenen die zy
in vortyden gedoot en misgandelt hadden **Doe** worden die
vriesen verlost van hoere smadeliche eygenscap des bastes
Nae deser tyt als inden iaer ons heen negghen hondert sturf
durch die eerste graue van hollant die oick heer was van
oystvrieglant en was een vermaent ridder die manlich zyn
lant beschernde tegen die deenen **Ende** gena zyn wyff
sterff nae hem ende is begraven tegmtont mit cloester by
hoen man dat zy te samen eerst van houte dede maken *van durch die
ij graue*

Als durch die eerste graue van hollant gestoruen was
wordt durch zyn soen die anderde graue en verheue
in zyns vaders stede als een recht om **Dese** nam een wyff
die hildegarde heet een dochter des coninc van branchrych
Daer hy twee soone by wan **Daer** die een of heete Aernut en nae
hem graue wordt / ende dander **Egbrecht** die een aerdisch
bisscop van tryen wort / en eenē dochter **Aulinde** hietē en seer
schoen was **Dese** graue begonde in twedracht te worde mitte
westvriesen daer hy tegens omlochde en strect en maecte
hem onderdanch / **Ende** dwangse daer toe dat sy hoeren
doeren van hoeren huysen in dat oyst maecten / en die soe
kege dat zy inden ingauech en inden vuytganch bochen
en neygen mosten in onderdanchheit hoen rechten heer /
wanttet een onbekent volck was van wansceden **Ende** om
dat selue om loye dede graue durch dat cloester dat zyn vader
tegmtonde hadde doen maechen van houte / weder vermaeken

van steen ende nam die nonnen van daen en sette moniche daer
 in van sinte benedictus orde die dagelick den dienst gods deden
 en oft noet geweest waer dat zy die vriesen wederstaen hadden
 moegen bet dan die nonne dese graue durch gaff den cloester teg
 mondt grote goeden te besitten ende gaff daer oick een boeck dat
 historia tripartita hiet ende den teyde vanden vier euangeliisten die
 buyten bedect is mit goudt ende oick gestecnde mit goudt geset
 Ende hulde gaerde zyn wyff gaff vuyt vryer mit dicheyt den
 zehuen cloester een outaer tafel die te mael van fynē goude was
 daer meniger leye paerlen ende dierbaer gestecnte aen staet Ende
 als men zeyt zoe wort vanden zehuen tafel een steen gestolen die
 alder ouerste ander tafele stont die des nachts alle dat choer met
 zynre claerheyt te verlichten plaech In desen tyden wert sinte
 yeroen by desen graue durch en tyden biscop van vtrecht by mira
 cule te gindt gebrocht die in vor tyden tot noortich priester was
 ende aldaer vanden deenen vor tselone outhooft was also is is
 In desen zehuen iaer zoe geuiele eenē alten wonderlychen ondel
 ende verdonemisse ouer een aertsbiscop van meydenborch in
 sassen gheheeten **Udo** daer af ich een luttel mit corte woerde ouer
 lopen wil wanttet te lanck waer al te scrijuen dese biscop **Udo** *ee vreesliche*
 was een arm clereshien van dommen sinne die hem seer soeande *mirakel va*
 dat hy nyet zoe wel en leerde als een ander ende plaech onser lieuer *biscop Udo*
 vrouwen stadelich en mit groter minneheyt te bidden om sinheyt *van Marburg*
 en verstandemisse te cruygen Op een tyt als hy in zyn gebeth lach
 tot meydenborch inden doem die gesticht is in die eer sinte **Mauricius**
 mit zyn gesellen zoe wart hy slapende en in synen visioen zoe
 openbaerde hem die moder gods ende seyde **Udo** ich heb dyn gebet
 gehoort en die weemoet dyns hertsen aongesien Du en selste
 nyet alleen houft hebben en abelheyt mer nae dode des biscops
 die nu is selstu oick besitten deser heiliger berchen myns marte
 laers sinte **Mauricius** Ist dattu dan di wel en rechtuerdelich ve
 geerste zoe selstu verdienē die ewige blyscap doctstu anders du
 selste steruen den ewygen doot Hier mede zoe bedaerde hy hem
 en met goede gelone dier woerden ghinck hy ter scholen en wort
 alsoe subtyl en conften ryck dat hy alle zyn gesellen bouen ghinck
 en wort die vroomste doctoer vanden lande zoe dat alle meesters
 ende clercken hem verwonderden ende alte seer vervreunden

*ee vreesliche
 mirakel va
 biscop Udo
 van Marburg*

Enden twee raen zoe sterff den bisscop aldaer ende dese vdo
wort gecoren tot eenen bisscop In welke staet hy hem wel
regeerde een corten tyt Maer want die staet verwandelt die
zedden en manieren zoe begon hy alleynken onse lieue vrou
wen raet te vergeten en wert houerdich ende vnminder
de der kercken goeden ende bedreef veel onkynstheit mit
geesteliche ende weerlyche wyuen **G**oe dat alle die werke
begonst te verdruten dat hy alsoe veel en alsoe openbaerlich
die onweyne sachen bedreef sonderlinge hadde hy zyn wyfke
genocchten mitter abdissen van lelyendael daer hy gelegen
Daer hy zoe veel mede bedreef die doch goods bruyt was dattet
onse lieue vrouwe verdroet En op eenen nacht als hy by
haer sach inden groten sonden zoe sprach ee stemme tot hem
Cessa de ludo. quia lusisti satis vdo dat te seggen vde lach
of dyn spul. du hebste genocch gespeelt Des anderen daechs
snachts des gelyc En des darden nachts noch eens mit
eenre ampteliker stemme dat die dome onkynstliche bisscop
al vor wynde wech sloech en myt en achtede maer dreef
zynen wille en vule genocchte altoes merende zyn sonden
Omtrent drie maenden daer nae zoe was een canonic
aldaer geheeten vrede rich eerbaer duegende en god ont
siende Die mit groter innocheyt mit clagender herten
screyende god badt om salicheyt en eer der heiliger kerche
van meydenborch dat god den bisscop cort halen woude of dat
hy hem zyn sinnen in duechden verwandelen woude Dit
was by nachte dat die kerche gefloten was te hant zoe sach
die heilige vrede rich dat alle die lampen vander kercken mit
eenre stueren wynde vmyt geblasen worden Daer hy hem
zoe seer of veruerde dat zyn leeden crompen en zyn mont
toe sloet ende hielt hem by een hoecghen byden ho gen outaer
en zweete van groten ampte Daer sach hy waschende mit zy
nen vleyschelychen ogen datter iongelinge quame mit tor
tysen ende sprengden tapiten vonden outaer en sette daer
twee gulden setelen Doe qua een man alleen gewapent in rid
derlycher wyse mit eenen getogen zweerde en ginch staen
midden in die kerche roepende **S**tact op alle ghy heiligen die

hoer geboente hier hebben en comt totter vierfchaer goods **T**e
 hant quamen daer die heilige ridders sinte mauricius mit synen
 gezellen viij. vi. hvi. oetmoedelich verwachtende den ouerste rechter
 Daer qua onsen heer in keijserlychen gewaede gecroent mit ouer
 dragenden eyerheyt lichtende als die sonne mitte xij apostelen
 als scepenen en ginch sitten inden eenen setel **D**oe qua daer an die
 waerde moder gods gecroent en gecyert mit groter claerhey
 den lichtende als dat licht der sterren mit eenre schaer van
 schoenen wel gecroenden ioncfrouwe die ginch sitten in die and
 setel **D**oe sprach sinte mauricius **E** alre rechtuerdichste rechter
 geeft recht vonnisse en huyelden mit alle synen gesellen **E**ben
 dende die andtwoerde des ouersten rechters **O**nse heer god
 sprach **B**renet ons den biscop vden hier ten ondel **T**e hant
 ginchker een deel vuyt en name den onsaligen priester vander
 abdissa daer hy by lach al naect en brochten hem byflich en
 leuende inder vierfchaer op die tapite **D**oe sach hem sinte mau
 ricius vreesflich an en sprach **H**eer doet recht ouer dese ma
 hy en is geen biscop maer een wolf / hy en is geen herder mer
 een rouer / hy en is een eeter en verderuer dynre scapen / een
 neder werper der heiliger kercken / een besmetter goeden mach
 den die v getrouwet waren / en een bedryuer en sterker alre
 quaetheden en alre vnylre sonden / die hy om vor maninge en
 waerfchouwinge dynre lieuer maeder myt gelaten en heeft iner
 altoes vmeert en getreden vander eenre vubnisse in die ander
 Daer hy die ewyge doot aen verdient heeft nae vor waerden
 die v weerde moder mit hem maecte **D**oe sy hem mi kerck toe
 seyde **D**oe sach die ouerste rechter op die apostelen en vracchde
 wat dinct v allen goet **D**oe sprach die gewapende ridder **V**eus
est mortis dats te seggen / hy is den doot seuldich **D**oe droech die
 rechter mit hem allen ouer een wat doot men hem doen soude
 Daer wysde hem die rechter den halo of **E**n als die gewapende
 kiemp tswert op hieff / **Z**oe wasser een die vrec hout / laet eerst
 die reliquien van hem trecken **D**oe quamer een mit eenre hiele
 vour hem staen en die kiemp stoch hem mitter vuyt inden half
 en tot elcken slagge qua een hostie besinet vuyt zynre heele die
 ontfangen worden inden hiele **D**aer nam maria den hiele

ende sette die opten hoogen outaer en neech mit hoen maechden
 ende sohiet van daer. **D**oe nam die kemp den onfabich en gloch
 hem ~~den~~ den halo of vleyschelic en menschelic en mittien
 zoe voeren alle die heiligen wech zoe dat mēse met meer en sach
dese heilige canonic **V**rederic die alle dese genceerde mit waken
 de ogen aensach en met in slape / ginch van synre steede mit grote
 angt onder den choer inder crofte daer een lampe bernde / en hy
 nam een lichte daer hy alle die lampen vander kerche mede on
 stach. **E**n omdat hy immer angt en grote twyfel in synre herte
 hadde van deser geschiedemisse / zoe ginch hy op die steede des gerechts
 daer sach hy thoost des biscops leggen veer vanden lichaem
 en dat paniment zeer gemaculeert vanden blode dat mē noch
hydens daechs claer lychen behenne mach. **D**es mox genc
 ter somē op ganch zoe ontfloet hy die kerche en gaff alle der clese
 en den luden te hennē dat ondel dat god mit zynē heiligen
 aldaer gedaen hadde. **D**aer hem allen menschen zeer of vnaerde
 en alten groten geruchte of was alle die werlt doer alst
 wel mogelichen was. **E**nde als zy openlich besagen dat hem
 lich ondel goods / zoe deden zy dat onghewyr lichaem werpe
 buten der stadt in een vyle stiche. **D**aer die boese geesten
 zoe veel feeste mede dreuen dat die luden daer ontrent woe
 nender groet liden en angt daer of hadden zoe dat by een
 dracht dat vyle lichaem vuyten stiche getogen wort en
 verbrant te pulvere welke puluer geworpe wort in die vy
 niere die daer loopt / zoe dat henlich rechtuoert alle die
 visschen vuyt die vyneere ter zee waert toe gen en nye
 visch in lange tyt weder en quam / vor die tyt dat mē zoe
 veel letamen gebeden ende processien daer vordede / dat
 zy tenden thien jaen weder quamē alsoe vor geweest hadden
Het is te weeten dat dese graff dirch en zyn vader vinnoot
 ouer lange jaen graue tot hollant geweest zyn / zoe dat men
 van hoen vromen daden met veel bescreue en vuyt anders
 dan sy vor gehoert hebt. **M**aer berechte onder hem beyden
 te traoffcap vā hollāt hondert en xx jaen en vdrue die deene
 mit hoere manlycher daet vuyten lande van hollant / die den
 luden aldaer menige wreethent aensedaen hadde als vst is

Nota: in
 3. en in
 eipung
 d. 1.

f. 60. 1. 1. 1.

Dese graue durch was gewapent mit gont en stele als hy van
 graeff durch synen vader als recht leenfolger der graeffscap van
 hollant ontfangt en aen genomen hadde. Ende sterff opten ander
 de nonas van maye int jaer ons heen negen hondert ende
 drie en tachtich en is begraven tot Egmout mit cloester by
 synen vader. En vron huldegarde des zelue anderden grauen
 wyff rustede nae hem ende vor tot god opten derden ydus van
 april en leyt begraven mit zelue cloester by haren man *die in fine*

Ande nae dese graue durch doot wert aernt syn soen die derde
 graue van hollant die ver wapent was mitter wapenen van
 hollant die hem graeff durch syn vader erfde. Dese graeff aernt
 nam een huns vron die luytgaert heete ende was dochter des keisers
 van grieken die theophanus heete en was suster der keiserinne
 van romen die theophana heet. Daer hy by wan durch die nae hem
 graue wort. Ende zuert den borch graue. Dese zuert na een
 wyff tot castriechem om hoere schoenheit of by touerren daer den
 gesachte of qua mer hollant en qua me an haer luden. Dese ^{zelue} graue
 aernt veroreech vanden derden keiser otto dat hy voert een erwelycke
vry sinnen soude vanden rechten keiserlychen leen mitter graeffscap
van hollant daer die grauen van hollant manne der coningen van
 vrancken of gewest hadden en dat wort hem bezegelt tot eenen
 vryen leen. Graue aernt ende luytgaert syn wyf goeden dat
 cloester tot egmout en gauen hem grote renten als in thosen in
 castriechem in welfen in sassenhem in vorhout in noortich in
 lopsen in vliedingen ende die thiende tusschen mattingen en der
 lede. Omme deser tyt als inden jaer ons heen negen hondert en po in
 dede dese graue menige onrusticheede om die westvriesen onder danck
 te maken der graeffscap van hollant die hem dat mit hardicheyt
 weder stonden. Soe dat die graue daer om op die werde halende van
 october een pfaetse beteykende by een dorpe in vrieslant gheheten
 wunselromade. Daer vuyt die graeffscap van hollant quam ge
 ven manne gewapent die inden wege alte zeer vmoet worden van
 dorste om dat zy geen water en vonden dat versch was. Ende als
 aernt dese edele graue dit verdrut aen synne volcke saeg. Soe viel
 hy daer om op syn knyen in vuytge gebeden en thans nae synen
 gebede by godlyche inspreken wysde hy een stede daerme een put
 groef daer ter stont versch water vuyt vloyede. En omme desen
 quam die vriesen an om te stryden meynende mit groter cracht
 den graue en syn volck te bedroeven. Daer graue aernt mit

stouten gewapenden volke en mit rycken gesel van bazunen ende
blenckende bannieren daer een blodige strijt gevochten wort En
mit eynde als der vromē kempen vuyt-hollant veel doot geslagen
waren. **I**n die strijt verswaert tegen den graue die aldaer over
mits die ghehengemisse goods doot geslagen en martelaer gestorue
is Ende is van daen genoert mit cloester tegmondt daer zyn
vuytvaent mit groten rouwe betamelich gedaen wordt en
aldaer begraven by zynen ouders nae dat hy hollant vyff iaer ge
regeert hadde. **M**aec deser tyt geschiede van desen graue unē alten
schonen mirakel dat myt vergeete en doech op datmē mach weet
waer om dattet gewoenlich is dat veel volck opten wittendouderdach
tot den cloester tegmondt pleecht te comen. **T**gheschiede nae des
vors grauen doot dat opten witten donredach die zarch daer hy
ouder lach schoerde byden wille goods en daer ginch vuyt te voche
van alte soeter lichten recht oft mirre hadde geweest. **W**elcke schoer
noch hunders dages daer is. En om des mirakels wille zoe quamē
die luden tegmondt om absolucie vande abt te gecrygen. **S**uyt gaent
des edelen graue Aernuts wyff ruste nae hem in gode en want
begraven tegmondt int cloester by haen man **vā dorch die in gne**
Naden misualle graue Aernuts des milden princken. **I**n dorch zy
soen geworden die vierde graue van hollant en van oystervies
lant ende nam te wyue des mogenden hertoge dochter vā sassen
die **O**ttilda hiet daer hy twee soene by wan een die dorch hiet en
nae hem graue van hollant wart en eenē die florens hiet ende
nae hem graue van oystervieslant was. **D**ese graue dorch nā an die
wapenen van hollant alsoe hem die van zyne vader als recht om
te hollant aengecomen was. En in corten tyt hier nae geschiede
en vrees een groet onlogē tusschē desen graue dorch en **A**delboldus
den bisscop vā vtrecht dat by deser sache toe quā. **D**aer was een gra
ue die dorch bane hiet die vanden vors bisschop vā vtrecht
gejonct en geuyt was teynden zynen landen ontvet woerden.
Dese dorch bane en ruste myt hy en moede alle weege den vors
grauē dorch vā hollant. **Z**oe an sijnre heerlich heede zoe an sijnen
volcke. **S**oe dat die graue van hollant dat gewelt myt **langer**
langer hyden en woude en gāft zynē maghen en oick zynē volck
te kenne. **H**oe dat hem te sinne stont den hoemoet die hem dages
hoo geschiede mit macht te keeren en te wederstaen. **D**aer hy
zulcken troest an sijnen volck vant en beteykēde gne dorch

bane stede ende stonde tegen hem te stryden om des gewelds wille dat hy
 bouen reden aen hem gheue hadde **Aldus** vsmiede graue durch van
 hollant veel machtich volck en qua te stryde tegen desen graue bane
 en tselucte den graue van hollant dat hy hem verwan inden stryde
 en benam hem alle zyne goeden en werp hem vmyt alle syne besittinge
Adelboldus die vroms bisscop die dit qualike nam dat graue durch
 bane alsou vmyt syne verdreue wart en stont altoes te sinne dat
 hy durch bane zyne man weder brenngen woude op zyn goeden ende
 in zyn heerliche scten off tegen den graue van hollant te stryde te
 comen **Des** iaers daer nae vercreech dese bisscop veel volck in zyn hulpe
 om tegen graue durch van hollant te stryden **Goe** dat die graue van
 hollant mit zynen volcke hem daer tegens besatode en quam tege
 malcanden op een benoemden dach daer een zwaer stryt gewoch
 ten wort **Maer** ten lesten ouermits veel grootmoediger ridders en
 knicchten die van des bisscops lude doot bleuen **Wordt** des bisscops
 volck zoe cranch dat hem die bisscop zeer bedroefde alst wel reden
 jaff **Ende** want dese bisscop zyn swaer verlies leet was hondeluyt
 gebeten **Goe** vsmiede hy in korter tyt een v versch volck van ge
 wapende luden om zyn leet aende graue van hollant te wrecken
Daer hem die graue mit zynent die borck graue syne broder tege
 besatoden die hem een onuer mont volck by brochte **Daer** graue durch
 ander werue tegen den bisscop te stryde qua daer doe veel misualt
 aen beyden syden geschiede **want** daer bleue doot an des bisscops
 syde veel vromer mannen die daer werender hant verslagen worde
Ende aldaer sach die bisscop ander weruen mit zyn volcke neder
Om den groten zeege die graue durch ander weruen tegen den
 bisscop inden velde gheuect was **wart** hy stont en grootmoedich
 daer hy nochtans groot verlies van volcke na **Ende** hy worts te
 vade dat hy ten westvriesen varen woude des zeluen iaers om
 zyne vader aldaer te wrecken **want** zy altyt in vyantscap mit
 ter graeflicheyt stonden **hoe** wel dat die graue oistvrieslant noch
 tans mede ~~beheerde~~ beheerde **Maer** alsoe westvrieslant zoe stanche
 is van water van broecke en van onlande dat men daer niet wel
 in comen en mach mit heer cracht ten waer in een stercke vorst
Goe hilden zyt alsoe lange een zy bedwongen worden **Daer** om zoe
 heeft hy in zyn hulpe gebeden **Ben**for heymrich en hertoch godenaert
 vander mozele die met veel vromer ridders by hem gecomen zyn
Rechte noert nae desen zoe is graue durch mit groter mach in vries

lant om mitten vriesen te stryden vor syns vaders erue Daer aen beyden
zyden vromelich gevochten wort Ende onder dien hoerde men een
stemme inder luchten roepen vliet vliet daer dat hollantsche heer
hem of veruarden vander stemme die hy hoorde en werden vliende
van anpde Daer wert die meesten hoop vanden hollanders doot ge
slagen hertoch gode naert wort daer geuangen Dese manslach
en dat verlies geschiede den hollanders ouermits der gehengemisse
gods Op dat grane durch behenne zoude in hem zeluen datter een
god is die den mensche veroot modicht en verheffet en datmen
hem van allen vortspodicheyden dancken en louen soude En om
dit grote verlies dat grane durch hadde dochte hy in zyne sinne
Dat hy god vertoerut mocht hebben en toech daer om ouer meer
ende versocht die heilige steden d aldaer En nae dat dese groot moe
dige grane van iherusalem is weder gecome hoc wart die onkedo
en twyft die tusschen hem en den bisscop va vtrecht stont een tyt
gevreect Ende daer en binne stans den bisscop grane die begrauen
wort tot egmont by zyne ouer ouer vader mit cloester nae dat hy
hollant xxxij raer lanch manlyche mit zwaren onlogge berecht
hadde van grane durch die vyfte gne stem va een canonick en nonne een myenwe
nae grane durchs doot is durch zyn soen gehuldet en gewor clite

Nden die vyfte grane van hollant die een corte tyt die graef
scap ghebruyete Dese goede florens zyn broder aen die graeffscap van
oystvriestlant In desen tyden is een keyser gecoren geheten heymrich
ende geset inder coninclyken stoel daer ich immer een boerte of sery
uen wil. En hy sult weeten dat dese keyser an nam die slauen te
bevrachten om dat zy den ryche ongehoersaem waren en quam
in eenē wyntertyde mit heer cracht en dede zyn tenten in dat
oysterynde vanden ryche rechten hy hadde in zyn geselschap een zyn
suster die een nonne was Daer een canonick grote liefte an kynde
die mitten keyser inden veyse was Dese canonick brochte met subtilen
woorden die nonne daer toe dat zy hem consenterde by haer te co
me inder nachte Ende onder desen dat zy aldus heymelich hant
waren hoc viel in die nachte eenē alten groten snee en als die
nacht loet en die darhaen qua was die canonick in grote sorge
hoe hy best tot zynre tente come zoude op dat me zyn misdact
byden voetsporen myt en vitanne Daer worden zyn beyde te rade
en vonden eenē vout Dat die nonne den canonick na op haer seoude
ren en droech hem tot zyne tente en ginch al rugghelinge after waer is

op datmen in dat ofgaen ende in dat weder keeren mer eens men
 schen ganch beherint en soude mogen Ende doe dit geschiede was
 die keiser opgestaen vroe voor dacht overmits sorge wil die hy in
 zyn harte hadde hoe hy dat begonnen onroge wysselich eynden
 mochte / en sach daer hy stont in zynre tenten doer een veynster
 dat vreemde gestap en lachte goeder tierlich in hem zeluen Daer
 nae alst dach was **et** het qua byden tyt datme misse vonden keiser
 singen soude / riep die keiser dese canonick tot hem en seyde hem
 dat hy soude ter missen dienen en dat euangelium souge Die cano
 nick die zyn consciencie wroechde / meende des niet te doen / en
 als canonick den keiser dit met schone woorden voutganch / wart
 die keiser gram en sprach heerstelich totte canonick dat hyt gedaen
 woude hebben Die canonick badt den keiser dat hyt hem op die tyt
 verdroeghe zyn consciencie die wroechde hem van conre sacche dat
 hyt niet doen en mochte Ende als die keiser behende des cano
 nicp wroegende consciencie liet hy af zyn begonnen hardicheyt
 Ende ter zehner tyt verscheen hem een abdie en een dekenie
 tot des keisers gyste Die keiser doe hy missen gehoort hadde dede
 hy voor hem comen zyn suster die nonne en die canonick en sprach
 aldus **heue** broder dese dekenie die ons nu verscheenen is geuen
 wy dy op dattu dy niet meer en onderwyndes norme te ryden
 Ende sprach voert tot sijnre suster **wee** vout een veyn wyff
 die abdie die daer verscheene is die geuen wy dy en sorge vout
 deernen gods daer in En wy lidden dy dattu dy niet meer
 vanden canonick en late ryden Ende als die keiser dese woerde
 gesproken hadde zoe onder saigen zy elck anden on scaemden hem
 en mit deser lichter correpien zyn sy geleert dat zy die misdaet
 beteren zonden mitter ewyger veyncheyt In desen tyden zoe
 vant een paep vuyt ytalien die wyde heet die conste in die hant
 te singen ut re mi fa sol la Dese grane durch leefde onlange
 want hy van dien van kinich die zyn vyanden waren tot dor
 drecht doot bleef en sterff sonder wyf en kynt nae dat hy hol
 laut ig raer berecht hadde zyn lichaem wort geuoert tot
 egmont en mit weenender vuytuact daer begrave alst behoert

engolire

Als grane durch aldus doot gebleuen was zoe versame
 den die banriddersen riddersen en knape vuyt hollant
 ende overdroegen als dat zy florent des vons granen broder

die graue van oystvriestlant was tot eenen graue van hollant
Dese graue florens nae dat hy die wapene van hollant angeno-
men hadde. Zoe nam hy een wyf die gheertvuyt hiet docht
hartoch heymric van sassen. Daer hy by wan eenē dwch die nae
hem graue wert eenen florens en een dochter die machelt
heete die nae hoers vaders doot connich philips vā vranchrych
te man nam Dese graue florens die een stout onueruaert
man was pensde alle weege om wraecke te hebben vā graef
dwch zynen broder ende vergaederde in zyn hulpe een groot
volck en brochtet te volde tegen den graue van kunich en vā
aermybergen gebroderen die graue dwch zynē broder gedoot
hadden ende tgeluchte graue florens dat hy dese twee brode-
ren verwan daer veel luden doot bleuen. En want graue
floris een zeer hart froem man was die zyn vyanden cleyn
ontsach quā hy ryden by hamerich en daer ginch hy legte vasse
mit zyn volcke onder eenen boom. Daer onuerhoets hem oner-
den halo quamē sommige van zynen vyanden die vuyten stryde
ontvloen waren ende floegen hem onbehoet mit veel synne
luden doot die doe mit droefheyden en mit weenen tegmonde
geuoert wort en aldaer inden cloester begrauen nae dat hy
grauē van oystvriestlant geweest hadde ppijaer en graue van
hollant nae zyns broders doot ppijaer

O gheertvuyt die grauūne van hollant berechte nae graue
florens hoers mans doot mit dwch hoen soen die noch
binnen synē iaren was die graeffscap van hollant twee iaer
En nam daer nae eenē man die volbrecht die vriese heete en
was een ionger soen graue balderwyns van vlanderē Dese rob-
brecht berechte eerlich en wel van joncheer dwchs weegen
van hollant syns stiefs soen tlant van hollant eenen tyt
Binnen desen tyden dat hy tlant aldus in handen hadde. Zoe
wasser een biscop tutrecht die willen heete en versach dat
hollant sonder besocmer en sonder troest was en dat die
graeffscap aen een huyt gecomen waer of in handen eens vreem-
den heer Vercrech aen heymrich den roomsche connich dat
hy hem verleende die graeffscap van hollant en die abdie van

tegmonde en meende overmits hulpe binnbruggede goeverts
 dat jonge bynt te verdryuen bynt hollant als hy dede **Wat**
 hertoch godeuaert qua in bisscop willems hulpe en toegem
 macht in hollant en verdreuen werender hant graue **Fob**
brecht dat hy rynnē moeste mit **Foncher** durch van hollant
 en mitter gramme zynre moder bynt dat graeffscap va hol
 lant en quame te gent **Hier** mach men menchen onrechtelike
 ghuerecheyt eens oncedelen bisscopps die by onrechten anbringe
 aendon kensser heyrich veruolchede om eens cedelen vorste lant
 daer een soon een rechte om gelbene was daer slant mit vollen
 rechten aen qua en mit geene handen saechen verbuert en hadde
hadde die bisscop goet en cedel ge wreest hy en hado inmer meer
 gedacht ende had hem mitten synen laten genocgen want hy
 doch meer hadde dan betamelic was nae gods rechte **Aldus** zoe
 willen die clercken van vtrecht seggen **Dat** ee bisscop va vtrecht
 recht hebben zonde tot vrieslant om dat een bisscop vercrech
 van eenē kensser die graeffscap van vrieslant **Queymits** dat een
 merck graue **Eqbrecht** van sassen die den graue va hollant bynt
 vrieslant verdreuen hadde tegen den ryck gebruyet hadde **Wu**
 mach een nydelich wel dencken of die mauegraue zyn heerliche
 ende lande tegen den heiligen ryck verbuert hadde **Wat** macht
 hadde die kensser daer om den graue van hollant zyn waerhe
 he graeffscap sonder verbueremisse te nemen en eenē geestelicken
 prelact te geuen die recht noch reden daer toe en hadde **Gullen**
 die bruenen van weerden weesen die die bisscoppe daer off hebben zoe
 en mach die heylicheit des rechts niet meer voortganck hebben
het is wel te prouen hadde die onrechtuerdigen bisscoppe den
 cedele kensser en rechte narracie godaen zy en soude niet geimpe
 treet hebben **Alzoe** gy gehoert hebt dat **Robbrecht** die vrie
 mit zyn wyf en mit **Foncheer** durch van hollant in vlaenden
 geulogen is daer hem graue derint van vlaenden zyn broder
 zyns vaderhef erue ontweldreche en besat **Gae** dat dese robbrecht
 daer om versoude dat meeste deele vanden riddere en knechten
 in vlaenden **En** graue derint vercrech in zyn hulpe philps co
 much van vranckryck en meer veel goeder manne om robbrecht

Zynen broeder te vbeder staen en te onderuen / en daer wart een
grote stryft genochten tot cassel opten berge. **Comich** philips wert
verraet / en graue Aert van vlaenden wart doot geslagen. En
vobbroecht die vriesse wert mit cracht graue van vlaenderen
Winnē deser onlede zoe toech hertoch gode naert die binnlunggde
op die westvriesen die hy becrachtigede en hem een deels onder
daen maecte **Bisscop** willelm van vtrrecht die altoec dichte ende
waerde tylt tegens **Joncheer** durch van hollant dede daer om ma
ken een stanch casteel tot yschmonde en wel besette **Hier** nae ge
nielt dat dese binnlunggde gode naert tot eenre tyt op ee heymelch
he stat gaen soude daer hy ge waecht wort van eenē **Joncheer** durch
lanchten die dat wiste en gaff hem een doot woude / zoe dat hy
doe tntrecht gebroecht worde en starf aldaer / nae dat hy hollt
vier iaer berecht hadde **Nae** desen is bisscop willelm van byff
ter doot gecome / en nae hem is bisscop geworden eenē heet **Coenraet**
Dese verereech van keijser heymelch die heerlicheyt van oost
vriestant / die een marograue vint sassen den graue van hollt
mit geweldt genome hadde **Dese** bisscop coenraet dede voltm
meren dat casteel tot yschmonde mit toornē en mit vassen
wyckhuyzen ende besettet mit zynē manne **Des** iaers daer nae
wart **Joncheer** durch mit zynē vrienden te vade / dat hy mit
hulpe vobbroecht zyns stiefuader / en mit hulpe des comichs van
englant / en anders zyne magen / **Bisscop** coenraet besetten
woude op yschmonde / en zyn vaderliche erue mit cracht weder
cnygen **Coenraet** die bisscop dit vernam vmaende al heymelch
zyn ridderseap en burgerse en badt hem dat zy in zyn hulpe
quame op eenē benoemden dach toegen **Joncheer** durch van hollant
dien besetten woude tysschmonde zoe dat by syne gebode en beede
veel goeder manne te same quame **Die** hollanders quame mitte
scutten van englant en van vlaenderen stoutelic an mit hoen
brenckende teykenen heerhofs gelynt slaende / daer wert een
dach van drone / want die stryft die duerde lange / en daer ble
ue aen beyde syden veel goeder manne doot **Ende** sonderlinge
bleue aen des bisscops syde doot van name graue geerlant lambze

Die proest van deventer, **W**ermbout ende ghyssbrecht ridders
 mit meynen goeden man van wapen. **E**n om des groet
 verlies wille, verloes des biscoops hoer, **Z**eer den moet zoe
 dat die geene dier leuende gebleue waren, pynde hem wech
 te ^{come}lopen en liepen onsedeliche te seepen zoe datter veel vdrane
Biscoop coenraet als hy sach die bitter stryft en dat grote blies
 van zyne volche, en die hollanders hoers stormens aenden
 casteel myet of en lieten mit hore instrumente, zoe dat zy die
 wyshynsen en dat vourburck zeer braken, en die vlaminger
 verdreuen die lude vander mynen mit hoen scutte, zoe dat
 ter myemant en canste gedueren. **D**oe most hy van node dat
 casteel en al hollant daer toe joncheer ~~van~~ **d**urch va hollant
 opgeuen ende vryliche quytseelden alst wel reden was. **E**n
 nae dat dit al geschiet was toende joncheer **d**urch zyn edel
 natuer en liet den biscoop mit zyne luden vrylich inder stad
 van vtrecht varen sonder scatten **v**an **d**urch die **v**ij **g**raue **v**a **h**ollant

N **v** is joncheer **d**urch geworden die zouende graue va hollt
 en heeft die wapone van hollant aen genomen ende
 eerlychen verheuen, en is mit groten zeege weeder gecome
 in die graesscap daer hy vint verdreuen was. **E**n nam een
 wyf die **o**thilt heete dochter des hertogen van sassen. **D**aer
 hy by wan een soen die **f**loreus heete en nae hem graue va
 hollant wordt, en een dochter die **m**achtelt heete. **D**ese graue
 vom tot gode nae dat hy hollant vyft hien raer beheert hadde
 en sterf xxx raer nae zyns vaders doot. **D**es regnerde zyn
 moder ij raer **f**obbrecht zyn stufvader acht raer, en hertoge
 godeuert vier raer, en biscoop **w**illem een raer. **Z**yn lichaem
 leyt begraue tegmont mit cloester **v**a **f**lorys die **v**ij **g**raue **v**a **h**ollt

Culman

N **v** is floreus geworden nae syns vaders doot die achste
 graue van hollant die hem vwapende mitter wapen
 van hollant als zyn vader. **D**ese nam een wyf die **p**eternelle
 heet des kensers lotharins suster. **D**aer hy by wan drie soone
Eene **d**urch, **c**one **f**loreus, en **e**ene **w**illem, en **e**ene dochter
 die heete **h**ade **w**y. **M**en plach dese graef **f**lorys die vette te

heeten. om dat hy schoen van hinc was. hy was och vreedseem van
harten, milde zynre aelmessen, alle luden guet hok. en myemāt scade
loek. hy hadde meer duechden ende vryheeden dan yemant van synē
vowvaders. hy en hadde binne synre tyt dat hy graue te hollant
was geen onlede van oorlogen. En berechte die graeffscap in groten
vreedden den tyt van pppuren ende sterff daer nae mit groten becla
gen en wart gemert by synen anderen tegmont mit cloester daer
hy ruste onder een mermersteen **P**eter nelle zyn wyf gaf na zynre
doot veel aelmessen ende dede veel duechden von zyn ziele dese peter
nelle stichte een cloester van nonnen van sinte benedictus orde in
die cere onser liever vrouwen en sinte louens tot reynstun ch die
daer nae ruste in goede en is inden zeluen cloester begraven mit
costelycher vintnaent als betamelic is *vā d'recht die is graue vā hollant*

Hlo graue florys gestorue was wart durch zyn soen die
re graue van hollant dat hy bewysde mit zyns vaders wa
penen. hy nam een wyf de **S**ophia heete en was graeff otten
dochter van rymeghen. Daer hy by wan eenē florens die na hem
grauē tot hollant went. **E**enē otten die graue van benthem wart
een **B**alderwyn die biscop tutchrecht wort. **E**n **p**elgerim die borchginc
Sophia die abdisse. **H**aderwy die nonne. en **p**eter nelle een ioncfrouwe

In desen tyden als inden iaer ons heen dusent hondert ppp wert na
kensser heynric doot. kensser gecoren die eedele hartoch vā sassen
lotharimo genoemt. die welcke des vorst graue dwoc oem was
dese kensser nam weder den biscop van vtrecht die graeffscap vā
oesterberghē en westerberghē in oistvrieslant. en gaffe die graef
scap vā hollant diese ontwelcht was mit onrechtter informacien
vanden biscop van vtrecht diese gegheuen was. **I**n deser tyt was in vran
rych zoē vtermaten groten droochte inden somer vā ontallicher
hietten. dat alle die fonteynen. putten. eulen. ende meeren verdroechden *de grote
plage in
vriechrye*
zoē dat die aerde van groter droochten schoerde en cloude. en inden
schoere en clouen quā vier dat brande ontrent twee iaer lanc. en
men in geyne wys dien brant lesschen of vint doen mocht. **E**hy
sult weeten dat dese graue durch menigen lage leyde om graue her
man van hunch te plaen en vrake aen hem te doen om zyns ouders

18

Doot die tot hamert geslagen wordt / Daer hy zoe grote neersticheyt
toe dede dat daer niemant tusschen spreken mochte. Alsoe dat ten
lesten een bisscop vā vtrecht geboerē van kinich geheete Andries mit
hulpe van moegende luden zoe neersticheyt daer om arbeide / ouer
mits menigen reyse die hy daer om reysde. Soe dat hy ten lesten den
ouden myt inde hant creecht / en maecte tusschē graue durch vā hōllt
en graue hermen van kinich een vaste soem en volle vrienſcap in
deser maten. Also dat graue hermen zonde doen timmerē een cloester
vom graue durch ziele vā hollant / en daer toe geue vā zyne eyge goede
daer die monichen op leuen zoudē moegen. En hier om is gesticht
dat cloester tot sinte marion weerde in die eere onser lieuer vrouwe
en daer worden ingeset monichen van landunen die doe ter tyt aldaer
woenden also vander ouden van premonſtreyt die daer god dienē soude
en bidden vom graue durch ziele. **N**ae desen als inden jaer ons heen
duſent hondert xxxij in eenē wynter deden die westvriesen hollant
menigen aenſtoet. Ende om des willen dede graue durch een reyse
maechen in vreeslant en begaderde een groot heer / en dochte te
wrechen den scade en toern die zyn ouders durch gehadt hadden van
den vriesen / ende toech in eenē hardē vorst mit zyne volche **almaer**
Daer hadden hem die vriesen stoutlich tegen hem bezact / Daer
wordē twee stryden op eenen dach gevochten / en daer bleue veel
vanden vriesen doot. Ende also graue durch mit zyne volche den vrie
sen dwonnen hadde / is hy met zyn ridderscap weder gheuert in **al**
maer mit eeren en mit veel geuangen. En graue durch hadde eenen
broder die mē florys die swarte plach te heeten die versette hem in
deser tyt tegen zynen broder den graue / zoe dat hy daer om hollat
rumede en vom in westvreeslant / ende wert den vriesen hulper
tegen graue durch zyne broder. En strichte cortē daer nae te reyse
en quā mitte vriesen vom **almaer** en vbrande die stede en die kerck
en hy ombloochde mit die hermens een heel jaer lanch ouermits
veel gemeente volge dat hem by gecome is. **D**ese florys vbrande op
eenen dach alle lant daer omtrent / en mede graue durch woin
ge tot **albrechtsberge** al tot haerlem toe. En graue durch die dese
hoemot van zynen broder myt wel en nam dede vſament en by
hem comen een deel volge vā wapenē en ouermele die geene die mitte

1 graue durch
in albrechtsberg.

vruesen angstspanne waren tegens hem / en nam vanden zeecker ghij
sle nae zynen wille **D**ie keyser lotharins die graeff dwes en florys
oem was vernam van deser twedracht die zy onderlinge hadden
en sende eenige synre vorsten in hollant om dese twee broden te soenen
als hy dede **E**nde onlinge daer nae begonste dese florys eenige mynwe
kuyf ende onkede / daer hy te hant daer nae om doot geslagen wort
Want graue godenert van deruytbergen en graue herme van kunch
dese twee graue en broden hadden eenige mochte die heylwyck heete en
was hoere suster dochter **D**ese nam graue herme in zynre goeden
nae hon o vaders doot en moders doot alsoe hy hoer oem was **D**ie
geene die deser ioncfrouwen dienes waren / ansagen des vorst flo
rys manlicheide en hadde hem geerne deser ioncfrouwe te wyue ge
genen **M**aer graue herme en graue godenert wederstonde dat hy be
mit hulpe biscop andries van utrecht **D**ie van utrecht gaue dese flo
rys heete om aigte vande keyser of om liefde wil graue dwes van
hollant een verlicheit in hoer palen vuyt en in te come alst hem
gaheste was / en deden hem ock mede hulpe tot veel tyden **A**lzo dat
dese florys sende dede inden strichte en verbrande legmonde / in ver
smademisse des biscops andries **G**raue herme van kunch die behen
de wel dat hy mit openbaer vyantschep desen florens niet wederstaen
en mochte / wart te rade dat hy florys vorst vange woude / en leyden
nae heymeliche liden binten der mynen vander stadt van utrecht
Daer gemelt dat florens vuyter stadt ryden soude om te vliegen met
zynen vogelen als hy gewoen was / en was des morgens tytliche
op mitter sonnē **E**n qua mit hem thonden valchenāers en anders
vuyter stadt ryden omver hoets in zynre vyanden laege / en als hy
dese laege gewaer wert wazp hy zyn paert om en staecht met spore
om weder in die stadt te weesen / en mit deser haesten storte zyn paert
neder tot absteden / en zyn vyanden volchden hem haestelich en sloe
ten hem doot mit grote myde **L**otharins die keyser van romen als hy
dese mare van zynē neue vernam / was hem leyde daer toe dat hy abd
doot gebleuen was / en nam daer om graue herme van kunch mit recht
zyns vorsten naeme **G**raue dwes des vorst florys broder vor mit
crachte inden lande van kunch en werp neder die hynse / vbrande dor
pen en vermeldde alle die heerlicheit van kunch en verdroef den gme

van hincch vuyten synen **E**en tyt hier nae als graue herman sach dat
hy geen hoep en wiste om weder opten zynen te comen: socht hy eenē
raet: en dede ver soechen aen graue durch van hollant of hy tot zyn
re vrienſcappen comē mochte en zyn genade tot hem keere woude
Graue durch liet hem van zynē magen ende vrienden seggen: en nam
grauē hermen tot synre gnyſten die hem hulde zwoer: en quā daer
hy weder op zyn goede **I**n desen zehnen raer ver soende och mit graue
durch van hollant een moegende ridder die fulcoht gheheten was
en och seulde hadde aen floris doot vorst gine droef broder in deser
maten **D**at hy van zyn castel dat waerne hiet staende butē hiesden
een cloester maecte sonde ten loue goods: daer worden ingeset heilige
mannē der oerden van premonſtrecht die genome worden vuyten
cloester marien weerde **C**orts hier nae gemelt dat die castelēn vā
benthem ende palensgrauē vande rijn was die otte hiet: die welcke
grauē droef sustor hadde: een reyse doen woude op die twenten dat
die biscop van vtrecht vernam en dede esamē stecken een cleyn gherit
van peerden daer hughe bueter die ouerste of was die dat heer beleide
Dese ver gaerden den palensgrauē tot eenre vorſprokennre stede
ende streden tegens hem: daer veel luden doot bleuen en veel wech
gevloen **D**aer bleef doot otte die graue vā bolhon: en daer went
geuangen **O**tte die palensgrauē en wert lutrecht geuoert daer hy
in huesscher geuangenisse gehouden wort **D**ese maer quā graue
durch van hollant dat zyn swager geuangen was en veel vā synē
volcke geslagen **H**oe dat hy hem daer om wel besprach mit zynen
ridderen en knechten: en ouerdroech daer mede dat hy mit alle zynē
macht die stadt van vtrecht besitten sonde als hy dede: hy dede
daer vor rechten blyden en anderen instrumenten als mē in dien
tyden plach: en als dat werck al volcomelich al gerocht was: en
eenē ygelich vā die daer vor lagen hem geueden die stadt te storme
en te verbranden **H**oe heeft die biscop ~~unoy~~ eenē raet genomen
om dat hy zoe veel volge myet en hadde daer hy zyn stadt mede
besetten zonde moegen en den graue vā bnyten zonde moege weder staen
Hoe woude hy doen als een goet herder: en zyn hys en ziele vor zyn
scapen stontche auenture: en zyn stadt vanden harden storme vlosse
Waer o hy te samē dede comē zyn clefse en zyn volc daer hy ee ser moen

voer dede / ende geboet daer en bouen teynden zyn sermoen die lecc
ken ende weerlyche luden byden banne en by hoen lyue / dat zy vā
dien daghe vuyter stadt met en ginge / mer opter muren blyue
ende besceemden hom stadt / Die bisscop en die clesie deden haeste
lich hoer gheestelich habyt an / en gingen ter poorten vuyt mit
cruce en mit vanden / en gaff hem zeluen en die met hem waen
willichlich totter doot martelien Ende aldus ginch die gemmen
clesie ouer mit witte clederen als nae zyn stact / en die bisscop
alre afferste / en droech in zynre hant die blygem des vuers / dat
was dat boeck daer hy den graue en alle zyne hulperen mede
Smalendien woude En als dat heer des gewaer went dat vō
die stadt sach / wart daer een groot ruymoer / want zy sagen die
vanden en die witte lude van veers comen / meende dat die gehele
stadt vuyt gecomen waer om te stryden Doe hem die bisscop
mit zynre clesie vast by quame / Zagen zy wel dat zy meer
vuede begeerden dan te stryden / en hielden hem stille en deden
geen bloestortinge Ende ter stont als graue durch dit an
sach / bedacht hy hem zeluen / en went bevoert mit groter
oetmoede / ende dede of zyn helm en zyn torheel en huyelde
voerden bisscop en nam hem te genaden Die bisscop nā ginc
durch byder hant en danctē god dat hy in berouwe was van
zyn misdaet Daer nae bleuen graue durch en den bisscop ge
trouwe vrienden / en alle hoer dagen bleue zyn mit minne te
samen gebonden Die bisscop gaff daer nae door heste wille
grauē dwep otten den palstgrauē quyt zyn vangenisse En otte
droech weeder op sinte meert hyn zyn casteel tot benthem en
ontfenct weeder van hem te leen Onlange hier nae wart dese
zelue otte vāmerklich doot geslagen van hermen van scalyche
En doe wart otte van hollant graue van benthem hier nae
inden raer ons heen dusent hondert xxxvij bereyde hem ginc
durch om ouer meer te varen pelgromadze / en toech eerst
te romē byden pāns / en sprach daer mede van stucken die hem
noot waren / die hy op die tyt impetreeude vonden cloester vā
eymont / en van reynsburch / zulche bruce vā vuyheeden als

hier nae bescreuen staet Innocencius biscop knecht alre knechte
 gods zynen lieuen soen wouter abt van eijmond / ende zyne
 nacomeelingen die redelichen nae hem geset worden een edel
 man dorch granc van hollant doe hy tot iherusalom bedenaert
 vor quā vor ons ende raetsvragede / zoe dat wy alrehande
 spraken met hem hadden / vander beteringe zynne ~~zelen~~
 zeeden ende vanden staet zyns leuens / die zelue hoeft mā
 beyde van syns selfs weegen en van synre moeder weegen vrou
 peternelle grauwme van hollant droech open gaff ouer mit
 eygelichen rechten in gerechtter deningen en gewaere cari
 taten sinte peter den prince alre apostolen dat goodshuyt teg
 mode en dat cloester tot reynsburch / en wy diet sonderlinge
 toe behoert te bescremen dat recht des zeluen sloetel dragers
 van hemeluyt / ontfaenger die voms eerlycke cloesters en
 haer zeeden ten vryen eygen onder bescremenisse der heiliger
 kercken van roemen En wy macchen vast die voms cloesters
 mit alle dat hem toe behoert byder hulpe des yegen woordtse
 brieffe en besetten zoe wat besittinge zoe wat goeden / zoe in
 kercken zoe in thenden zoe in lande zoe in wyngarden zoe in
 water zoe in bossche in wendon oft anders in eeniger manen
 die dese voms cloesters tot deser tyt hebben oft besitten / of
 hier nae van verhinge der bisscopen of giffen der coningen
 of der princeen / of van offerhande der getrouwerliden / oft
 in andere rechten manieren byder gracen gods moge verise
 die moeten ons al vast en onsequetst bliuen / hier om setten
 wynt dat geen mensche geouloft en zy die voms cloesters
 dolyche te bedrouen of haer besittinge hem of te haelen
 of dat hem of ghehacht is te houden of te vrimmere / of mit
 eeniger hande moyemisse hem te beswaen / maer alle dinge
 zullen geheel bliuen totter geene verkinge behoef des cloesters
 Om varens onthoudinge zy syn verleent en gegene totter
 en totter vomsinge en hemnisse dat dese zelue cloesters sinte
 peters recht toe behoeren / zoe selstu abt wouter en dyn na
 comeelingen vier scelling vriescher minne ons en onse nacomē

huyten onder eenen naem van eenē oeff. elches iatro betalen
 waer ock eenich persoon geestelick of waerlich die hem ver
 mate of dorste comen of doen weetens sinte yegen dat desen
 brief inhout en anden werff en derde werff smact worde
 Ist sacche dat hy hem dan niet en beterde vā zynre misdaet /
 dien maken wy vrecnt vande heilige lichnam en vanden
 bloede ons heen ihu xpi / en hy moet leggen onder die nauwe
 wracche ons heen inden beuenden doemsdach. **Maer vrede**
 ons heen goods ihu xpi moet zyn hem allen die den vromf
 cloesters haer recht houden / Zoc dat sy hier vrucht moeten
 outfaen van haren goeden wercken / en vordē nauwen vrech
 ter loen des ewygen vrede moeten vynden. **Eshegenc tyt**
 waer ons heen dusent hondert negenen dertich mit elfffte iaer
 des anden **pauw Innocency** van dien dat hy paus wort.
Thieniel dat na deser tyt als dese grane vanden paus ontf
 genomen hadde en zyn bedevaert ouer meer gedaen hadde
 dat die west vriesen diene drochters herte hem te samē sacche
 en verbranden die naeste dorpen an hollant / en dat fier spel
 van saenden en woerden groten roof van daen. Die vā haerle
 en dat ridder scap aldier quamē mitte dorpluden van outorp
 dat cloeche lude ware / en sloegen der vriesen alsoe sy hem met
 machte volchden omtrent negen hondert doot / en zyn ontf
 schent weder in haer lom gecomen. **Een tyt** hier nae gemelt
 dat keyser vredenich die stad van melanc wan en vbrandze
 en werp die muren neder. Daer veroreech op die tyt die bisscop
 van coelen vanden keyser om zyns dienste wille alsoe hy mede
 inden reyse was / der heiligen drie coningen lichame die daer
 lagen en brochtse tot **Cuelen**. **En** die bisscop van vtrecht die
 oec mede in des keysero reyse was veroreech die lichame van
 sinte ponciaen on van sinte agniete / dieen acht dagen naden
 anden. dat me zooder die tyt iaerlic aengehonde heeft als van
ponssen en van angen hier nae inden iaer ons heen dusent hon
 dert lxxij bleef grane dorch in vreden en ruste in god die xxxij
 iaer lanch riddershede en wel die graeffen vā hollt berecht

5. Ponhaen
 1 den 14 / 5
 5. Ar
 den 21
 2^e 1170
 Pomssen
 angen

berecht hadde en leyt begraven tot Egmond mit cloester
 Sophya zyn wyf bleef nae hore mans doot grane dreef vrom
 in vasten in bedinge in achmoesen te gewon sonder oflaten
 en was een wyff van goeden saligen leuen want god my
 rahel doer haer dede als gy hoen sult. Sy was bedenaent
 getogen tot sint Jacops in galissen daer zy inden weege by
 ongenal qua onder quadien die hem pynden dat zysse van
 lyf ter doot brengen mochten om hore cleynodien te hebbe
 en ander te neme dat zy by haer hadde. **Mer** ouermits hoer
 goede verdrenten dede onse lieue heer die moordenaren
 stille staen recht of zy gebonden waren geueft zoe dat zy
 hem niet veruoeren en mochte om hoer reuch arch te doen
En als zy dit teyken aen haer zeluen sagen dat dese vrou
 mitter godlycher cracht zoe bescermit was. **W**suchtede hem
 die quadien en baden aen hoer genade. **D**ese vrou salige vrou
 we die geen wrake van god an hore en begeerde badt onsen
 lieuen heer dat hyt hem beuen woude. **Aldus** is zy vanden
 moordenaren gesehonden. **D**ese vrouwe is hore derde reyse
 nae iherusallem getogen die daer salichlyk gestorue is en
 aldaer begraven inder duntcher hospitael **van florys die p gne**

Want grane dreef nu van hure ter doot gecome is zoe is
 florys zyn soen geworden die thende grane van hal
 lant mitter wapone die zyn vader hem erfde. **E**nde nam een
 wyf die **Ada** heete dochter des moegende coninc van scotland
 daer hy by wan eenē dreef die nae hem grane went. **e**enē
Willem die grane van oestvriestlant wart en eenē **floreus**
 die domproest tntrecht wort. en eenē **robbrecht** die een
 rechten in hene merlant wart. en vier schone ioncfrouwen
als beatrixse. **E**lyzabet. **A**lydt en **mergriete** die oen eframine
 van elene wordt. **I**n desen tyt begonsten hem die drenten te
 versetten tegen den bisscop van vtrecht om die burch grascep
 van gumeingen. **S**oe dat die bisscop groten last hier of opten
 half qua want hy cranche hulpe hadde hier toe. **D**och om dat hy
 op die tyt niet bet en mochte bat hy den vrom grane floreus
 vriendelich sonder oflaten dat hy hem te hulpe quame in zyne

noot **Franc florens**, die niet veel onleden gehad en hadde,
zende desen biscop hulpe toe: en dede daer om sonder ver-
treck veel volck van wapen by hem comen en meer dan hy
te doen hadde. **Daer** hy mede byden biscop quam: en was
hem een goet hulper: ende toegen wel von sien ~~tsamē~~ ~~vint~~
voor die stadt van **gromingen**: ende stormde se sonder of laten
Daer waren binnē der stadt die **granc van gelder** ende durch
van bitenburgh mit veel goeder manne die den storm en dat
anwechten manlich weder stonden: en hilden die stadt tege-
den biscop en syn hulperen wel nae een maer lanch. **Hi**nen
desen tyt sende keyser **brederick** den aertbiscop van coelen
om dit onloch te dedingen. **Dier** zoe tusschen arbeide dat
die biscop vā **utrecht** hadde drie hondert march en gaff die
durch ^{graeff} ~~graeff~~ **over** **Mac** dat dit geslecht was, is ee groot
huyf ~~gecomen~~ ^{gevele} tusschen **granc florens** en den vorst biscop
van **utrecht**: dat hier om toe quam. **Daer** ware sommige ken-
sers geweest als **baerl** en **lotharinc** die den **granc van hollt**.
die lunden van oyt **vrieslant** gegeue hadde tetter lanwers toe
Ende andere keyseren daer nae als **heynrich** en **coertraet**
gauen dit zelic lant eenē biscop van **utrecht** by onrechtter
informacie gelijckē hier voor geroert staet. **Wac** om **granc**
floris dit lant al heel besitten woude, als syn vorvaders gedaen
hadden daer hy een recht om ende erfnaem of was: en den vorst
biscop daer vint honden. **Die** hem des bewynnen woude. **Die**
biscop die nu tenden raede is en eenē zwaren vyant gecroeft
heeft: die hem voor dese tyt zoe trouwelich by gestaen hadde,
versochte aenden keyser of hy hem bystandt weesen woude
en verlossen hem vander mogentheit des **granc van hollant**.
Die keyser sach aen des biscops noet en qua neder en vsoende
cortsweger dese twedracht mit vriendelichen soone ende
maecte die oude vrienſcap weder leuende: zoodat die biscop
hem ge noe gen liet mitte zyne dat hy over die lanwers hadde
Een tyt nae desen quamē die **westvriesen** mit ge gaerden
volck over ochomerde tot Alomaer om in hier mer lant te
trecken die te berouen. **Die** van **Alomaer** woude dese lude

De koninkrijke

wederstaen, en daer wort zeer genochten want die van Al-
 maer verloren wel tachtentich manne die eerich leue hebbe //
Want ist diechde te vechten om des vaderlant / Zoc ist ouer //
 diechde te steruen om des vaderslant **Die** vriesen doe sy //
 aldus te bouen lagen vbrande zy die stede alte maech, sonder
 die kerck / en die lieten zy ongebrant by gemene rade
 ouermits dat hem dochte dat die ier. vriesen die de va haer
 lem sloegen als gy vom gehoort hebt / genoech gewrohen
 waren **Om** dit te wrecken zoc heeft heer florys ee reyse
 gesticht op die vriesen in comen wynter tyde als me ouer ys
 ouer al reysen mochte **En** qua mit heer cracht in eendorpe
 dat in hiermerlant leyt dat schoerle heet en nam daer raet
 hoe hy die vriesen best bestryden mochte **Inden** meeren
 van desen berade saten op een deel ridders en knechten die
 grootmodich waren bouen dattet grane florys vboede hadde
 ende vreden in vrieslant en staecke an een dorpe dat schage
 heete en name veel roefe vandaen mit hem **Die** vriesen die
 heymeliche lagen gelyt hadden bleuen al stille in hoer hagen
 en en achten haer huyssen cleyn die daer branden en haer
 goet dat me hem nam op dat zy hoer vyande neder trecken
 mochten en hom weder hoere behindoren **Teerpe** dat dese
 ridders en knechten weder om wouden mit hoen roue totte
 grane / en die vriesen vernamē dat zy hem niet by een en hieldo
 maer schonden hom nae somige vriesen die van angte wech liepe
 om die te slaen / **brako** die vriesen vuyt haere lagen en on-
 der liepen die ridders hoers weder hoeren vechtonde mit hem
Ende die vriesen partye meerede zoc seer dat somige ridders
 doer braecken hoer vyanden en quamē mit grote vrees tot
 grane florys / en die ander syn daer weerender hant doot gebble
Die welcke hom name waren aldus **eymon** van and werpen /
willem va vomhout / **boudin** van haer lom / **erhervyt** dapfen /
florys rust / **allaert** va eymondt / **brunn** va castriem / **geruyt**
 van monstren en **eueract** va noortich **die** hoen lichamen teg-
 mont genoert wordē en aldaer begrauen **Des** ier 6 daer nae
 op sinte ypolitus dach hadden die vriesen noch een groet heer
 verjaert om noch al maer te destrueren **daer** veel ridders

Schoerle

Schagin

Hitt. Ridders
door gebly.

vuyt hollant mitter gemeenten van benemerlant tegens waen
beyde te water ende te lande / zoe dat inder eersten vergaderinge
wel dertich vanden alre besten vriesen doot bleuen en geslage
worden Ende als die geslagen waen / onthiep alle dat ander volck
te vrieslant wart alzoe dat zy niet meer scade en hadden / wat
die hollanders hem niet volghen en mochten overmits dat zy niet
tel peerden hadden / en die scutte en waren daer niet tyt genoech
Een tyt hier nae dede **franc florys** een sterck heer vsamen
ende tocch daer mede in vrieslant / ende verbrande **winckel**
en **medorp** / en toch over in topel en in wiermigen / die welcke
hem beyde gader onderdancich worden / en zy ganc hem daer
toe vierduysent march siluers dat hyse mit vreden zoude laten
blyuen ommerbrant In corten tyt hier nae voer **franc florys**
pelgremaed ze tot iherusalom / en versochte **Saphien** zynre mo
ders graf gelijche hy noch hoere sult **Sömige** iaren naedesen
namen an een groet getal der kerstenen by consent en goetdinc
hen **pau** **alepanders** ende **keysers vrederyc** dat **crux** tot mese
vanden cardmael **heynrich** / die de **pau** aldaer gesent hadde
alzoe om dat heilige lant en die stad van iherusalem weder te cruy
gen / dat die sondaen van babilonien by verrade van heer huyge
vā **tripoly** gewonne hadde Ende van desen ontallichen volck
waren hooft heen **vrederyc** die **roemisch** coninc en **keysers phili**
lips coninc van **branchrych** **Vitsaert** coninc van **engelant** **vrede**
derich die hertoch van **zwanen** **Loemraet** hertoch vā **oesterryc**
florys **franc** van **hollant** **Jonge willelm** zyn soen **philips** **franc** vā
vlaenderen / en anders veel vorsten en heeren Die keysers in zy
nen sinne quā om vact te nemen en te vorsorgen hoe die kerste
ende dat grote heer / hem best bewaren souden moegen op deser
reyse **Goe** dat hy daer om vactspragede mit eenre here mit die
doe ter tyt was Die heromysse antwoerde den keysers en prophc
teerde dat hy zelue in water verdrencken zoude eer hy weder vā
ouer meer quā Ende hier om en tocch die keysers niet ouer
die zee / maer tocch om doer **bolgerien** / en voer woert hy cōstātmogel

Winckel
Medorp.

A^o 1180

cruc. signati.

ouer sint Joris arm (een water alzoe gheten) en maecte vint
 zynen wech mitten vorst vorsten totten heiligen stadt van
 iherusalem / en won daer mit crachte steden, sloten, castelen,
 vesten, poorten / en vacht veel stryden tegen die heydenen
 daer hy zege hadde byder ghehengemisse goods / en hy geduerde
 bet dan een iaer inden reyse Daer nae mit weder keeren als
 dese zelue heyser mitten kerstonen thuiswaert comende
 was / gemelt op eenre tyt dat hy zeer vromet was va hette
 weder / alsoet in eenē soner was / en meynde alsoe wat te ver
 coelen inden weege / zoe dat hy ginch by eenre rymere die saloph
 herte / en doen hy sach dat schoen water / ginch hy in dat rymere
 om hem van onreynicheyt reyn te maechen Daer qua hy inden stroom
 des rymere die hem zoe sterck en zoe geweldich viel dat hy hem
 zeluen daer myt vint ghehelpen en conde / en verdranch aldaer gelyc
 hen die heremyte geprophetert hadde, daer veel rouwe om was / en zyn
 lichaem wort begrauen in Antiochien in suite peter s herche mit gro
 ter droefheeden **Onlange** daer nae sterff aldaer die vorst graue
 florys van hollant en wart begrauen inder zeluer stadt by des
 heysers tombe, nae dat hy hollant xxvij iaer berecht hadde **Wil**
 lem graue florys soen vorst verselde hem nae syns vaders doot mit
 hertoge vredenich van zwanen daer hy vyf iaer by bleef aldaer in dē
 lande Dese willem was in veel stryden geweest die tegen den heyden
 geuochten worden daer hy veel eeren beghinc / en die kersten
 wonnen by zynē raede en mit behendicheide zynre luden die
 stadt van dannaten die hoofstادت van egypten die zeer sterck
 was en schoen dat mēse myt wime en mochte / daer worden
 doot geslagen alle die creten en agany die daer wime waren.
 Ende dat die stadt van dannate gewonne worde qua aldus by
 Alzoe een soen rymere dor die stadt liep die tot beyden eynden
 gesloten was dwars mit eenē grotten mastboom Hoc ginch joncher
 willem nae zyns vaders doot te vade mit zynen luden vint hollat,
 die hem verstonden van scyten en va watersensse / zoe dat die van
 haer lēy vsterde een scip te maechen en te bereyde als zy daden
 dat vor lange die steuen opgaende hadde een stercke dicke yseve
 zage / en wachten een vromspoedigen wynt / zoe dat zy mitten scype

Tyri Divuy.

Nota van mast-boom

vol gewapender mannen daer Joncheer willem mede in was. Vā
bouen mitten zeer vliegende stroem en mitten stercken wynde neder
quamen. en smeden den boom mitter groter draecht ontwer dat hy
brach en quam in mitten seepe. Dat zy aen tnaeste lant stuerden
ende traden in die poorte sloegen die waerde vandaen. en creegen die
poorten. zoo dat die ander in quam en wonne die rycke stad
Daer creegen die van haerlem hoer wapen die te voren vier sterven
waren. om dier weldaet zoo giff hem die heyser dat zwaert. en
die patriarche vā constantinobel gaf hem dat cruyt hier nae die
cedele granime van hollant vrouwe ada von vā deser werlt
ende wart begraven int cloester tot middelburog **Durch die xi graue**

Doe graue florys tot Antiochien gelouē was. nam an durch
zyn soen die wapen van hollant en wart die elffte graue
van hollant mit rechten rechte. Dese durch nam een wyf die
Alyda heete des graue dochter van elene. daer hy twee dochten
by wat daer deen of heete Alydt en dander Ada. Alydt wert gege
uen te man Joncheer henrich van gheue. En ada nā graue lodwyc
van loen byder moder rade tegen alle den luden wille vint hollant
In desen tyden is Joncheer willem van hollant. gecome van iherlm
daer hy mit graue florys zyne vader ge togen was. Die waerde
hieh van graue durch zynen broder outfaen wert mit betamelicheit
eeren. **W**ilange daer nae alst hunders daechs noch veel geschiet
sayden die boefnaers en fytolaers hoer onnutte raet tusse dese
twee broderen. **G**oe dat Joncheer willem hollant most vinnē ende
toech in vrie slant onder die drechtens. en was altoes onbedrē mit
hynen ende vechten tegen den doughuden die hollant naest gelege
waren. In deser tyt was in vlaenden een graue die baldwyn heete
die een royse stichte en quā mit veel gewapens volog ouer in wal
cheeren en meende zeclant te winnē. **F**raue durch die hier in ryet
wel te vreden en was dat hy aldus van beyden syden vā zyne lande
aen genochten wort. **V**ersamede by rade synre ridders en knechte
een sterck heer van volok om dien aenstect te weder staen. Dat hy
aen twee partjen deelde. en nam zelic mit hem dat een deele daer
hy mede in zeclant toech tegen den vlammingen. En dat ander deele

2)

Walcheeren

lyet hy aleyde zynen wyne der grammen om die vriesen te we
 den staen Ende als graue durch alle zyne stucken en zyn volck
 wel nae zynen wille geordineert hadde / smect hy te seepe
 ende dede hem voren in zeelant / daer hy eenen groten strijt te
 gens die vlammigen macht / en verdreef graue baldwyn mit
 machte vint zeelant Alydt die gramme va hollant / die altoes
 sorchuondich was om hoers heen wille des graue va hollants
 te volbrongen / toech mit een deele va zynen volcke en mit
 zynre bannier tot Alomaer / gelycken hy hoer beuolen hadde om
 die vriesen te weder staen dat zy an hollant geen schade en zonde
 doen ter willen graue durch in zeelant was en zyn lant abdaer
 besudde Willem des grauen broder die hem elken outfack der
 gramme en hore volck / qua mitte vriesen om tegen der gram
 men te stryden als zy deden Ende inden aenganch van desen stryde
 zoo vloen die vriesen va wnicel en van medorp ouermits ee forme
 gels die zy daer te voren va graue durch genomen hadden / en
 lieten joncheer willem en die anderen in angte va hoers tyne / die
 gedreue worden van die heuenero in eenen marasse en onlande
 en haddense by nae al om geschent / daer zeer genochten wort
 En dat ongelucke dat den vriesen daer geschude en tegen zy
 joncheer willem met maer hore selst vsumnisse En om dat hy
 zoe trouwelich abdaer by haer bleef / zoe betroude zy hem daer
 nae veel te bet Te hant hier nae qua graue durch vint zee
 lant mit zynre volcke die den vlammigen daer vint vdieneen
 hadden / en was zeer wel gemoet dattet hem van zynre vyanden
 alding geluckhet was Conto nae desen quam in heuenerlant
baldwyn die biscep van vtrecht / durch die doemproest / otte die
casteloyen van bantken / die alle graue durch en joncheer willems
 sustre zoenen waeren Dese arbeiden zeer alst wel vden gaff som
 weege te vynden dat zy den broderen beerngen mochte en tot
 volcomender vrienfchap brengen / die / by indichede va sommige
 luden / vyanden geworden waeren als gy vourst gehoort hebt
 Daer hem billige een ygeliche vom wachten zonde by dese vden
 want men plecht gemeenlich te seggen / zoe vrie zyn handen
 tusschen vunde en boom stechet dat hyse geerut gesellet ~~was hant~~ 21

als hijsse nae hem creecht **Dit** ouer geslagen **Dese** drie personen
voms en lieten niet off alzoec zy daer sculde toe hadden zy en
creegen desen niet van desen broderen in die hant / **Zoe** dat zy
van allen saechen aen hem bleuen **Daer** zy doo ouerdrogen by gae
meene consente en senden een seggen tusschen hem beyden aldus:
Graue durch zoude bliuen graue van hollant o dat hy die ontfte
waer **Ende** foncheer willem zoude ontfacen vā graue durch zynen
broeder te graesscop van oystvrieslant te leen / en hy soude daer toe
hobben vmyter tollen tot gheeruliet drie hondert pont siuers.
Ende hier mede zonden zy verceemicht en in broderlyche minne
ende vrien-scappen bliuen als dat wel behoerde mochten hem ghe
nyge luden laeten genoege die dich byden heen zyn **Maec** desen
is willem in oystvrieslant genaren die daer vrendelich tot eenē
graue ontfangen wordt / en dede maechen tot eenre steede dat ter
systerzee plach te heeten een castel daer veel was **Dese** graue wille
van oystvrieslant was alle weege een onroge tachtere tegen den
graue van huyne / en sloech hem of tot eenre tyt meer dan v. man
ne. ende dwanck alle tlant aen zyn heerlicheede **hier** by machmen
mercken dat die bisshop van utrecht mit onrecht hem bewynnen
wil die graesscop van oystvrieslant **vant** hadde een bisshop recht daer
toe gehadt / **dese** edele bisshop en hadt niet onrogegenen **hier** nae een
tyt gebueudet dat bisshop balduyn van utrecht die graue durch
suster zoen was / vā hinc ter doot quā **Zoe** dat daer omē graue durch
toech inder stadt van utrecht om te verweuen dat durch van hollt
zynre suster soon die doomproest daer was / bisshop gecoren moecht
worden **Peo** gelyc quā graue otte van gelre och inder stadt van
utrecht om dernt van yfenborch bisshop te hebben die proest van
denen ter was. **Dese** twee granen waren sterck inder stadt en senden
groot mit en discoort onder den canoniche en den geene die den
bisshop hiesen zonden **Die** sulche vanden capittelacrs coere durch vā
hollant die bisshop balduyn bloder en bleue storch byden graue
van hollant en mede tlant van utrecht **Ende** ander canoniche coe
ren dernt van yfenborch en daer by bleef die graue van gelre en
alle tlant van ouerysle **Dese** tweedracht van desen granen vernam
heysse heymrich ende sende graue durch van hollant zyne neue

vingerlinck ende staf en beual hem te sitten inden stoel des bisdoms
 totten tyt dattet recht daer of inden hof van rome geynt waer
 welck van beyen gecoren vout dat bisdom behouden zonde **Gra**
ue durch nae dat hy abbas besceermec vanden bisdom gemaect is
 zoe voer hy mit zynre abinger woensdadt ter horst en bewaerde des
 bisscops recht eerlycken gelycken hem die keyser geboden hadde
maer ouermits dat hem die grane van gelre tegen was zoe en bewant
 hy hem thants van ouerysel myt **N**yet lange daer **N**ae liet die grane
 durch van hollant dede ver gaderen vuyt hollant en zeclant veel vro
 mer mannen en liet die by hem comen en tocch daer meede mit laut
 van gelre en brande aldaer en brochte roof von hem va alre hande
 goede **D**ie grane van gelre als hy dit vernimt dede hy haestelich
 sammen comen een deel gewapens volck en ver volckde grane durch
 als hy snelste mochte al tot heymen berck toe menende hem den
 roof te benemen of op eenre staende voet mit hem te vechten om die
 smaecthede die hy hem gedaen hadde **D**aer geuel een hart hyff
 want daer bleuen dooden en gewonden luden **E**n ten lesten als zy
 aen beyde syden grote schade hadden zoe onthiep die grane va gelre
 alleynken zyn volck en als dat vernam runde hy van noede mit
 zynen peerde after waerts **G**raue durch die warts gewaer en ver
 volckde dat vhende volck en vouch veel ridderscips en meente volck
 en voerde se von hem **D**ese onleede vernam grane willem va oestruus
 lant **B**lyde hem dat grane durch zynre broder desen zeege vercrege
 hadde en qua ter horst om zynen broder te sien in die vrmehde vander
 zeege **E**nde als grane durch zynen broder sach qua hem inde sinne
 vander vphantsep die hy voutyt mit hem hadde en vorduchte of hy tot
 hem yet gecomen mochte weesen om verract of des gelyck **E**nde
 beual eenre zynre diene gheheeten **willem henrich** die cruen dat hy
 zynre broder grane willem venge ende leyden in shersers vagemisse **A**ls
 hy dede **E**n grane willem en hadde nyet lange geuangen geleggen
 hy en brack vuyt en qua al heymelich op goeden hoep tot **grane otte**
van gelre om dat hy meynde van hem besceermec te weesen dien ee tyt
 by hem hielt **E**n om dat die grane van gelre desen grane willem
 wel hende al zoe hy hem mit hechige lant gesien hadde en een wyo
 vroem man ter wapen **welckende** zoe gaff hy hem alhyt zynre doch
 ter te wyne **D**aer hy by wan eenen florys die naemachs grane va

Alis Richardis

1190

hollant want / ende Otten en eenen Willen / en eenē dochter die
 Ada heet die Abdijse tot reynborch want / en rychwyff die nāne
 want. Dese bruloft ende feestē was te Staveren gedaen / en ^{op vechen}
 graue willem want daer nae hoochtijne in oest vrieslant ontfaen
 hier nae inden zehnen iaer worden gesoent alle die tweedracht
 die graue durch van hollant en graue otte van gelder onderlinge
 hadden: in desen seghyn, dat graue durchs dochter die alcyt heete te
 man hebben soude Jancheer henrick graue otten soen / en dese
 twe kende onlange, en zyn begrauen tot reynborch. Hier nae
 inden iaer ons heeren dusent hondert pe vij hadden durch van
 hollant en derint van reynborch dat eynde van hoen pleyte vintē
 houe / zoe dat derint dat bisdom behielt / mit ^{ijde} vanden houchingen
 1) die hem des hoefes verstonde alzoe alset aldaer veel op hysc staet
 2) god betert datment seggen moet / want die man mitten gelde
 3) gact von den man mitten rechte / en listige vonden doode dat recht
 Doch die vrouf derint sterff rechte uert inder stadt vā vomen,
 en want daer begrauen. Ende nae zyn doot heeft dese zehne pāne
 durch van hollant bisscop lutrecht gemacet. Ende alzoe segher
 als bisscop durch van vomen seghende en hy in zyn bisdom trecken
 soude / so hy oock gestoruen tot padou inderstadt en aldaer begrauen.
 Mac deser tweer bisscoppen doot is een ander bisscop gecoren die durch
 heete ende was proest van mydrocht. Dese want dat bisdom zoe be
 laden dat hy by radet zyns capittels in oest vrieslant coock om te
 besien of hy een pēarie vanden vriesen vercrigen mochte / om hem
 in zynen laste mede te behelpen. Dit vint graue willem van oest
 vrieslant die dat meende te wederstaen en niet gedoegen dat zyn
 volck eenige scattinge den bisscop geuen zouden. Ende quā tot
 staveren inden cloester aldaer dese bisscop was / die hy als die misse
 gedaen was antaste en vech hem om te voren tot oesterzee daer hy
 woende. Gōmige monchen en vriesen die hem gods outsaegen
 waren veruact en dachten dat hy om deser sacche wille inden
 banne comen mochten / en namē mit crachte den bisscop vā graue
 willem. Ende om deser sacchen wille zyn grāue durch van hollant
 dese graue willem broder / en graue otte vā gelre dese graue willem
 wyfs vader / te samē mit malcanderē verbonden tegens den bisscop vā
 utrecht. Die graue ~~was~~ van gelre creech aen hem alle thant van ouer
 ysel / en verdroef aldaer des bisscops amptluden en besette douenter

waer 1.0 bew.

naem hōt. in d'ijer

mit zynen luden **E**nde die graue van hollant verwoeste alle
 flant an dese zyde der ysele / en ginch leggen voor die stad vā vtrecht
 en belact die al omc **E**nde onder desen wort die graue vā gelre
 bouen geleide van hertog otto / en des doomprouste van coelen / vande
 hertoch van brabant onuerlich geuangen **D**oe dat die graue vā
 hollant daer om zyn besit van vtrecht brach / en stach alle zyn
 macht te samen van veel goeder manne / en quā daer mede von
 s Hertogen bosch leggen daer vench hy vallem en hertuch vā kenne
 des hertogen broderen mit sōmige ridders en knechten / en men
 de mit dien geuangen vanden bosch te hollant waert te keeren
Die hartoge van brabant warts gewaer en vsamede haestelich vā
 zynē volcke **E**n hadde in zyn hulpe die biscop van coelen die bis
 cop van ludych / die hartoch van limburg en die graue vā vlaen
 deren **E**nde mit desen is die hertoch van brabant den graue
 van hollant genolcht om hem zyn geuangen te nemen **E**nde
 als graue dwch vernam dat hem die hertoge van brabant aldus
 vernolchde heeft hy van groot moedicheyt zyn banniere doen
 ontwynden en getoest meen dorp dat hoesden hiet en sette hē
 daer ter weer / en mit eynde alzoe hem die hertoch tefferch vā volck
 was wart hy geuangen **H**er heeft die hertoge van brabant
 in vangsomsse beyde die graue / als vā hollant en van gelre **E**n
 om des wille ende oick om dat beyde dese landen sonder bescormer
 of heen waen / zoo heeft hy erworuen mit beide en mit gifte alle die
 goede mannen die hy vercrygen conde / en tooch daer mede haestelich
 in hollant en haelde eenē groten roef daer vint die hy inder auent
 stant binnē der stad myren van vtrecht brochte **D**at vidderschap
 vint hollant zyn mitter gemeenten desen roef nae genolget / ende
 hadden auentur dat zy weder vingen een deele ridders en knapen
 vanden achtersten / en zy brande oick in hem weder keeren sōmige
 dorpen inden gestichte **D**es anden dages nae dat dit geschiet was
 is die biscop op geseten by vade zynre luden / en is gereden mit zyn
 ridders ende knechten in die veluwe en verbrande die te mach / en
 besat zutphen en want / en tooch vint in den enter daer hy veel
 scate creech **T**en was myt lange hier nae graue dwch vā hollant
 versoude tegen den hertoch van brabant / en guff den hertoge von
 zyn scade ij^m merck **E**n graue dwch en den biscop worden oic ver

versoentende vercoecht **E**en tyt nae dese onkede als inden iaer
 ons heeren dusent twee hondert en drie waer graue durch tot
 dordrecht zoch, ende clagede veel dat graue willem van oysterviel
 slant zyn broder zoe ~~wel~~ veer van hem was dat hy van zyn
 doot ~~hy~~ niet sprecken noch sien en zonde **(H**oe wel dat zy noch
 tans vyanden waren) om hem zyn eenige dochter Ada die noch te
 hylchen was, in zynre hoeden te geuen mitter graeffscap van
 hollant **A**lydt graue durch wyf die stont neerstelich te sinne
 dat zy Ada hore dochter hylchen woude buten yemants vade, als
 zy dede en gaffe lode wyck den graue van loon, eer graue durch
 ofhuich wordet in heymelicher waer, om dat die graeffscap van
 hollant nae hoere goetduncken berecht zonde worden **h**ier en
 binne is graue durch van deser werlt geuaren die hollant mit
 veel onlochs gij iaer lange berecht hadde **h**ier nae qua is grote twedracht
Ende als graue durch gelieuen is doot, en die graue van
 loon dat vernam, qua hy sonder eenich letten tot dordrecht
 van althene, **D**aer hy sach ende wachte der tydinge die hem van
 der grauinnen come zonde **D**aer gaff die grauinne hem hore
 dochter Ada geliche zy geordneert hadde, dat alte zeer iamerlic
 te sien was dat die rouwe en mogentheit des graue zoe haest ver
 geten was **W**ant zy setten afterwaert des dooden en hielt seef
 selychen brulof **E**nde des grauen lichaem is geuoert tegmont
 byden grauen die vor hem geweest hadden en aldaer begrauen
 in sinte steuens capelle **O**nder desen vernam graue willem van
 oystervielant dat graue durch zynen broder gestoruen was, ende
 qua alst reeden gaff harde rouwich ter syden toe, om dat hy geerne
 tot syns broders vintnaert geweest hadde, ende versochte om een
 gelyde te hebben vander grauinne en diet mit hoir hielden, dat
 hem niet geschien en mochte **W**ant hy sonder gelyde in hollant
 niet comen en dorste, ende aldus sach hy aldaer totter tyt toe, dat
 zyns broders vintnaert gedaen was, ende heerde doe weeder sonder
 beract in oistervielant **S**yn magen en zyn vrienden, die hy in hol
 land hadde, **A**ls flornys zyn broder doompvoest tntrecht, **g**raue otte

van benthem zyn oem, **Jacob** die castelijn van leyden, **philips** van
 wassenaer, **Gymon** van haerlem, **Willem** van teylingen, **Jan** van
 ryfwyck, **Wouter** van egmond, ende **Aelbrecht** barnjaert ridders,
 waren qualichen te vreden dat zy vā eenē vyf gevergeert soude
 worden, ende overdroegen daer om metter macht van hollant
 ende verbonden hem mit malcanden. Zae dat zij vander gramme
 noch oick vanden graue van loon niet berecht en souden weesen
 Ende als dit verbont gemact was, senden dese voirsj persoenen
 eenen goeden man tot graue willem in oistvriestant, ende deden
 hem seggen hoe dat verbonden waren als voirsj is. Ende dat
 hij vrijlicke en sonder anpste quame tot egmonde of tot hemlunde
 zy souden sijne vaer nemen. Aldus is graue willem als hij be-
 dectheste mochte vuyt vriestant geuaren en tot zeerrogzee ge-
 comen om dat hem die wijnt niet gelijk en stont. Daer hy reech
 tenoert vanden zeenschen heen outfaen wordt ende graue vheue!
hier en binne zyn **wouter** van egmond en **Aelbrecht** barnjaert rid-
 ders gefoghen mitten kenemers binnen haerlem, en maecten daerfulc
 gescaff en storm tegens den graue van loon en **Alydt** der weduwen vā
 hollant die daer doe waren. **Alzoe** dat zy en **ghysbrecht** van **Aemstel**
 en anden, die mit hem daer binne waren, van vreesen en van anpste
 haerlem ruymeden, en pijnnden hem inder doncker nacht **lutrecht**
 waert te comen om daer te onthouden. **Ada** die ionge meecht, die
 bleef binne haerlem onlange, en ruymede oick van daer mit **Papier**
 van meere, **Otte** van **buiren** en oick anden ridders en knechte,
 die die graue van loon toe behoorden, quame van anpste binne der
 vesten tot leyden om daer onthout te hebben en tegen hoer vijande
 te vweeren. **Die** kenemers mit heere **wouter** vā **egmont** hoer
 leydesman volghden **Ada** der maget, en die hoer, als zy snelste mochte
 tot leyden. Ende daer qua oick binne heer **philips** van wassenaer mit
 ten ruylanders, alzoe hy hoer hooftheer was, en stormde dat casteel
 aldaer mit alrehande instrumenten en brochtent ~~den~~ den
 geene die daer op waren zoe nae, dat zijt van rede opegeuen mosten
 en dat casteel rinnen. **want** zy niet teten en hadden. **Graue** wil-
 lem, die noch in zeelant was, vernam hoe die graue vā loon en die

Weduwe van hollant gesloegen waren lutrecht en die jonge meecht
tot leyden waer getoest / sehende hy vint zeclant en qua haestelic
in hollant. Daer hy doe by zynre vrienden raede al hollant
hem creech. En dede zynen wille mitter geerne goeden die tegen
hem geweest hadden. Doe sende hy ada zyne nichte mit sulche staet
als hou betacnde in tessel. Die graue van loon omdat hy aldus
verraecht was. Zoc en meende hy niet of te lachten dat te wreccen
Ende creech in zyn hulpe die bisscop van ludic. Den hartogē vā sijn
borch en den graue van vlaenden om sout dat hy hem luden gaff
hy hadde ooch sonderlinge betrouwen op bisscop dirc van utrecht
die hy versoude om twee duisent merck in zyn hulpe te weesen mit
meer verwaerden als worde werde hy hollants machtich dat hyt
den bisscop opdragen soude. Ende van hem weder outfaen. Ende
om dese verwaerde te voldoen sette die graue van loon synen broder
den bisscop tot eenen onderpande. Hier mach men merken hoe menige
landen en heerlicheeden mit onrecht en mit geweld dicke en me
nich werf verbystent worden van haen rechten heer. Graue willem
vernam hoe hem die graue van loon starcte om hollants machtich
te worden. Maecte rechte noert heer wouter van eymont en heer
Aelbrecht barnaert hooftmans vanden hennemere. En heer philip
van wassenaer ende heer willem van teykingen hooftmans vanden
vynlandere. en hy vor zeknen in zeclant en vercreech al zeclant
tot zynen besten heer philip en heer willem vorst vorsagen hem
van alles des hem noot was. Ende deden macchen twee starche
lych hynsen. Daer dat een of stont in die borch tot leyden dat gena
ken zy floris den domproest trouwelich te beware. Ende tander setten
zy tot zwamerdam dat genaalen zy graue otten van benthem. En
heer wouter en heer Aelbrecht quamen mit scepen ter demstel en
staechen den dyck aldaer door. ende deden al demsterlant onder vloyen
Ende die hennemere velen in hou sohyten ende verbranden al dat zy
vonden en creegen daer veel goets dat zy niet hem in hennemerlant
brochten. Bisscop dirc die dit minner wreccen woude tooch zekne
mit veel van zyn volcke door mydrecht in hollant en verriagte
de den graue van benthem vā zynen wyck hynse en braude veel dor
pon. Ende doe den bisscop dit wel vergaten was sadt hy op zyn paert
ende geboot al zyn volck dat zy hem volgen zonden en ghysele

mit hem nemen vuyt elcken dorpe bysondere Daer quamē zy totter
 borck tot leyden die de doomproest bewaerde Daer die biscop mit zy
 nen volcke aen stormde en wan dat block hyns sonder groet verlies
Want die geene die daer op laegen ruyndet en seyden zy en woude
 tegen den biscop myt doen ende aldus en hadde die doomproest geen
 hulpe dat casteel mede te houden tegens den biscop Daer wart die
 doomproest geuangen en ter horst geroert Des anden dages qua
 die biscop binnen leyden Daer qua graue van loon tot hem mitter macht
 vuyt zuythollant die den graue hulde en getrouwe besdon te zwoeren
Ende by hem bleuen oick een groet deele vanden besten en vanden out
 sten vuyt noort-hollant die hoo namon waren heer Jan persijn heer
 Jan ende heer ysbrant van haerlem heer derut en heer heymrich va
 ryswyck ende heer wouter van ruinen Dese gauen den graue van loon
 een vrye gelyde sonder wederseygen tot haerlem te comen En als hy
 daer quam, maecten zy hem alle die dorpen daer ontrent onderdanich
Die heuener als zy dit vernamen bereyden zy hem ende vonsorch
 den alle des hem noot weesen mochte totten stryde en quamen onder
 eendracht wille die die vonsf heen mitten graue van loon gemacet
 hadden en woude tegen stryden Dese heen die die onbeschedenheit
 des volge wel kenden ontsagen hem daer tegen te velde te comen ende
 deden alsoe met hem spreken dat zy ten lesten desen stryt onder vingen
 mit beschedenen wyssen woorden **W**ant zy waren wyssen mannen en
 veremichden die heuener mitten graue van loon en den biscop va vtrecht
Ende zy souden geuen vyf hondert pont om dat zy daer te voeren in dem
 sterlant geweest hadden en dat gebrant en geroest en den dyck doer
 gestrechen hadden Ende als dit aldus geseyt was toegē zy weder o thyns
 waert Ende als dit geschiet was en vreesden die graue van loon noch
 die biscop vor nyemande ende toegen bedeuert tot egmondt daer zy
 vanden weege branden sinte aechten dorpe en heer Aelbrecht banjaerts
 woeminge en hebben aldus all hollant an hem gedwongen en onder
 daen gemacet Dat in twee partien stont zoe dat hem geen van hoer
 re wederpartye hem enyge weer en vermat dat onlange geduerde Doe
 die graue van loon sach datter geen partien tegen hem en reesen noch
 wederstoet van nyemande en hadde en al nae zynen wille gemacet
 hadde dancke hy den biscop zeer **W**ant hy wel weeden in zyn gestichte
 varen mochte als hy deede **C**orts hier nae is die graue van namon in

Beuwig

Walcheren gecomen ende begonnc mit macht van des grauen weegen
van Vlaenden tlant aldaer te berechten mer om dat hy niet bedryuen
en mochte zoe keerde hy te hant weder van daer **Ma**c desen was een
die huyge van voerne hute die vergysfelde alle die eylanden in zeclant
ende dedese den graue van loon onderdaen en verriagde graue willem
vint zeclant **D**ie geene die zeer beladen was dat was graue willem
Want hy heymelic in zeclant weesen moeste en verhoelen / zonde hy
zyn huyf bergen en hadde oick in hollant geen seker toetijden **W**
heeft hy naet by hem zeluen genomen en is in eens visscherb seip
gecomen **W**ant me hier en daer sochten / zoe dede hy hem mit netten
bedecken en aldus is hy by wonderlycher anoutuon vint zynre
vyanden hande gecomen **D**ie graue van loon heeft nu huyge van
voerne droffact gemacet van all zeclant en hem h veel machten
daer gegeuen daer hy hem niet in handen en conde **W**ant hy dreef
alsfulche overmoet in zeclant dat die zeclanders van hem niet lan
ger hyden en wonden **E**nde daer om hebben die machte van zeclant
een eendracht mit malecanden gemacet **E**nde hebben dese huyge
scandelychen vint zynre macht geset tegen den graue van loon
Ende graue willem weder ontboden in zeclant te comen **E**nde
als graue willem dese mare vernam was hy zeer verblyt ende
liet alle geschiedemisse weeten mit heymelyche brieue heer **W**outer
van **E**gmond / heer **A**elbrecht van **h**uert / heer **W**illem van **t**eylingen
ende heer **ph**ilips van **w**assenaer en badt hem oetmoedelych dat zy op
eenre benedenden dach tot leyden comen woude by hem zoe sterck
als zy mochten en geen onbede noch huyf tegen den graue van
loon en begonsten hy en waer daer by hem **N**u vermint die gra
ue van loon dat die zeclanders hem ontwonden zyn en tegens genalle
En dat die heemmers in voere waeren om tegen hem in die wapen
te gaen **E**nde heeft daer om gebeden ende te samen gebracht alle
die hy meende diet door hem doen zonden / ende is mit heer cracht
briue **h**arlem ^{leyden} gecomen om dat hy die heemmers daer eerst weder staen
zonde **D**ie heemmers haesten hem zeer en liepen ongeordmeert elc
vor andere te leyden waert an **A**zoe dat zy seer gescheut worden en
daer warter veel doot geslagen **D**ie sornige die te scope gecome ware
hadden daer geerne weder by gewoest / mer die wech wert hem onder
lopen / zoe dat zy hem van noede ter weere setten moesten / en liepe op
een brugge / en meudent daer gewoert te hebben / en daer scoter

Zoc veel te samen dat hy die brugge verloeden datse brack daer verdreucter
 een groten hoop inden rijn heer philips vā wasse naer heer wouter van
 eymond / ende heer Aelbrecht banyaert zyn by avonturen ontcomē
 mer heer willem van teylunghen bleef daer gēnangen **Als** die graue
 van loon desen zeege tegen den kemmerō aldus gewormē hadde toech hy
 mit zyn volck tot vonschoten en dede alle zyn tenten aldaer op slaen
 om dat hy zyn volck een tyt by een houden woude want hy vom graue
 willem duchte **Graue** willem is binne desen tyt mit heer cracht vint
 zeclant gecomen gelijcken hem die hollanders gescreuen hadden in hol
 lant ende heeft die greff begrepen tot ryswycch **Daer** hy zyn tenten en
 pauwehonē op dede slaen om des anden dages tegen den graue van loon
 te stryden en die vint zyns vaders erue te verdryuen **Dese** tydme vint
 die graue van loon dat hem graue willem bestryden woude en seynder
 daer om haestelick totten hartoch van humberch en badt hem zeer neer stelic
 of hy vsocken woude aen graue willem dat hy soene of vrede mit hem
 vercrigen mochte **Die** hartoch quā tot graue willem en dede zyn boot
 scap alzoē hem die graue van loon gebeden hadde **Maer** graue willem
 en woude soene noch vrede mit hem aenjaen **Ende** aldus is die hartoge
 totten graue van loon gecomen en seyde hem wes hy gesien en gehoort
 hadde en wat hem geandtwant waer **Ende** die hartoge is rechteuoert
 vint hollant getoegen ende en dorste graue willem niet verbeiden
Die zeer veruact en belast was dat was die graue van loon ende heeft
 daer om zyn tenten en pauwehonē laten slaen **En** pynde hem te vinne
 ende tūtrecht te comen als hy haestelickste mochte ende gaff die biscoep
 die genangen die hy hadde vom syn sondige **Ende** daer wariende sōm
 ge van des graue van loons volcke en van des biscoeps volck die zoc seer
 gelopen hadden datze soe seer verbaest waeren datse die wyne racchde
 ende slogense sonder weere **Die** sōmige schoten hem hant harnasch
 vint onder vaerdicheyte wille die nochtans al vliengende doot geblēnē
 zyn wantter veel geslagen worden en genangen **Ende** graue willem
 heeft vanden riddersen en knechten en deel genangen mit hoen clynodien
Aldus is die graue van loon vint hollant verdreuen en en quam daer
 nye weder in **Wā** is graue willem eerst mogende in zyns vaders vā fūe wille
 lant gecomen en is geworden die twaleffte graue van hollant ende die pū graue
 heeft die wapenē van hollant die hem zoc suyer geworden zyn genoert
 en hollant manlich daer mede besout **Ende** besat courts daer na volprechts
 en flomys van asperen hant huyse **En** om des avulle is gerryt vander A

Die des bisscops broder van utrecht was / getoegen mit een deel burgeren
van utrecht voor die stede van dor-drecht en hebben mer daer in gesco-
ten daer by nae alle die huysen of branden Ten was nyet lange hier nae
granc willem en die biscop van utrecht worden veremicht / en daer wert
een soene tusschen hem beyden geseyt / dat granc willem den biscop ge-
nen soude voor seade die hy hem gedaen hadde dusent pont / Ende hy
zoude heynrich die cranc weder geuen als sulche goeden als hy hem
genomen hadde om des willen dat hy den granc in vangenisse leyde
by granc dirck beuel als hy voor behoert hebt / Ende mede souden alle
dienstmannen die de biscop in hollant woenende hadde / des granc dienst-
mannen weesen En weder om alle die dienstmannen die de granc mede
gestichte woenende hadde / zouden des biscops dienstmannen weesen
en hier mede souden zy vrienden blyuen **O**nlangt tyt hier nae is da
granc willem's nichte gestoruen / alsoe dat hy nae hoere doot die graef-
scap van hollant vanden keyser ten leen veruegen heeft **I**ndesen tyden
is gestoruen heynrich die coninc van scotland die granc willem's oem
was / en dat ryck ontferch een ander vanden coninc van englant
te leen **A**lsoe dat granc willem daer om toe gespracchen heeft zyn
moge die hem grote hulpe by gebrocht hebben om zyn rechte erue
te helpen becrachten / en vsamde veel volge en scepen / en voor daer
mede ouer in scotland en wan daer landen ende steden **D**ie granc van
loon als hy verminyt dat granc willem in scotland is / meende hy dat
hy daer ^{mit} lichtelich van daen scheyden en soude / en vsamde weder op een
meuwe zyn vrienden en magen om daer mede heymelich in hollant
te comen **D**ie tydinge comt granc willem in scotland hoe dat die granc
van loon sterck wert om met macht weder in hollant te weesen **G**ra-
nc willem als hy die mare vermint ontsloech hy hem alre onleede
in scotland en is daer om te scepe gegaen / en mit loue weder in hollt
gecomen op dat hy die graefscap die hy seker en vry gewonne hadde
om een onseker erue nyet ouer geuen en woude noch verloven laken
Ende alsoe die granc van loon granc willem's coemst vuyt scotland
vernam brach hy zyn reyse en opset en bleef daer hy was **W**ant hy
granc willem's moefentheit zeer ontsach **A**ldus is granc willem
voort aen mit breeden gebleuen / en heeft zyn vyande ridderlyche vuyt
zynen palen gewoert **I**ndesen tyden waren twee vmaerde ridders
die hoer namen waren heer wouter persijn / en heer wachwyn van

leefdael / heer wouter was geboren vint hollant / en was heer in per syno
 soen / Ende heer wachwyn was geboren vint brabant / en was heer **trae**
 giers soen van leefdael **T**gheschiede dat dese lieue gesellen zonden ry
 den tot eenen tornoy / daer ouerdrogen zy mit malcander des auonts
 als men des anden daechs tornoyen zonde / dat zy tyttelich opstaen won
 den ende houen misse als zy deden / en dan hem bereyden totten tor noye /
Ende als die misse vint was be gannen daer noch een misse va onser
 lieue vrouwen **E**nde om dat heer wouter onse lieue vrouwe zeer bem
 de vint gronde zyns harten / zoe woude hy minner hoer misse hoeren
Maer heer wachwyn die der weerlycher eeren zeer ghyrich was recht
 naeden tor noye als die eerste misse vint was / daer hy veel arbeys dede
 om den vidderychen loff te hebben **E**nde heer wouter als hy die bene
 dicte van onser vrouwen misse hadde / bereyde hy hem totten tornoye
Ende eerste dat hy inden tornoy qua was elck viddery moede en woude
 ter herber ge ryden **h**eer wachwyn qua heer wouter tegen en namme
 vriendelich in zynen arme ende sprach **A**lre lieffte geselle god moct
 dy benedyen die huden des daechs dat gervuchte des kones heeft gewon
 nen onder veel vidders / **h**eer wouter neychede zyn hooff tot hem en
 lachede om dat hy wel wiste dat hy in dien tornoye niet geweest
 en hadde **M**er als heer wouter den loff zyns vanden heer auden hoor
 de roepen sonder of laten / zoe verwonderde hy hem des en sprach tot heer
Wachwyn / lieue geselle ich en ben op desen dach inder tornoye niet
 geweest / want ich hoorde nae dat gy van my scheidet en gy misse
 hadt ghehoert / een misse van onser vrouwen ten eynden toe / en die
 heeft my desen loff doen geuen dat ich niet verdient en heb **W**aer
 om alre lieffte geselle / **w**y voert aen of laten willen dese woerlyche eer
 en an nemen een gheestelich leuen dat minnermeer vergaen en is
Ende hebben rechte noet of gelaten onder hem beyden die genoechte
 deser werlt / en zyn sonder merven te samen in een cloester gegaen
 dat hey niervoede hiet en beneden daer salichlich **D**ese heer wouter
 lach tot eenre tyt in zyn gebede inder kercken onder missen / ende
 leyde zyn handen in nichlychen te samen / daer qua hem een gulden
 cruce tusschen zyn handen / tot eenen teyken dat zyn gebedt van
 onsen heer ver hoort was **E**nde dit zelve cruce brochte **A**lydt die
 gramme in hollant die gramme dwyck vorst wyf was / en brochtet tot
 reynsburch inden cloester van groter waerdicheyt **E**n zy maecte de

at me ge
 te misse
 vint sal

Ridiculum de
noven Ducibus
Frisiorum.

Zeluen cloester. daer toe veel botteren diemen verlioge, ter coechene behooff
diemen aldaer leuereu soude. Ende zy sterf daer nae inden iaer ons heen
dufent twee hondert en pñij. ende wert inden vñ cloester begrauen
Hy silt weeten dat ouermits die waerdicheyt die heer wouter by
desen teyken vanden cruys geschiede, dat die persijns gestachte aen na
men van dien tyt voert in haar wapen te dragen is voede sijnme cruce
hier nae gemelt dat graue willems wyff sterff / ende nam ee ander
wyff daer hy een corte tyt mede leuede en is gestoruen inden iaer ons
heen m. cc. en xxij nae dat hy die graeffscippen va hollant en oest
vrieglant ridderslyche en wel berecht hadde. pñij iaer lanch, en wert
genoeft tot reymburgh inden cloester en aldaer begrauen als hem
toebehoerde **Van graue florys die vñ graue van hollant**

Nae dat graue willem dese edele man doot geblene is, zoe wart
florys sijn soon nae hem die pñij graue van hollant nutter
wapen daer sijn vader hollant manlich mede bescreuit heeft. Ende
hy heeft een wyf genomen die machtelt heet dochter des her toge
van brabant. Daer hy by wan willem die roonisch coninc wart
florys die droffact. Alhyt die gramme van hene gouwen wart / ende
machtelt die gramme van hennenbergen wart. Daer was in deser
tyt een biscop tutrecht die wilbrant heete. Dese wilbrant doe hy te
padelboen biscop was, hadde hy twee veyssen mit heilige lant in des heij
fers bootscap geweest. Daer hy eenen alten vrecnden sacche vernam
Men zende hem dat al vaste by tharsen een grote berch leyt, diene vande
daer inden landen noemt den berch van auontueren. Ende zoe wieberch v
in penitencie waer mit vasten ses weechen lanch, sijn brecht daerhy anctm
ken dede, en ons heen lichaem dan outfente, en alsoe nuchteren clo
me opten berch, die soude sonder twyfel goede auentuur vynden. De
se biscop sende mit waren woorden dat hy eenen ridder gesien had
tot antiochien die op desen berch geweest is hadde, om geluchyge
gracys te vynden, die daer vant een tafelken opt alre hoochste vanden
berch, al vol mit menigerhande spysen. Dat hem en die mit hem wart
dagelijc spysse genoech leuende by te leuen den tyt die zy daer waren.
Dese biscop wilbrant en leuede myt linge nae dat hy biscop tutrecht
was, en nae hem wart biscop gecoren by instortinge des heyligen
geests. **Otte graue florys broder van h.** Dese vant dat bisdom zeer
beladen. Ende mede dat die dycken, diechwil braken zoo dattet lant

beuloyde ende om des wille vercofte hy alsulche goeden als hem van zyne
 vader gheerft waren in hollant ende betaelde mitte gelde dat daer of
 qua des bisdoms schulde Ende doer zyn beede wille dede grane florys
 zyn broder maechen op zyns selfs coste eenē groten dyck van Amoyen
 gen neder tot schoenhoenen toe die hem groet gelt coste hier nae inde
 raer ons hoen in .cc. ende xxxij toech grane florys mit hertoch heyn
 rich van brabant en mit grane durch vā elene by beuelen des pāns
 gregorius die negende in staderlant inden gestichte van breuen
 ende verdreuen daer vuyt manne wiquen en kynden die een mitten
 anderen ouermits dat zy die priyten en die cleerchen vā daen vduc
 uen hadden ende weder gheert waren ter oeffeninge der afgoeden
In desen zeluen raer als grane florys in veel tornoyen in vreunden
 landen plach te weesen daer hy groten lof ontfinch om zynre manlycker
 daden wille daer hy veer of vermaert wordt Dit verhoorde die gra
 uinne van cleermont en van des grauen duecht en vromicheyt
 van hinc zoe begonst zy te dencken en te vsieren hoe zy den grane
 best mochte comē te sien daer zy zoe menige ridderlychen duecht
 of hadde ghehoort Ende want in haer zeluen eenen heymlyche
 raet Als dat zy hoen man vrendlychen badt tot veel tyden of hy
 eenē hof tot Cleermont woude doen beroepen want zy vermoede wel
 dat grane florys immer mitten duitschen daer comen soude Die
 grane van cleermont om beede wille zyns wyffs dede hy eenē hof ^{myc}
 condigen ende beroepen tot cleermont Grane florys als hy dese ^{myc}
 maer vermint bereyde hy hem daer tegen en nam den grane van
 elene tot zyn mede geselle te weesen Die daer costelich en wel geciert
 heen toegen Daer wort grane florys indien tornoye gecoren meester
 ridder te weesen vanden duitschen Ende daer was een ander vroom
 ridder die heer van wygel noemde die wert gecoren een meester
 te weesen ouer die walsche ridders en nae desen ordincerden die heer
 valden dat ridder scap an beyden syden Daer vergaderden die hoen
 om den lof te cryggen Grane florys die des speels gewoen was
 arbeide veel meer en veel bet dan ymant anders Die gramine vā
 cleermont die ten vensteren lach ende neder sach die grote vromi
 cheyt des graue ende hoorde roepen ouer al zynē name en en wist
 niet wiet was Daer om vā groter bogertten badt zy hoen man

vātberopehof
 tot cleermont
 daer hinc florys
 doot elene

Daer zy by lach inden reynster / of hy hoer dese graue van hollant
wysen woude onder tridderseip Die graue van cleermont nam dese
woorden in groter onwaerden / en antwoerde hoer mit eenen ver
heerden aensien aldus Ick weet wel dat van volheyt des herten dyn
mont sprecht / en dat die graue van hollant dynre minne gebuyet
Sich hiet dyn minne die de twee gulden banieren draecht mitte gulden
leuwe Dien du mit berouder minne dich wyl begeert helste leuende
te sien / leeft god du sulste die noch tauont doot sien Die graue
kende hore mans sellen sinne Peynse hoe zy den graue van hollant
by eenen heymelichen goede mochte waerscouwen Maer die gra
ue van cleermont haeste hem hoe ont dat hy van raven was dede zy
wapen an en vsmede by hem zyn walsche ridders Ende bereet mitte
graue van mygel graue florys an allen syden en sloegen al gemeenlich
op hem met grote myden Graue florys die van dese verract myt
en wist vwerde hem tegens veel hoops der wachen zoe lange als hy
mochte Ende droef een lange tyt van hem mit manlycker vromicheyt
veel zynre vyanden die hem aemochten Ten lesten qua die graue va
cleermont mitte zyne en ouerviele graue florys zoe swaerlychen
datse zyn banieren velleden en hem daer doot sloegen Die graue van
cleue warts ghewar dat graue florys zyn yene daer neder lach van
de hy mitten duntsehen daer toe om wraoche van zyne neue te doen
ende sloech rechteuoert den graue van cleermont doot en yagede
den heer van mygel vuyten tornoye En aldus is dat boerte lyche spul
vwardelt in eenen bloedigen stryt Die graue van cleermont
bedachte dat die edele man graue florys onnoschlich in zyn doot
gecomen waer / en dat zy die oerspreken daer of is geweest / vloot
van groten bittere rouwe hoer sinne / ende woude bouen vanden toern
neder vallen / en hoer qua an een grote siecke diene mit genesen en
can die de menstere noemen emorvodes en zy leefde onlange daer nae
Die geene die mitten graue aldaer gecome waren brochten zyn lichae
tot reynsturch inden cloester en wert aldaer begrane mit groten
weenen Dese graue was in zynre bloeyender tyt lief en zeer be
quaem onder allen ridders van almaengrien Die de graeffseip van hollant
in groter eeren pijnen berecht hadde hy liet after hem een ronselme
tot eenen soen Die biscop otte van vtrecht graue florys broder in zynre
hoeden ende voechdien nam die welcke ronselmech zyn naem was fouchde

willem van hollant Dese biscop otte bewaerde slant van hollant mit zyne
 neene een tyt lanch **G**oe dat daer en brumē by ver soecke vā sonderlinge
 vrienden die graue vā mygel soende met biscop otte grame florys brod
 vort / **E**nde inder soenen was gesent dat die graue van mygel een
 cloester zonde doen maechen op die stede daer graue florys geslegen **emirabel vā**
 wert doer zyn siele te genaeden **I**n desen tyden zoe geschiede een schoone **alle die hynde**
 mirabel vā vrouwe machtelden gramme vā hermenbergen den vort **die ee gramme**
 grame florys dochter **D**at die ouerste god geschuen liet om openbaer **ter werlt broet**
 hie te kennen dat hy alle dingen volmachtich in den hemel en inder
 aerden **D**ese eerbare vrouwe hoe wel zy anden graue vā hermenbergh
 gehylt was / zoe woonde zy nochtans veel in hollant tot lousdunen
Daer zy gesoet is was / en noch hunders daechs hoer hoofstadt gheeten
 is hermenbergen **B**y en woude in goerne wyse gelouen dat een wyf
 meer dan een kynt tot eenre dracht hebben mochte by eenre man **G**oe
 dat tot eenre tyt een goet wyf genas van twe hunderen tot eenre male
 by hoen echten man / **D**aer zy plechts seyde dat die vrou twe manne
 gehadt moest hebben / en en woude anders myt gelouen / hoe wel
 dat ment haer bewysde / en meesters haer infor meerden dattet me
 tuerliche waer dat een wyf by eenen man hebben mochte keene kin
 deren **E**nde want zy gods mogentheit die meester is der natuerre
 daer in myt bekenen en woude **G**oe gaff god dat zy mit vruchte
 wort by hoen man / ende genas van alsoe veel hynden alser dagen
 mit raer zyn / dats te weeten drie hondert vyf en tsestich die alte same
 in een groot pecken gchorstent worden ende waren alsoe groot als
 ionge missen en zy stornen alle datter myt een te hys en bleef waer
 omē dese vrouwe zeer bescreent was / ende beherde haer vander ongelo
 ue en leude een salich leuen nae hore mans doot en gaff soone goede
 ende renten der abdien van lousdunen daer ze begrauen leyt **D**aer
 nae inden raer ons heen m. cc. en xxxvij vom vrou machtelt har
 toch heymric dochter van brabant en gramme van hollant vā deser
 werlt der gramme moeder vā hermenbergh / en wert begrame in
 cloester te lousdunen dat zy zelue geslecht hadde **vā grame willem**

Nae grame florys doot des edelen princen **die xijij grame**
 want willem zyn soen een recht erfnaem verkenen in die
 grafforp van hollant die xijij grame mitter wapen die zyn vader
 hem erfde / hy nam te wyne een schone meecht / des her tofs dochter

van bruyfswyck die elyzabeth hiet. Daer hy by wan eenen soen die
florys hiet en nae hem graue wert. daer menich groot vdrict
van synre doot quā in hollant. **E**hy sult weeten dat in desen tyden
kensser viederick verbannen was vanden pans honoris en vā synre
kensserlycher waerdrichheit geset. **S**oe dat die vorsten vanden ryche
den lant graue van dunnigen hoeren. Maer die en leude luttel inen
daer nae. **A**lzoec dattet roomseche ryche echter sonder coninc was. **W**aer
om die pans by gemeene raede synre broeden sende in dunnslant pe
trū caputū ten gulden seyl dyaken cardmael. **E**nde vermaende die
coer vorsten dat zy van myn wes eoren eenē coninc. **O**m welcker
vinnunge wille die kuer vorsten vsamen den tot worms vnderstadt
ende berieden hem aldaer. ende hoeren eendrachtelich Joncheer wil
lem van hollant tot eenen roomsechen coninc. **O**uermits dat hy die
machtichste prince van dunnslant ware. **E**nde dat dit geschiede
bearbeyde hartoch henrick van brabant zeer anden pans en dat
was om deser saechen wille. **W**ant Joncheer willem zoe strenghen
iongen man was en zoe dringende. zoe ontfach hem die hartoch
van brabant zeer. ende woude hem immer tot eenē coninc hebben
om dat hy hem te naefat. ende want an veer vā hem weesen zoude
inden ouerlande op dat hy hem te min dringen soude. **J**oncheer willem
was in zyn twyntichste iaer als hy coninc gecoren word. **E**n zoe die
verhuysinge meer geopenbaert wart. zoe daer meer blyscappen
ouder tgemeen redderscap was. **E**nde al was dat hem die sinner vorste
tot worms berieden. zoe hadde Joncheer willem nochtans die gee
meen kuer al tot woermigen. **E**n twas inde iaer ons heen. m. cc.
ende plvij. op sinte michiels dach. hy was scoen van lyne sonder baert
wit van hude. zwart van hair. stout van herte. milde. rechtwoer
dich. ende alle valsheit hadde hy leet. **D**ese ionge man en was geen
ridder. en want een kensser nae die kersten manere nimmer ridder
behoert te weesen eer hy tot alen die croon des heiligen ryep ot
fincet. **S**oe bereyden men haestelic alle dingen die daer behoerlich
toe waren. **E**nde om dat veel ridderen in ter tyt die cost ontsien.
zoe laten zy off die fecste die daer behoerlychen toe is. en ontfach
lichtelich die weerdichheit der ridder scap mit eenē halsslage. **D**aer
om wil ick v die matone wat ver langen. en in deser croniche scrijue
hoe dese Joncheer willem. ridder gemaect is. en die regule der rid

ridderlycken onden mit hooger feesten aengetenome en belooft heeft
 te houden **O**p dat hy die nu ter tijt ridder wert daer in mach leere
 wat last hy annimt in zynre oerden en wat hy belooft inder regu
 len **hoe joncker willem ridder gesage wort en wat last ee ridder annimt**

Hoe alle d'niel wel bereyft was / zoe wart jonckheer willem nae
 dattet euangelium vander hoochmisse gesonten was gebracht
 voerden cardmael vanden coninc van bethem en sprach aldus
 totten cardmael / heylige vader uwer weerdicheyt brengen wy
 desen vuytuer conen ionckeluck / Ende bidden v' minchlychen
 dat v' eerwaerdicheyt ontfacn wille zyn begeerlyche behynghe / op
 dat hy in onsen ridderlychen geselschap waerdelycke mach aenge
 screuen worden **D**ese cardmael die daer stont gelect als ee bisscop
 in zyn pontificalibus sprach dese ionckeluck toe aldus **E**lcken
 man behoert die ridder werden wil / dat hy zy gebore hooch va
 magen / milde van gauen in zynre eerbaerheyt / hoe moedich in
 zynen verhefe / stadich in zynre zeedicheyt / minch in zynre moede
 groet moedich tegens dat hem weder staet / bescheden in zynre
 hoefheyt / strenge en wyse in zynre vromer manheyt **M**aer eer
 du die belofte van zynre professie doeste / sulstu hoeren den last der
 regulen mit wysen beraede der ridderlycken onden mit onder
 scheyde **J**uden eersten zoe en sal hem een ridder tot geene dinge
 genen des morgens / hy en zel eerst alle dagen misse gehoort
 hebben waer hyse belangen mach mit muchteren monde / en mit
 mincheyt te overdencken dat lyden en die passie ons heen **S**yn
 lyf stontelich manoutneren te setten en zyn bloot te storten voor
 dat tiersten geloue / **D**ie heilige kerck te bescoormen voor die qua
 den die hoer onrecht en geweld doen / **W**eduwen ende woefen in
 hoen moet te helpen en te bescoormen / **M**itten onrechte myet te
 onloefen / onrechte scade te schuwen / **E**n die onrecht hebben hoer
 voedernige noch hoer sondre myet te nemen / quade giffen te vsmaen
Craft en geweld die men den onsculdigen en den onnoefelen doet
 daer voor te hempen om die te verlossen / **G**oen tor noye te hantere
 dan alleen om die ridderlyche oeffeninge / **D**en roomschen coninc
 of zynre oversten die naren mit beschede onderdanch te wesen /
 tegemeen goet der steeden te houden in raecke **M**yet te verquisten /

*regula militis
 aurati*

Des heysers loen goeden myet te veruocenden in ander luden hande /
reedelich en bescheydelich voor god / en voor die werlt onberispt
te leuen. En ist dattu houtste dese statute der ridderlycher regule
wyslich nae dynre macht te voldoen / zoe salme dy hier genen
veel waerlycher eeren / en nae desen leuen daer bouen inden hemel
die eewige blyscap sonder eynde. Als dit gedaen was zoe nam
die cardmael dese ruyteling hande die hy te same sende inden
missael op dat heylige euangeliu dat dat gelysen wart. En sprach
aldus wilstu ridderlyche orde ontfaen mit begeerten inde naem
ons heeren / en die regule die hier voor gelysen is nae dynre machte
vol te doen. Hy sende ya. Die cardmael gaff hem doe dese geloften
bescreuen die hy voor hem alleen lufft inhoudende aldus **den edt der ridders**
Et willern van hollant een prince der ridderschap / en een vry vande
heyligen rycke belye mit mynen eede / inden tegenwoerdichent myn
heeren peter ten gulden zynke dyake cardmael en begaet des stoels
van romen te houden dese ridderlyche regule. Hyden heyligen eu
gelie dat ich hier taste nutter hant. Doe sende die cardmael tot hem
dese heilige belofte zy een waer oflaet dynre sonden. En also dit
geschiet was doe trat voor die coninc van behem en gaff den ionge
linc eenen groten slach mit eenen zwaerde in zyn hals en sprach aldus
Et ist plaec dy ridder inden name en ter eeren des almachtigen gods
ende tot groten danck ontfang ich dy in onser orden der ridderschap.
Ende gedenct altoes dien halsslage die die verlosser alder werlt voor
annas den bisscop voor dy in zynen hals wort geslagen / en bespot
vonden rechter pelatus / gegesselt en mit doornen gecroent / en voer
coninc herodes mit eenen mantel gecleet en bespot / ende daer nae
al naect voor alden volcke anden cruce geslagen. Wes cruce ende
versmademisse ich dy vade en vermane in dynre herten en memo
rie altoes te hebben / en zynen bitteren doot te helpen wrecken.
Als dese saechen aldus feestelich voleyndet ware en dese mynne rid
der myse hadde gehoort was daer al bereet om mit speeren te
stecken. Ende hy dede hem aen en stach drie stecke tegens des
conincs soon van behem. Daer an tormierde hy mit baren zwaerde
en hy hielt mit groter feesten en gaf milde gauen alle den prince
en meeste heeren / en denckde hem mede zyn eer sae myent. Onder desen

screef die cardmael den paus hoe dat allen dingen geschiet waren Als
 die paus dese tydinge qua vbllyde hy hem daer in ende screef zynen
 dispensator eenen brieff inhoudende aldus **Innocentius** biscop knecht
 der knechten goods Den rector van sinte marien in cosnuidij salicheyt
 ende der apostolen benedictie Goene verbllyc mit ons die bekenste te wesen
 een leuende lichaem mitten hoofde Dat wy dy blydelychen scrijuen
 dat bekennic blydelychen Dat opten vyften nonas van october inden hof
 die by coelen hoochlychen versament was onse lieue soene in goede
 graue willems van hollant mit gemeeue begeerten der princen
 die recht hebben aenden keiser te kiessen Daer hem die ander princen
 in verbllyden is gecoren in eenē roomschen coninc Dat wy openbaer
 lich wecten by breuen des zeluen conincs en ons soens peters tot
 sinte georgius ten gulden zeijl dyaken cardmael Dat du biscop van
 deser ombaerlycher sacchen diemen bellicge hebben zal dat dyn vruchtde
 orch te meere zy om desen persoen die meerwes gecore is Want dese
 coninc alzoec ons dese cardmael ontboeden heeft en mede die gemeen
 maer oncondt zoe is hy een getrouwe gelouich man wos vā sinne
 woom van ridderseijp mogende van zyns selfs cracht ende veel princen
 maegc of swaeger hy is mede rouch van raven redelic vā onderwinde
 bequaem van zeeden en van allen lichaem behaerlychlich waer om
 wy hoepē in goede dat dese coninc zal onder die voeten treden alle den
 geenen die den herstenen lyden andoen en den quaden castylen van
 haere ondaet En dat cortelychen dat hersten geloue die vrede der
 heiliger kercken rust der gemeeue werlt en die staet der gelouiger
 luden zal byder hulpen goods by desen man grotelychen verheuen
 worden Want alle die meeste vanden laude hebben desen gecoren tot
 hoen hoofde om hem onderdaen te wesen Dit spreect en ontbict
 alle die getrouwe die du weetste dat zy hem om onser materien ver
 elyden zullen **In** desen tyden als dese gecoren coninc in blyscap
 pen sadt en hadde drie dagen feest ende hof gehouden Doe dede
 hy gebuden des warden daceho des morgens nutter sommen opganck
 datmen die tenten en pauhanen vellen soude en trecken vor die
 stadt van ahen om die al omc te besitten Die van ahen vername dit
 ende haersten hem ter vaent hoer poorten te slusten en die besetten
 ende sonder eenich letten is die coninc mit veel ridderseijps gecome

voor die stadt van Ahen Ende heeft zyn tenten al omme daer doen slaen
Dit gedaen heeft hy zyn ridders en knechten by hem omboden
ende hadden heynekycken vaet hoemen eenyger hande werck soude
vysieren daerinnen die keyserlycke stadt mede wunne soude sonder
veel scaden te doen Daer wort ouerdragen by subtylen wercklude
Dattet gemeen volck zoude te samen dragen eenen hoeget dyck drie
stadt al om beslate Ende want zy gelegen is tusschen bergen in
eenen dale daer veel zwanchiger wateren zyn ende clare fonteyne
die de stadt oueruloedich van waterc maechen Soe wort dat water
altoes meere wassende om dattet mitten dyck gestoppet was ende
zynen ganch myt hebben en mochte en want thans alsoe groot
dat die burgen vint hoen hynsen myt en mochten comen sonder
scpe Ende doe die burgers saegen dat zy aldus verladen waren
mitten water ouerdroegen zy mitten coninc en deden hem der
stadt poorten open sonder eenich weeder vechten en ontfinge hem
van hoen heer op dat hy dien dyck die daer om geslagen was braecke
en dat water alsoe zynen ouden ganch hebben mochte daert ge woen
was te gaen Ende nae deser ouerdrachte dede die coninc den dyck
breecken en qua aldus binne der stadt opten lesten dach van october
Daer wert hy van allen den burgeren vrendelichen ontfacen Des
anderen dachs wast alre heiligen dach Doe versameden alle die *hier was*
prince ende prelaten ende leyden desen coninc tot onser vrou *come w*
wen kerck op dat hy daer die benedictie hoehlycke ontfinge nader *ken tal*
ouder gewoenten Die biscop van münster en die biscop van munden *gevroc*
ordmeerden inden sacristye Die biscop van ludic ende die biscop
van vtrecht cloeden mit ornamenten gelych een dyaken ende leyde
hem alsoe vonden coninclychen stoel daer hem die aertsehe biscop
van coelen die cancellier ouer ytalien ontfmch en sette hem inden
stoel der mofertheit ende sprach aldus Die almachtige god waer
dijc dy te heiligen meenen roomschen coninc die dauid dede salue
by des propheten sammels hant te weesen coninc ouer dat hebreu
sche volck Die aertsehe biscop van tryer cancellier ouer walslant
leyde des coninc handen te samen en zeyde aldus In dy moet neder
comen die gheest der verstandnisse der wetenheit der goedertierenheit
der sturckheit des vaets en wende volle des gheestes dattu god ont

sieste Die merchgranc van brandenburch des coninc cameracn gaf
 hem een vingerling en sprach aldus **W**im een teyken want dit vint
 is datstu alleen die mogenste biste inder werlt en datstu dat roomsche
 ryck behoedes vor anrechten der ongelouger mit onuerwilycken
 crachten besceermeste **D**ie aertliche bescop van mens cancellier ouer
 duitschlant teyhenden mitten teyken des heiligen cruyts en sprach
 aldus **I**n dy moet comen die waerheyt en die gerechticheyt die bose
 te castien en die goede en heilige kerche te besceermen **D**ie hartogt
 van sassen des coninc rechter gaf hem een zwaert en sprach
 aldus **W**im hier een coninclyck teyken daer du die onghoersam
 ge mit zware correpcien mede castyfte en die goetwillige mede
 in vreden besceermeste **D**ie hartoch van beyen palensgranc des ryncs
 gaf hem eenen gulden cloet ende sprach **N**oem dese ronde cloet en
 bedavngt dat volck inder werlt dat zy onderdanch zy de roomsche
 coninc op dattu moegeste heeten een moegende vorst en dat
 ryck moerende **H**ier an qua die coninc van behem des conincs
 sceucher by consente des aertliche bescops van coelen en sette
 hem een **c**roon gulden croen op zyn hooft ende seyde aldus **O**nt
 fanch dese blenchende croen der ewyger salicheyt in de hemel
Dat gedaen neegen die vorsten des coninc moegentheyt en riepe
 hem zy salicheyt loff en eere en gingen clek by sonder worden
 coninc en beloofden hem rechte mantrouwe **D**ese croningt ge
 schiede in den ier on^{hier} .m. cc. pluij **A**ls dese hoochheit gedaen
 was hielt die coninc een hoege hof een volle weech lange
 en maecte condich zyne coninclycken naem die ryckheit synre
 heerlicheyt **O**pten achtsten dach hier nae vsamoden hem alle die
 amptluden vanden rycke en waren te raede van des coninc orbaer
Ende ouerdroegen gemeenlich dat hartoch heymrick van brabant
 zynre mothers broder en **O**tte bescop tntrecht zynre vaders broder
 des coninc raden zonden weesen en die regael abt van egmond
 die lubbrocht hiet is gemacct des coninc vicecancellier **N**ac dese
 name die hoen aen hem onlof en beualen hem god **E**nde des
 anderen daecho veet hy mit vlyte en versochte alle die castele des
 des rync daer hy an geenen castellen wederstoet en want zy en

22
worden hem gemeenlich alle onderdaen **S**onder alleen die castelen
van heyserswaerde / ende daer om besadt die coninc dat castel en
stormdet an mit meniger hande instrumenten **Z**oe dat hy die castelen
die vom poort of van **M**aer die castelen was zoe versien van als des
men opten hynse behooven mochte / dat hy den coninc teasteel vom
hicht een raer lanch en daer over / **D**aer en teynden gebrack den caste
len pronande / ende begeerde doe aende come genade **D**ie come nam
hem in genade en dede hem gracie doe hy hem dat castel over leerde
en hy loofde voort an getrouwe te blyuen en tot geene tyden tegen
hem te doen **D**it geschiede recht ander hoochtijt vanden dertien
dach / **Z**oe dat die come doe rechtuoert tot coelen toech om zyn
offerhande den heiligen drie coningen te brengen **I**n dien tyden **e**en w
woende een meester inder stadt van coelen die by name Aelbertus **d**er h
van rancensbergen heet bischoep vander predicacronden / groot in **e**n me
in gromancien / meere in philosophien alre meest in theologien **d**usse v
Dese meester badt den coninc oetmoedlich dat hy opten hoege **i**ngv
dach mit hem eeten woude **C**oninc willem en woude hem op die tyt
myet weygeren want hy in hoepe was vreemde dingen va hem te
sien **A**ls die hoechynse gedaen was / na dese meester coninc willems
gewaer / en ginch mede tot zynne hynse / en outfynch hem mit
alle zynne gesinne als betamelic was / **H**ij leyde die coninc vmyter
zaelen in zynne hoff daer veel geboomte stont **D**ie geene die mitte
coninc gecome waren spraken tegen malcanden wat die meester
vom hadde of daer meede meende / dat hy den coninc in sodanigen
conden wederic in eenne boomgaert setten woude ten eeten sonder
vuer / en ouch en saegen zy daer myet bereyt van eeniger spysen
Want het was op die tyt een grote snee genallen zoe dattet een
cont hart woeder was **D**ie meester die alle dinc wel wysethad
de suuerlich in den boomgaert daert zeer besnuwet was doen
doeken / en daer stonden diemec die alle dinc wel bereet hadden
Hij vracchde die come of hy woude gaen sitten ter tafelen **D**ie co
me ginc genocchlychen sitten / en anders die geene die daer by hem
waren **E**nde als zy gemeenlich geseten waren en wachten der spysen
Doe ginc thans wech die grote snee / en daer wort een somer hetten

Die sonne die liet haer radjen vuyt schynē sonderlinge warm, vuyter aer
 den wies groen gras, die comen blonden en daer vuyt wiesse telgen
 en groene blader, en daer an wiesse rijpe vruchten die nie recht noest
 eten mocht. Die wyngaert blonde en gaf suete lucht en hadde rijpe
 drumen in groter volheit. Die vogelen ontsloge haer vloegelen en
 songen blydelijcken, vā welcke sanje zy allen ver blyden die daer
 facten. Die vorste des conde ~~wynters~~ wynters is altemael wech gegaen
 en die somer hetten wart daer zoe groet. Dat die somme die daer
 saten ouermits die ongetemperde hetten deden zy haer ouerste
 cleeder vuyt en maecte hem half naect, en die somme ginge onder
 die scheme vanden boeme om hem te vercoelen. Die diens broch
 ten daer ter tafelen plantent vā costelycker spysen en van dranche
 zoe dat die memichte des volop vsadet wort. Waer om die come
 en alle die daer waeren en dit wonder ansagen hem zeer blyde.
 En ten lesten alffer al wel gegeten was en vonden come ^{whet}
 nome was, verloesmen die diens oft een droem geweest hadde.
 Der vogelen sanc wert stille, der come vruchte wort snelle vlo
 ren, die vruchtbaer aerde wort mager en dorre. Die grote hoop vā
 suce wert daer weeder, en die vorst was daer als hy te voeren was.
 Goe dat alle die geene die hem cleere vuytgedaen hadden ouer machty
 van groter hetten, haesten hem al beuende totten viere inder salen.
 Ende ten lesten alst op een schenden ginch, en alle wel te vreden
 geweest waren, hadt dese meester come willem of hy zyn mede
 broden die predicaren vernegen woude mit beede of mit cope een
 hoffstede binnē der stadt van utrecht een cloester op te timmeren
 ende zyn aelmissen daer toe genen woude, op dat zyn ryck te lan
 der duyde. Die come is vā coelen utrecht gecomen daer hy vā
 biscop otten zyn oem, vanden prelaten en vanden burgers blyde
 lychen ontfangen wort. Ende als hy vuyter stadt schende zonde
 zoe gedacht hy des meesters. En dede copen eenē campe lant vā
 den predicaren om een cloester op te timmeren gelycke noch hu
 dens daechs daer stact, en gaf hem mildeliche zyn aelmissen daer toe.
 Als come willem in hollant gecomen daer hy mit groter weer
 diehent ontfange wort alst wel recht was, en quā rechte noent

hoe die prelaten
 ofte iacopynen
 eerst utrecht
 gecome zyn

inden haecfe ende dede ombreden verstandele wercklieden oec coninclyc
pallays aldaer te maechen dat noch hiden oec daechs die oude fael
heet **E**nde nae dien dede hy oech maechte dat huys tot heemshere
tegen den westvriesen Daer hy eenen gheheten heer gerynt van
heemsherech casteleyn of maecte **M**it vorwaerden dat hy die vrie
sen altoes in roere houden zoude en inmermeer laten beruyfen
mit seker getal van cloecke manne **E**n daer von zoude hem die
coninc genen hondert pont faeris en maect hem daer toe balin
van heemmerlant om des wille oft faech ~~was~~ gewest waer dat
hem last vande vriesen augecome hadde dat hy dan die alinge
baliuseip hadde moegen vuytbiden om dien last en noet te we
derstaen **K**ommen desen zyn vsaemt die vactslude en rechtens
van duitschlant tot mens om te sprecken van eenre gemene
lantvrede Ende senden daer om come willem eenre brief sprekende
aldus **W**illem die roomsche come hore rechtē gloriosen hoor
vactsluden en rechtens meer dan ouer tseuentich steeden in duits
lant onderdanch en onsen ewygen dienst **U**wer hoochheit door
wy weeten mit desen briue **D**at wy zyn te mens tot conre ge
meere sprake **O**uermits eens cedels mans dellbrochts va waldecke
die een rechter is mit ryck **W**aer om wy bidden uwer coninclycher
moegentheit dat hy die lantvrede die salichich begomme is wilt
cofirmere en stanchen mit briuen uwer moegentheit **W**anttet
kenlich is dat vmbreuet onbaer en salichent **E**n hy sult oock
weeten dat wy mit groter begeerten verbyden die salichent
uwer toecomeft tot onsen landen gescreue tot mens opte leste
dach van Junius **D**ie come als hy dese brief ouer gesien hadde
gebood hy rechtenuoert mit zyne briue der moegentheit den
lantvrede vaste te houden elch man op zyn lyf **H**ier nae inde
raer ons heen in cc. liij. is die graume van vlaenderē terado ge
worden dat zy slant van ~~wal~~ walcheren hebben woude **W**ant
zy meende dattet aenden graeffseip van vlaenderen hoerde
En daer om heeft mer griet die graume vongt die graue van
ghysen die graue va broms mit gwyen en Johan va dampier
hoer soonen gesent in vranckryck in borgongen in pichardynen

in henefourven en in brabant om volck aldaer te versouden die ind
 gramme hulpe come souden om walchen te winne En hier en
 binne ginch zy mit hoen raede te raede hoe dat zy hoer lage best an
 setten zoude Daer vreden hoer hoer raeden Dat zy scrijue zoude
 in come willem dat hy hoer dede dat hy van rechts wegen seuldich
 waer te doen en ontfinge zeclant van hom te loen Also die come
 desen brief gelefen hadde sprach hy en seyde Ten waer nergent
 geen recht dat ich soude weesen knecht myns knechts want
 zy hom lant van ons honden zoude als van des rycs weegen en
 screef der gramme dit weder om Ende als zy dese andt woort
 hoerde wart zy toornich en dede rechtensert over al in hoen
 volche scrijue dat zy sonder merre by haer quame Daer vorder
 de zy veel volchs en qua daer mede tot waterduin opter zeeat
 Come willem die van desen insette myet en wiste want hy
 lach tot Antwerpen te dage tegens hoen raede Nochtans bnam
 hy heymlich haer opset zoe dat hy des dach naerts wel onsla
 gen hadde geweest mer ten conde zoe haestelic myet by comen
 En om dat hy hoer felheyt wel hende zoe screef hy floris zyne
 broder hoe dat hy vor waer wd wiste dat die gramme va vlaen
 den walcheren anstoten woude En dat hy daer om haestelic
 te sime brochte alle dat hy va volge weegen wernie mochte
 en toech daer mede al heymelic tot westcappelle op dat hy
 der gramme weder staen mochte en hoer smadelyche woor
 de en hoe moet matigen mochte hertoch heymrich va brabant
 die tot deser onvreede leet was arbeyde daer neerstelic tusschen
 om een eendrachticheyt te maecken zoe dat hyt drie dagen ver
 langede der gramme reyse Der gramme raede die tantwerpen
 tegen come willem te dage waren screeuen der gramme over
 dat zy hom saechen vorderde daer zy om vuyt waer Hy meenden
 den come aldaer zoe lange mit dedingen wd te honden want
 zy wisten wel bleue die come tantwerpen zy soude al hoere
 wille in zeclant werven Die gramme benal gwynen hoen
 soen over te vaen in walchen ende dede hem hondert en vyftich
 duysent gewapender En sprach hem toe neerstelic dat hy myet
 weder in vlaenden en keerde hy en hadde walchen En hy be

72
louede sijnre moder dat hyt wunnē zonde of aldaer doot bliuē
En aldus sohende hy van haer en ginch te scope en te lande mit
zyn volck tot westcappel / en traden daer op / en meenden al
daer thant sonder volck geuonden te hebben en gewonnen sonder
weere Maer flouys come willems broder die daer op wachte
mit zynē volck dat hy by hem hadde vuyt hollant en vuyt zeelat
en oock trouwelic by hem bleef / scheerden hem mit goeder vor
sienicheit en verbeiden tot dat graue ghuwe mit zynē volc
opgetreden waren / en doct hem tyt dochte te weesen openbaer
de hy hem / en qua graue ghwen tegen mit eenē stobte moede
Daer wert zeer genochten / en dit geschiede opten vierden dach
vander maent Junius / en in dese stryde wort dese zelue flouys
ridder In desen stryde geschiede zoe grote blootstortingē vande
vlammige die vanden hollanden daer ver slagen worden / dat hy
ten enckel toe woeden inden blode / en dit was op sinte meertens
dach translacio inden ier vonsf En hy sult weeten dattet co
me willems gebochtscap was tot antwerpen by eenē snelle bode
dat die gramme op twater lach om ouer in zeelant te varen
mit hoer cracht En teerste dat hem die tydinge qua bodacht
hy der gramme grote cloechent / begaf ter stont antwerpen
En is mit snelle vaert gecomen in walchen en dede zyn peer
den daer op scepen En is daer alzoe tytelich gewest dat hy
die vlammen vant lopende after twelt / die sōmige ware scepe
gelopen onsmlic vuytgenome graue ghwe en anders die gra
uen en heen bleue staende Dese worden geslagen en geuangen
En graue ghwe wort daer gewont in zynē voet daer hy nje
aen en genaes daer worden ver slagen wel vyftich dusent mā
daer vendronche wel vyftich dusent mā / en daer worden
geuangen wel vyftich dusent man die men thyns dreef an
coppelen als scape En als dese geuangen lude come wille
dname / ginge hy hem tegen en boeden hem die hant en begeer
den genade Als come willems sach dat hem dit geluck geschiet
was / dancte hy gode deo / en namse vuyt zynre ingebore eedel
heyt alle te genade / en sonde graue ghwen en graue vā bro

mo gebroden der graunne twee soene mit veel heen riddē en
 knechten geuangen in hollant. **E**n tegemeen vol dede hy
 ontleeden en sendese al naect ouer in vlaenden. **D**aer plucte
 elc ~~in~~ vlamme groene erueten die daer stonden inden velde
 en vlochten die om haer leuden en zyn zoe ouer in vlaender
 gelopen. **M**argriete die graunne die dit misval va hoen lude
 alte in merke bescreyde memoeh wernē en dochte alle weege om
 werhaet hier of te gecrygen. **Z**oe dat sijn te raden wert en toech
 tot graue haerlen va anglers come lodewyche broder va vranck
 ryck. en laet hem an mit vriendeliker beede en mit grote gaue
 of hy in hene gouwe come woude mit machte va volche en come
 avillem soryne. dat hy wrecche woude der graunne va vlaenden
 en zyns verbeiden tot asch opten velde. **Z**yn woude hem daer von
 geuen all tlant van hene gouwe. **E**n dit dede hy om heer Jan va
 ane nos hoen outsten soon te onderuenen en oick dat bloet va hollat
 dat va hem quame onmits dat hy come willems suster hadde te
 wyue. **O**m deser geloften willen is graue haerl vecht te noert in
 hene gouwe gecome en heeft daer outfaen sloten steden en dorpe
 en vermat hem des hoemoedeliche en sprach smadelic vint
 houerdijer herten daer hy cleyne daden nae dede. **M**ocht hy de
 water come opt velt belopen. hy soude zoe inden stryde met hem
 come gaen en vlaenderē zoe wrecche dat me eweliche daer of
 sprecche zonden. **D**ese graue haerl veet tot come lodewyche zyn
 broder en onderseyde hem alle sacche hoe dat hy mitter graun
 ne ouerdragen waer en dat hy hene gouwe daer op in hadde.
En begeerde hulp en troest daer om van hem te hebben. **C**ome
 lodewyche andt woerde hem. **J**eh en heb mye gehoert dat wille
 die roomsch come ye sacche dede die togen ons ginge. **E**n en wille
 daer om geen sacchen doen die hem smadelic zyn al zoe lange als
 hy blyft bute onsen lande en die ons niet en verdryue en wil ic
 oick niet tegens vechten om eens wyffe ouermocht wille. **D**oe ginc
 haerl dese andt woert vanden come zyne broder hadde. is hy totter
 graunen gecome en heeft hoer dese andt wordt al vertoegen. **D**ie

graūne troeste haerl op die woarde vtermaten wel en sprach heer
granc weest goets moets ghy sōndt tot asch leggen zeeuon mer
eer die comē mēer meer daer quaem en weest hier o te vreden
Want ic loue gode dat hene gouwe nimmermeer comē noch erūt
en sal an Jan van aūnes myne soen of op zyn hynden die vande
geslachte en vanden blode van hollant gecomē zyn / Daer my dat
ouuer wilyche verlies of gecomē is **W**e heeft die graūne Jan
van aūnes hoen outsten soen houege weder genomē vā toern
dat zy hem gegeue hadde / op dat die van hollant myt gecerst
en souden worden inden hoen / en heeft daer om aen granc
haerlen gebracht eenē vroomde man **A**lydt comē willems suster
die granc Jans wyf vā aūnes was / behagode qualyche die
marc die zy vander graūne van vlandē ver nam / toech
haestelychen taechen daer comē wille m hoen broder was /
Ende clagede hem hoe die graūne / grafian hoen man /
en hoer clyen hynderen goedeloes macche en yslants vdrūne
woude / by eenē vroomden man granc haerlen van angrens
dien syt gegeue hadde om hou verlies mit hem te wrecke
ouer tgeslacht van hollant / **A**ls comē wille m dese clage vā
zynre suster vstaen hadde / nam hy eenē corte vaet / en screef
aen granc haerlen dat hy of hie / en hem myt en onder woude
clant van hene gouwe m te neme / want hy daer recht noch
voeden toe en hadde / en liet hyt hy woude hem dancken
Granc haerle screef weder om den comē houerdelychen /
dat hy m gecurre wys doer hem doen noch lacte en woude **M**er
leefde hy dat hy hem beruyden mochte opten harde velde / hy
soude zynē toern en der vlanders scade an hem zoe wrecke
dat mē eeweliche daer of zonde singen en lesen / **M**ac desen heeft
granc haerl myt of gelate hy en wreck alle die stede m henege
m handen / vuyt genomē **A**dingen daer ginc hy vor sitten en
belach dat **C**omē wille m wert desen hoe moet laten weeten /
daer hy granc haerlen rechte noert ee brief weder op dede scry
uen aldus / **W**der hy goet mā en coen hy quaem taseh opt herden

ende verbeide zynre daer **Graue** haerl andtwoorde woeder wy en waen
 zoe bloden katyf myt men sonden hem daer vynden **E**n rechte noert
 dede hy der gramme dit te weeten **D**ie gramme troefte den graue wel
 en sprach heer woest goets moets hy is een come te water myt opt
 kant te stryden **E**nde daer om trect op twelt en staet v daer meder en
 legt daer twee of drie dagen hy en wert immer meer zoe coen dat hy
 daer comt hy sulter by blyue graue va hene joude **G**raue haerle die
 looch op haer en sende dat hyt sonde doen **E**nde outbaet come willem
 dat hy taseh want toege en zynre opter heyden drie dagen verbeide
 hy soude daer sijn **A**ls come willem desen brief qua verblide hy hem
 dat hy aldus van graue haerlen gedreycht was **E**nde dede rechte noert
 mit zynen commyche brieue vmanu alle zyne luden dat zy hem by
 stonden den armen woude hy gelt geuen en opten rycken woude hys
 gedreychen **E**nde by desen zyn in zyn hulpe gecomen te groot volc
 daer hy mede toech door brabant en en ruste myt hy en was taseh opt
 heyden opten benoeynden dach **D**aer hy hem neder sloech mit zynen
 ridders en knechten en anders zynen goeden luden en verbeide den
 graue haerle drie dagen langer dan die termyn geset was tot nochtoc
 heeft graue haerle vom adingen gelefen **E**n als hy vnam dat die come
 taseh sach en wachte zynre **D**oe bracht hy zyn besit en is binne der
 stede van valensijn getoegē en besloet hem daer binne tegens die
 hollantsche gasten die hy te voren selychē vonsproke hadde **A**ls come
 willem vermint dat graue haerle geuloen is binne valensijn bracht
 hy op en volchde hem nae en toech door adingen daer hy blydiche
 outfaen wort en qua vom valensijn en sloech hem daer needer **G**ra
 ue haerle doe hy sach dat hem come willem geulocht was en heeft
 valensijn belefen outfack hy zyn groot moedicheyt en is affer
 vuyt getoegen ouer die schelt nae vranche ryck toe **D**aer hy hem zeer
 in vblide dat hy soe van daer qua **D**oe die van valensijn graue haerl
 quyt waren en wisten zy myt beters dan zy den come hem poorte
 openden en mliete en baden hem dat hys tot zynre genaden nome
 woude **D**ie come toende zyn goeder tiercheyt an hem luden en man
 se te genaden **M**argriet die gramme van vlaenderē als zy vermint

Dat coninc willem ginc haerl aldus genolgt is en von vluchtich ge
worden is en valensijn gerrunt heeft want zy drone en namit alte
zeer qualichen dat siou die auontueer aldus zeer tegen vel die zeer
beladen was dat zy docht zy was weymech te beclagen want zyt
zclue veel gebrouwen hadde **W**en weet zy wat begrinc wat hoer
ract was nu ten eynde gecomen **B**y beclachtde tverkes van hoer volche
En granc haerl daer zy hoer meende mede te wrecken was hoer ont
vloen en bleef nochtans in groter vyantscip mit come willem **B**oe dat
zy ten seften om dat zy niet bet en mochte versocche dede mit moege
de luden an come willem **O**f hy wel doen woude en woude zy genade
tot hoer heeren / zy woude doen zoe wes zy mit veeden doen mochte **D**ie
coninc bedacht hem al vast dat zy hem smacthent gedaen hadde hy en
woude nochtans om eens wyffe wille hem zclue niet ouer geuen
mar namse daer zyn edelheit te genaden / mit goede voorwaerden
die zy von doen moest / **D**at waren dese / **B**y moest eerst een offstal doen
vanden landen van hene gouwen / vanden landen va aelst / en vanden
vier ambochten **E**nde dat granc Jan va auennes hoer soen ouer geue
mit hoer bezeugelde briuen **E**n also dit al vast gemacet was nades
conincs wille toech hy weeder in hollant **I**tem dat coninc willem
aldus von valensijn lach en granc Jan va auennes en zynre suster hyn
der weder opten horen brachte die eerwelichen va hene gouwen out
erst geblenen zonden hebben dat geschiede inde iaer os hoer m. cc. lxxij
Onder desen dat come willem van valensijn geschen den was qua
hem die bootscap onder weeten en eenē goeden maer dat hem een
soon geboren waer daer hy hem in verblide en dancte god va dien
hy qua t hyns en dede zyne soon doopen en noeme hy namen florys
nae zynen vader daer groot iamer va zyn doot qua in hollant **D**ie
pauis vnam dese ende andere goede waren vanden coninc daer hy hem
in verblide en sende een cardmael in hollant an hem mit zynen
briue sprechende aldus **I**nnocencius bisscop knecht der knechte gods
Onsen eersamen soon **W**illem den roonissche coninc salicheyt en der
apostolen benedictie **N**ae dat die goodthliche cracht zyn kerche wou
de in vreden setten zoe heeft hy zyn grootheit getoont een open
baer teyken der duecht inden weege daer du mit geluche gactste

en verhoerste **W**ant nae contract die wyken eer keyser frederic soen
was van deser werlt genaven en nu niemant geboue en is die dyn
vorfanch weder staen mach **D**oe dy god genadich zy **D**oe zy wy
dijne grootheit vermanende mit vaderlycher vmaninge en rade dy
dattu alle zwaer onleede afterlater en by rade ons liefs soons peters
vande gulden zeyl dyaken cardmael en legact des stoels van romē
berende dy te come tot romē in ytalien in coninclycher manen ende
haest dy te versoecken die kerck der apostolen in gods gelende op
dattu hoech gelychen moestste ontsaen die keyserlyche croen des
herlufen ^{vanden sal} ruyt mit mynen handen opten dach dattet ons lieen geboor
te ~~was~~ naestcomende gegene tot romē **O**m deser vmaninge wille
berende hem come willem ouer berch te ryden als pelgerim en nam
met hem twalef goede manne **E**nde dede vorsorgen ouer al opten wee
ge in ytalien ende anders waer dat hy mit gemacche en sonder scrof
fiericheyt tot genouen qua byden paus daer hy vanden paus mit
groter waerdicheyt ontsaen wordt en hultem een stuck tyt by hem
mit feestelichen geselschap **D**aer vercreecht hy voerden abt van egmont
dat hy ornamenten dragen mochte gelych eenen biscop mit andere p
inleghen **D**oe come willem alle zyn saechen voluyt hadde daer hy om
gecomen was na hy oorlof ander paus en veet al heymeliche vmt
ytalien dats die lombarden myt en wysten en qua mit hoge almaen
ghien daer hy hem openbaerde en mit groter eeren ontsaen wort **E**n
wat eeren dat hem gedaen wort dat tyncht dese brief hier nae gesce
Willem byder genaden gods roomē coninc en altoes meere ende den
Abt van egmonde onse vicecancellier onse gracie en alle goet **O**p dat
gy verstaen moecht den staet van onsen manere daer dyn sinne blyde
om zy en ontsaen een materie van veel vnechden **D**oe weet doe
wy nachte quanne mit hoege alamaengien doe vonden wy daer alder
luder begeerte alsoe ombenangen in onser heerlicheyt dat zy alle alsoe
blyde waren onser tegenwoerdicheyt als een moder die hoen eenige
soon gestoruen is en weder leuende geworden waer en sonderlinge
en onderdarnich weesen onsen gebode **E**n vout op dat dyn blyscap
te meere zy **Z**oe weet dat wy hebben in onser macht dat casteel
van driesuelte en dat keyserlyche **W**ttelyhou ende nuweel als die
croone en speere mit veel heylighdoemo en fierheit gesce te spore

f. veltzke

W heeft coninc willem alle sacken den rycke aenstaende wyf
lich ende wel beset, en meent weder in ytalen te ryden om die
keijserlyche benedictie tontfange gelycken die paus an hem gesere
ende begeert hadde. **D**oe vernam hy die tydinge dat die west vriesse
begonden tontwinden ende onghoersaem te worden nae hoer oude
gewoente, en toegen in hollant ende haelden groten roef want
zyn geen weder stoot en meenden te ryden, om dat die coninc by
lande myt en was. **D**oe dochte dese edel coninc in syns selfs sin
wat soude dat voechte dat ich soude trecken tot romc of in vrees
de landen en die dwingen, en myns selfs lant onbedwongen en onbe
heert laten blyue. **E**n hier om heeft hy ytalen laten staen en is
weeder neder gecomen om die vriesen te bedwongen, meende daer
nae in ytalen te ryden om die keijserlyche croen. **E**n is haestelic
mit stercker macht tntrecht gecomen. **E**nde dede daer vergadere
alle die prelaten vander kercken in sinte marien hoff, om hem
te helpen raden en te wyson een bequae stede daer hy een capelle
van sint joris op mochte doen maechen. **E**n als coninc willem aldus
sat mitten prelaten in blyden geselschap, daer qua een bedrouer des
vreesden, en werp van verre al heymelic mit een steen andes co
ninc hooft een grote woude, dat den prelaten een grote scaude was
want zyn hem daer ten eeten hadde. **D**ie coninc na den steen in
zyn hant en sprach tot hem allen. **E**ersame vaderen nu meret
wat swademisse ons die va vtrecht doen, die ons begeere doot
te werpen mit steene sonder quaet vdiene die wy tot nu toe in
hou hulpe hebbe ghewoest. **E**n hebbe hou vyaanden op ons selfs
coste mit arbeyde hem onderdaen gemact. **M**aer laest god ende
zyn martelaer sint joris, hoe en sel dese swademisse myt ongewo
ken blyue des wy een ier gesonts tyfs moegen leuen. **E**nde mit
dese woorden schende hy van hemhiden, en sat sonder merre op zyn
peert, en ontfynde rechte noert die stadt, ende bereyde hem al
dat hy mochte om die stadt te verderuen. **D**ie burgeren va vtrecht
die om dit ongenal alte zeer bedroeft waren, vworue gelyde ande
coninc en senden hou burger meesten in hollant, of zyn eenigh
vrienscap mochten verhaelen aen desen toornygen coninc. **M**it
corte woorden gaff die coninc hou te sentencie die hy myt vandon

nae steen

en woude en sprach hy woude die stad flechten neffens der acuden
 of zy sonden hem leueren den man diet gedaen hadde hier mede
 keerden die van utrecht inder stad en vsamenen hoen raet ende
 vrsienden hoe zy heymelichste mochten om dese quadader te vryde
 op dat zy des coninc toern in eenyger manen saten mochten **Dit**
 bleef aldus staende om dattet come willem neerste was ten vriesen
 te weesen daer die stad god om danche mocht **want** waer hy te hinc
 gebliuen twaer gevreesst geweest soude die een steen opte anden ge
 bliuen hebben **Orto** nae desen als inden iaer ons heen. m. cc. lxx.
 tocch come willem mit groter heer cracht in vrieslant en vran
 daer die sommige die hem ontfhoorsaem geweest hadden **Ende** hy
 dede macchen by alenmaer een huys dat toernewurch hiet tot hoen
 ce wygen toern **Daer** nae opten achten halende in februario als alle
 die wateren bevroren waren en ouer al ouer ys reysen mochte
Tooch die come mit veel goder manen talenmaer en vout tot vronen
 ouer ys en haeste hem zeer om zeege te vhaelen gelijche hy ghat
 hadde mer die beste sacche en geschiede myt als die eerste **want**
 heer willem van brederode die een hooftman was gemaect vanden
 eenre betachte vacht tegens die drechters die hy verwan **Die** come
 sat op eenre veerdigen honpt en berechte selue die ander betachte en
 sochte eenre zeeheren wech te hoecht woude om dat dorp te barne
Ende om dat hy der vriesen zeer geerich was te bescadigen / zoe
 reet hy alle weege voren cloche lychen opten yse recht of hy opt
 laut geweest hadde om hem scoffuerichent te doen **Ende** doe hy
 alre scherste waende te weesen was hy alre onskerste / gelijch dat
 die wil valt **Daer** brach dat peert inden ys / zoe dat hy by nae
 v drent hadde dat inmer te sien was / hy was ooch zoe veer vor va
 zyn volche gereden dat hem haestelic geen hulp en mochte come
Die vriesen die daer lagen in vriet bosken quamē daer toe gelopen
 en sloegen hem ellendelichen doot **Deese** vriesche honden en wisten
 myt dattet come willem die edel man was / maer stonden en besage
 zyn torheel en zyn wapen / en liepe ouer hope daer om als beesten
Vresulche seyden zcher dit is een groet heer geweest / **Maer** daer wa
 ren in dien tyden lude vint hollant v drent / die in vrieslant woende
 en nu daer by waen **Die** bekende des coninc wapen en spraken al hey
 melichen totten vriesen / het is qualichen gemaect / gy hebt de coninc

hoe come willem
 toccht woude
 mit ys doot
 bleef

uwen rechten heer doot geslagen. Als zy verstonden dattet coninc
willem waer die daer doot gebleue was, bedroefden hem die ouden
en die vroeden en stachen thoof te same en wonden een raet dat
zy des cedelen coninc lichaem al heymelicken begrouen in gese
vriescen hyns tot goocht woudt, op dat by toecomender tyt vergeten
zoude bliuen beyde wrake en godenche nisse. **E** was een alte won
derlychen sake, dat nyemat dese cedele man en volghde te peerde noch
te voet van alle dat grote heer datter was. **M**en seyt hadden die hol
landers angegaen en hantgemeen geworden, zy hadden op die tyt
dat almye lant gewonne ghadt, maer ware nu al gescoffert en
toegen thyns. **D**ese willem die cedele roomsch coninc wort geslagen
nae dat hy hollant xxj iaer berecht hadde, en dat roomsche ryck voer
alle geweld ridderlycke bescremt hadde vij iaer. **W**ies geboente noch
bonen der eerden staen in come kyfte sinnerlic geleyt tot middellurch
mit cloester daert graue florys zyn soen brochte vuyt vrieglant

Want nu coninc willem die gloriose man doot **van florys die**
gebleuen is. **Z**oe is florys zyn soen, die noch **vyfte va dien naem**
maer een half iaer out was, die vyfte van dien name, **die die xv die wert**
die xv. graue van hollant mitter wapen van hollant die zyn vader hem
erfde. **D**it hyns nam in voechden florys die drossat coninc willems
bruder, en berechte hollant als nuwaert drie iaer lanch, ende hy
gaff den zeclandens bescreue huieren daer zy noch zelant mede be
rechten, en hy was doen en laet van allon den lande, hy maecto
sich paye mit graue ghyen van vlaenden en scherde hem zyn doch
ter te wyne. **M**aer die hartoch van brabant zyn neue die erechse
Aldus dede die graue van vlaenden een offstal vande landen va zeclant
dat hy noch die zyne daer myt meer aansprake om doen en fouden
nochtans hebben zyt hier nae angesproken, dat zy swaerlic ont
fouden hebben. **D**ese florys was een zoete man van blyden herten
en vor tot allen tornoyen, en wart tot een tyt alsoe zeer gedronge
in een tornoye lantwerpen en zeer gequetset dat hy daer leggen
bleue, en daer sloegen ander srecten toe zoe dat hy storf inde iaer
van lviij, en die gramme va henejouwe zyn suster dede hem eerlic
ter aerden brengen in middellurch, en zy wert recht voecht van

hoen neeuwflorij van hollant want hy zyn moye was. **U**ro florij eerst
 vier raer out **D**ie hartoge van brabant want hy een oudt oemso soen
 was van dese kynde wondet oich in voechdien hebben en ondedet der
 gravinne van henegouwe ende berechte hollant mitten kynde een
 vyl tyt **M**aer om ondaets willen die zyn diene bedreue in hollant
 wart hy omweerde hochen vint hollant verdreue **I**n desen tyt is va scermers
 gesien inder lichte een wonderlic teyken recht of men gewapende diene in de
 lude hadde sien seer men tegen malcand en va welcken teyken een **lucht sach**
 grote droefhent daer in hollant of geschiede gelijche hy hier nae
 wel hoeren sult **van die hermers die alle die edele en welgebore lude vdrjue**

Ouermits dat florij iong van raren was zoe verrees ouer al **wonden**
 in hollant die gemeente tegen den heeren en dat volck van
 hermerlant versette hem tegen die welgeboren lude en worpen
 vint raserien ende dolhent needen veel goeder lude hynsen in de lande
Ende want hoer memchte groot wort en die gemeente quaet te gela
 uen is **H**oe quam alle die edele luden die in hermerlant ware binne
 der steede van haerlem op dat zy daer weder staen zonden die ver
 woetheyt vanden hermers want zy waren onvedragen dat zy
 geen edele lude inden lande laten en wonden noch oich hou huse
 staende laten blyuen **E**n des gelyc was hoer opset dat zy vande
 edelen luden inden gesticht van utrecht geseten al gemeent volck
 of maechen wonden mit hoere machte **E**nde onder mogentheit
 wille die zy oreegen zyn hem toegcomen die westvriessen die
 waterlanders en hebben groot verbande mit hem gemacet **D**ese
 hermers zyn mit hoere macht in aemsterlant gecomen om die
 gemeente aldaer oich aen hem te trecken en die heen daer mede
 tedrucken **A**ls gysbrecht van aemstel die een heer van dien lande
 was dat miset van desen dolken volck vernā sach hy wel dat hy
 hoer memchte myet wederstaen en mochte mitter macht die hy
 hadde **B**edacht hem alzoe hy een seckelk man was **J**mech hem tege
 ende seyde dat hy by hem blyue woude en getrouwe weesen **E**n
 vee mchde rechtensert zyn volck mitte hermers en daer om
 maecten zy hem hoer hooftman **D**oe zy hem aldus hou hooft
 man gecoren hebben **b**epensde hy hem hoe hy ^{oude} gestichte va utrecht
 sonnege vyanden hadde die hy wel mit desen onbekenden volcke

drucken ende verdryuen mocht Ende daer om was zyn eerste be-
ghinne dat hys te vrede lant neder te werpen, mer hy en mochter
myt an winnen want hem te sterck was En ock zoe bescedich
de dat ongetemde volck zyne ondersaton in aemsterlant an hoere
prouande die zy hem name hier om riet hy den hermers dat zy op
breken souden en trecken in sture weere voor die stadt van vtrecht
om die te beclinnen want zy myt mitter doen en mochten en
veel willec daer scaffen souden En volchden ghystrrecht raet en
deden zoe en syn inder zeluer nacht opgebroken en mitter dage
ract voor die stadt gecomen mit veel volck Die waechens opter muere
lagen en die nachtweerde hielden Swonderde hem van die groot-
heyt des volck datter zoe onuersien gecome was Dedem haesteliche
die burgen toe spreken en hem seggen dat die tartaren voor die
stadt gecomen waren Ende haddense binen der nacht al om beleggen
Die haesten hem al dat zy mochten om haer stadt te besormen ende
quame ter muere ende deden vragen den geenen die daer voor lagen
wie zy waren of wat zy begeerden Daer hem een vanden hermers
andt woerde die wel sprecken const En hy burgers onse vrienden
dat vrye volck van hermerlant dat hier voor die stadt gecomen is
die groeten v en begeeren volstand chychen dat gy alle die edele lude
die de gemeente bezwaren ende verdrukken vint uwer stadt rechtmoert
verdriyft ende verbatmet en goest alle hoer goeden den armen Ende
also varinge als dese woorden gesproken waren want daer een groot
rumoer onder den burgeren ouermits der hermer woorden want
die gemeente lichteliche tot ceme onleden geneegen is ende deden
hoer wapen an en verdreuen sonder merron die lude die inden rade
en vanden gerecht waen wyse ryche lude en groot van geboorten
Ende dier waere pl by getal en maecte ractsluden vanden ondermas
van elcken ambocht inder stadt recht ende ordel te doen En als die
ouerste vmyter stadt verdreuen waren en die gemeente aldus inder
nyeuwewer macht gecomen was verbonden zy hem mitten hermare
mit ongescheider vrienfchap Die van Amerissoert en van ceulant
zyn daer mede an versamet Die biscop van vtrecht Jan van nassouwe
verna van deser onloede die voor zyn stadt geweest hadde die daer

ontrent niet en was hoe dat hy toedoen vanden hermers die beste
 vuyter stadt verdreuen waren. **G**ochte raet hoe hy best die vdrueuen
 lude weder inder stadt brengen mochte / ende vercreech in zyn hulpe
 die hartoch van gelre / en qua daer mede tot seyft om zyn burgeren
 in te helpen / en die ontfinnichonst des volop te corrigeren. **D**ie hermers
 als zy dit gewaer worden / zoe ordnerde zy how volch om den
 biscoop te wederstaen. **D**ie graue va gelre vnam wel dat des ongc
 heerts volchs veel was / en want hy een wys oorlocht man was / be
 dacht hy hem dat die biscoop niet sterke genoech en was / zoe toech
 hy daer mitten biscoop op te veluwe ende vercreech daer meer volop.
Onder desen brochte gysbert van Aemstel die hermers mit behen
 dieheede daer toe alzoe hy hoor hooftman was / ter wysen dat sy in die
 roere waren en hem how onlde vel vgnich. **D**at zy neder worpen
 ghysbrechts huyt va abcoude willems huyt va ysenburck en hu
 brechts huyt van vyanen / om dat zy sijn weder partye waren. **D**oe dese
 lude dit al gescaft hadden / en gysbrecht van Aemstel dochte dat hy
 hem wel geworhen hadde mit desen dollen volche op zyn weder par
 tye sprach hy tot hem luden aldus. **E**n hy stont hoene lude en lieue vrien
 den / gy siet wel hoe wy ons dit heel bsdom ons binne desen raer onder
 danich gemacft hebben. **E**nde alle die wel geboren lude daer vuyt v
 dreuen how huyt neder geworpe. **E**nde ten naefften raer willen
 wy den hartoge van gelre verdryuen ende zyn heerlicheyt destruenen
 om dat hy hem tegens ons verset heeft. **E**nde want nu die bouyt
 aenstaet / zoe dunct my dattet onbaer is dat elck man ten syne heere
 ende versamen daer onse wyne en onschynnen by leuen moegen. **A**ldus
 zyn die hermers by gysbrechts rade in hermerlant getoegen / en
 zyn te raede geworden dat zy rechte noert vor haerlem gnyse legge
 ende belagen die al omme / om der heen ende der eedelic luden wille
 dieer binne waren. **D**ie zy niet en hieten beruyten dach noch nacht
 mit stormen en anuechten. **D**aer was binne een vroem ridder die
 heer Jan perssym hiet. **D**ese maecte een opset en qua by nachte how
 inelich vter stede / en creech vanden hermers een deel waegenen
 daer hy mede toech in hermerlant en brande daer veel dorpen. **D**ie
 hermers als zy saegen dat how huyt stonden en branden / braechen
 zy schielichen vanden besitte / hieten haer tenten staen en haesten
 hem totten hoeren. **E**nde als zy aldus runde volchden hem die

van haerlem stanchelic nae en slo gense en vngense en namen hem
gelre dat zy hadden / en brochten veel genangen binne haerlem sonder
wederstoot **W** is die biscop van utrecht mitte graue van gelre gecome
en hebben meer volck te samen gestreecken / en hebben die stad belegen
omden confyns die de gemcent den biscop horen heer gedaen hadden
Dat zy onder hermers wille zyn goede lude vter stad gheyaecht
hadden **E**nde als zy vier dagen daer vor gelegen hadden doe bedach
ten zy hem dat zyn stad sonder veel seade myt winnen en mochten
En zy oock an horen volcke dagheg veel verdricts sagen dat zeer ge
wont wort braken van dien besitte / ende toegen rechtouert vor
Amerffonde en bestelden dat al om / ouermits dat zy hem mitten
hermers verbonden doe zy vor die stad laegen / **O**nlange hadden zy
daer vor gelegen die van amerffondt gaue hem op in handen des g
uen van gelre / **E**n nae desen nam die hartoch van gelre orlof aende
biscop en tooch thyns / **H**ier nae qua een discourt in hollant / zoodat
die ingeboren heeren graue geryyt van gelre tot eenē mombor hoere
in hollant / ouermits dat hy joncheer florys van hollant oude moeyen
soen was **E**n die heen in zeclant hoeren daer tegen **A**lydt die gra
uine van hene gouwe die joncheer florys moey was / en maecten hou
onderdaen al hant van zeclant **D**ese grauine hilt dat kynt va hollant
by hoerien settet ter schole en dedet leeren tot dattet vstandemisse cruech
Twas onlange hier nae die heen dochtet scaude weesen dat zy va
een wyue beheert zonde worden / en stachen thoest te same en ouer
droegen dat zy byder grauine myt meer te houe en woude come
Ander heen en gemeenten waren daer diet mitter grauine hilden
en namen een veede tegen malcanden op / en elch woude hem anden
anderen wrecken mitter grauine / gelychen noch hudent daech
geschiet / dat die geene die machteste te houe is / die mach zyn leet
wrechen mit zynen heer **D**ese vrou was edel en goeder treuen
en en wiste leyder myt waer off dese saeche come mochte **E**n om
besten wil beual zy den heen die hoer eerst vorcht gemacct hadde
dat zy immer beste doen woude **D**ander sochten hier tegens raet
ende toochdent graue otte van gelre der vrouwe moeyen soen **D**ie
grauie beriet hem wat hy best tot deser saechen dede **D**aer riede
hem zyn raede dat hy hem alle hant onder woude en toechte tot

Dordrecht om daer te doen condigen dat hy lant berechte woude mit
Joncheer florys zyn neue **E**nde sloech ouer al zyn hande an die heer
 lieheede van hollant / en worter voecht of ouermits dat hem tjemee
 volck by viele die hem stercken **D**ie ionge voecht florys was by zynre
 moeyen in zeelant en moft dit al liden want hy gheen weete en wist
Corts daer nae gemelt dat dese grane va gelre by toedoen va sommige
 heen vint zeelant een reyse stichte en qua mit eenen groten heer voor
 reymerswaele **D**ie grauwe hadde hou volck oich gewerft en by een
 gebrocht / want zy node vdrucen was / alzoec dat hier een stryft of qua
 ende die was op vernouts ede / op snite vincerincis dach / daer an beyde
 syden veel volck verflagen want **M**aer die grane va gelre behicht die
 ouerhant en bleef vorcht **E**nde hy brochtet daer too dat Joncheer
 florys een hylie dede / en nam te wyne der grauen dochter va vlaenden
Daer hy bynder by creecht als gy hier nae wel hoen zult **I**n corten
 raen nae desen is Joncheer florys selfmodich geworden en tot sijne
 raeren gecomen **G**oe dat hy doe by raede des heen van voerne die burch
 grane va zeelant was en sommige andere heen vanden lande / grane
 otte van gelre weder seyde die voechdie ende trefement vande lude
 en berechte zyn heerlichheit zelic mitte heen die hy by hem nam
Ende hy vom alle zyn lant omme en het hem van zynen goeden lude
 hulden en ontfaen tot haen rechten lantsheer hy soende onrusten
 die in zynen landen waren en sette die luden te vreden hy vom in
 waleheren en in seouwen / en doer suut beeffant en berechte elat
 byder hueren als beserone was **E**nde hy seyde oich of mit grane van
 van auennes die veede en die huyf die geschiede tot vernouts ee / om
 welcher saechen wille hy veel luden ghyfelde / en brochte ouer lant
 alle dmeck in goeden punten **W**ant Jonchoer florys van hollant nu een
 vroem ionck man geworden is / en sinne en crachte gecrege hadde /
 begonste hy alleynken te dencken om zijns vaders doot die oedele come
Goe dat hy alle weege inden sinne was wraechte te doen va sinne
 doot of daer voir te steruen **E**n vsmede daer om doot hem tijt
 dochte / een groot volck vint zijne lande inden iaer ons heen .m.
 cc. lxxxij en toech daer mede **A**lemaer om die westvriesen daer
 mede te beeraftigen / en zijns vaders geboente mit crachte te halen
 daert fact / hij deedet dijcken en dammen va alemaer tot ontouptoe
En toutoupt dede tijt oich damme te landtwaert in / ende dede onder
 zyn volck een gebodt doen / dat elcma hoij en stouij dragen soude totte

Damen ende beual die dijcken wel te bewachten mit scutte ende an
der weer. Die vriesen die dit wel vernamen hoe hem graue florys
meende te ouernallen en zynen vader mit ongenade an hem te
wrechen/ toegen ter lant weer. En dat geruchte qua talmaer
int heer/ daer dede een ijghechik zyn wapen an en ginge tegen die
vriesen. Als die vriesen den hollander gewaer worden quame
sterckelijcken an tegen hem ende scoffiende thollantsc heer inden
eersten toeloop en sloegenre bij vijf hondert. In desen stryde bleue
heer wermbout vten hage/ Aelbrecht zyn soen/ hejndric en Jacob
van wassenaar/ heer dirck van raep hinst/ gheruyt zyn broder/ heer
gheruyt van haerlem/ heer wouter die vriesse bailii van hermerlant
en gerruyt vten hage/ vromo coene lude. Doe die hollanders dit blies
hadden weechte zij achter wort tot heylot. En also zij opter harde
grootste waen en hem wat vblafen hadden/ doe worden zij hem sca
mende datse after waerts getreden waren/ en worpe hem cloeck
lijcken weder ter weere/ en mangheden weder mitten vriesen/ daer
vereregen zij den moet en sloegenre doot ontret acht hondert.
Daer wrack elker tijc zyn heer/ meer gram florys had de quacste coep.
En doe hem dit verhal ghehichet was/ heer de hij hem omme mit zyn
wolcke en dede die doode van zyn volck begrane tot almaer.
Hier nae hadde hy tot veel tijden menige onlede mitte vriesen/ somtijt
wan hij/ somtijt verloos hij. Als dit een tijt geleden was toech hij
in een tornoy mit hartochian van brabant zyn oem tot escharligen
bosch. Doe dat hij te rade wort dat hij daer ridders naem outfinch.
En nae dat die feest gedaen was toech hij weder in hollant en
meende zyn volck onder dwanch te houden/ en zyn lant in rusten
ende vreedan te brengen/ dat zeer geraegt hadde by vreedanden heen.
Diet geregiert hadden onmits sijne ioncheit van iare. Een tijt hier
nae gemelt datter een biscop tuitrecht was/ die Jan hiote/ die wolcke
bescheide an heer gijsbrecht van aemstel/ en dede hem bioden sulc
gelt als hij geleent hadde op thuijs te vredelant daer hij voir ten
onderpande hadde en begeerdet weder te hebben/ gijsbrecht die
des geltis niet en woude/ weder sendet mit alre hande woorden. Die
biscop die dit niet wel en nam dat hem heer gijsbrecht dit huijs niet
ouer gane en woude/ moijde veel volck daer om/ ende dede een reijse in

aemsterlant om daer in te verne / en heer gysbrecht troer h hmyd alsoe of
 te dreygen / Heer gysbrecht warts gewaer en besate hem mit hulpe
 hermans van woerden en mit veel volck vuyt hollant / en qua tegen
 hem tot zoesseringe te stryde daer verloed die biscoop den stryde / ende
 heer gysbrecht en herme behielden die ouerhant en raechde den biscoop
 binnē amersfoort Die clerie van vtrecht ware belade mit hoen heer den
 biscoop en en wisten geenē betere troest om hem aen heer gysbrecht
 te vhaelen ende vsochte an graue florys of hy sou hulper worden
 woude opten heer vā aemstel Dat graue florys om hoere gode wille
 dede en belach rechte noert thyns te vrelant / en dede vov
 rechten veel instrumenten om thyns mede te winne En want gne
 florys niet sterck gewoec vov thyns gecome was o dat te winne / zoe
 outboet hy meer gewapente volck by hem te come En doe heer gys
 brecht dat vnam / na hy een deele vā zyn volcke / en versochte die
 zeelander die by loene lagen en geen hoede daer en droegen heer
 Jan vā venesse der zeelander hoptma warts gewaer daer hy lach
 ende dede zyn volck te wapendoen / en qua hem onuersaecht tege
 Daer ghehiet hem dat gys te boue lach In desen stryde bleue doot
 die heer van bromo mit veel zynre luden Aert van aemstel die
 heer gysbrecht broder was / outfack hem zeer des graue toerne
 doe zyn broder dit verlies hadde / en en dorste opten huse te vrelant
 niet langer blyne / en gyst op Costin vā venesse tot esgrauē behoef
 En heer gysbrecht en aert zyn broder worden beide genage
 gheuoert in zeclant En want herme van woerden in heer gys
 brechts hulpe geweest hadde openbaerlic en tegen den biscoop gestree
 den / zoe woude graue florys dat herman die zwaetheit den biscoop
 beterde / En daer o dede hy vā mūwes te heernaert gebiede vuyt hollant
 om hermans lant mede te woesten / herma om dat hy te cranch was
 des graue groetmedicheit weder te staen / zoe besette hy dat casteel
 te montfoerde / en toech een tijt vuyten lande / Die graue die dat bele
 ge hadde / en woude vanden besitte niet hy en soude zyn wille daer
 of hebben / en daer om lach hy daer voer een iaer lanch en stormdet
 tot meniger stonde / en hy dede hem zoe menigen last dat gys int leste
 stor merd en hant wan / en ondattet hem zoe lange vov gehoude wart
 zoe boechde hy zyn heerlicheit en dede outhoofde alle die opten huse waen

vuytge nome twe / en dede tensteel wel besorgen en bewaren tegen
hermene macht. En tijt nae desen als grane florio hē wat
bedachte / doe spraker vriende zoe tusschen dattet ter soene qua. En
heer gijfbrecht van aemstel en herme vā woerden beloofde die soen
trouwelic te houde daer zij hoir hif en hoer goet ten onderpande von
setten te vberē / of nimmer meer tegen den grane vā hollant of tegen
den biscop van utrecht deden mit raedt of mit daet / en die biscop was
thijns te vredelint toegeseyt. Dese soene was vast gemacēt mit instru
menten en mit hoen vrienē en mit alte swarē beloften mit goede
bergen en mit eden die te veel te scrijue waren / dat zij qualichen
hielden / alst naemaels wel sechen / en men hier nae wel hoen sal

W v grane florio deser onleede ontflagen is *hoe grane florio zyn*
vader lichaem hadde in
vriest
mit ge
welt
Ende hy den biscop geholpe heeft totte synē vater lichaem hadde in
zoe sach hem altoes op therte wat hy dede / dat grote verlies van
conic willem synē vader / die hem die vriesen of geslagē hadden / om
zwaerlychen dat op hem te wrecken alst wel sechen. Ende stichte
anderwerne een daer om een rense / en nam vuyt hollant en vuyt
zeclint mengē sloechē man en toech daer mede tot wynesse / daer
hy hem neder sloech / en vacht eenē stryt tot seclinc hout / daer
waert hy groetmoedich en toech rechtouert tot hoocht woude
daer eenē bitterē stryt genochten wort. Die zelanders deden daer
veel manlycher daden / en die hollanders wardē daer zoe wel be
sien dat men hem mengē eer sprach. Doe die vriesen genochde
dat zy twerfio hadden / begonden zy to wyche. Daer volghde
hem die bamere te prijte nae al haddet hector en alexander ge
weest / die vriesen verloren daer den stryt / die loye mochte pynde
hem wech te comen. Dander werden geslagē. Daer wart doe een
out vrieze genangere / die openbaerde en seyde / mocht hy zyn hif
behouden / hy woude wysen die stode daer comē willem gegranen
waer. Als die soene die hem genangē haddē dat vā hem verstonen
brochte zy dien vrieze voer grane florio die hem zyn hif vsker
de / en hy kende den grane tot dat hyns daer comē willē lach / men
dede dat grass op en nam zyn ghebeente daer vuyt en maectet soen
en men leydet weder in een soene tijte. En om dat gne florio op

die tyt daer int lant niet meer schaffen en mocht alzoe die vriesen von
 geweecken waen / en datter menich lichaem sonder ziele lach / brac
 hy op en toech mit zyns vaders gebeente **Utrecht** Daer zyn vuyt
 naert gedaen wort / dat der stadt een salich dinc was / want sond
 ewyuel hadde god come willems leue gespaert zy soude een zwave
 wyat an hem ghadt hebben onder confusien wille als v. 16 / En
 als die vuyt naert eerlich gedaen was / von die graue mit zyns
 vaders gebeente va daer en brochtet inde cloester tot middellburch
 daert noch besleggen leyt boue der aerden in eenre tusten / Hier nae
 inden iaer ons heen **Dusent. cc. lxxxvij.** was een alten groten
 storm daer een groot water inden lande of qua en veel lude vdrone
 he **Do** warte graue florys te rade dat hy durch va broderoede mit
 veel volcke en scopen in vrieslant seynde / Die al thant vghselde om
 dat die vriesen malcanden niet te baten en mochte comen / ouermits
 des groten waters wille / en wan alsoe al vrieslant sonder vbedstoot
Daer nae als dat grote water weder in die zee gelopen was / toech
 graue florys dande werven daer / en ordineerde te maechen aldaer
 vier stercke slote / als **medembloch / eenygenborcht / middelborcht /**
 en die **nieburch** daer hy dat wrede volck haer onge hoer saemhent
 mede temde **Als** die vriesen sajen dat graue florys dese slote begon
 te maechen / en zy daer geen weer tegen doen en mochten / **Do** doch
 ten zy wel dat zy vheert waren / en deede doe dat zy noede deede / en
 ouerdroegen want zy niet beters wisten te doen dan den graue
 onderdanch te weesen **Daer** quame binnē dier tyt dat die graue
 daer lach om dese v. 16 slote te volbringe / die drie vretendeelen van
Goocht wouder ambocht / wan Nye dorp / Wincle / beringer horn /
oestmanoe / vrosen / outorp / Graech / Zmitscher woude / noort
scher woude / outkerpel / wermenhusen / nyewelmit / dutinger horn /
eenygen borcht / oberleech / weenhusen / en meden blic / en ouerdroegē
 een soene mitte graue / en zwore von hem en haen nacomelinge
 graue florys en syne nacomelinge graue tot hollant eerwelyche on
 derdanch te weesen als hoen rechte heer **En** gaue ouer gemeenlic
 dat hy in hon lant **weege** mochte maechē groot of cleyn hoo hem
 dat genacchde / en daer toe gaue zy hem die thrende vanden coern
 die vrosenouwe en heer naert te gebuede / **En** graue florys gaff hem

weder alre handen pinte van rechte / en consentende hem oech mede
te gebruyche sulch recht / als die van vrouen en van ontay vā comē out
willem zynē vader hadden Dese spene en vorwaerden geschieden op
toyenburch op sinte Agnieten auont mit raer ons heen m. cc. en lxxxvij
Die graue o dat hy die bese vriesen ontsach en hem altoes gruwelike al
wast dat zy hem hulde gezworen hadde / dat zy dien eedt onlan ge
gedencken en houden zouden als zy doch en dedden / Zoe woude hy
immer dat hyns te medenblich volmaect hebben / en ginch daer om
mit een heer leggen op meloede ter tyt toe dattet hyns volmaect was
hy dede leggen die nyeborch by vroue op die geest op eynde vā vrieslat
om dat mē vanden burch tal maer soude gaen ende anders waer / waer
mē woude / hy dede middelburch leggen aenden dyck cant / dat men
daer of den dyck bescremen soude of men die doorstehen woude
Thoronburch dat comē willem zyn vader dede maechen stout daer by
dat was daer omgedaen dat mē geen van desen sloeten beleggen mochte
om te winnē want zy en staen Zoe wylt myt van een men beschietet
met twee schoeten hy maecte oech thyns tot myendoern dat die vrie
sen daer nae om worpen Graue florys doe hy die vriesen aldus bedwon
gen en gesloet hadde thans daer nae toech hy ouer tot stauerē
om te vernemē die seeden en die manen vanden oystvriesen / En
want die van stauerē wel vnome hadden zyn mogetheyt die hy
an die westvriesen getoent hadde hoe dat hy syn sloten aldaer indē
lande geset hadde tegen hoē danche / en hem onder danck gewer
den waren / ontsaegen zy ooch zyn grootheyt / en wordens to vade
binnē der stad dat zy hem ontsaen woude tot hoē heer als zy dedē
Ende brochten alle die poorteren vonden graue te samē / dien ge
meenlyche mit vryen moct wille hulde mit gestacfen eede dat
zy hem en zynē nacomelingen graue tot hollant hende von hoē
rechten lansheer Ende om dat zy dit vuyt hem zeluen en onb
drwongen dedden / dancte hyse / en gaf hem daer von veel vryhede
en poerte recht die geen noet al hier en zyn te serque Ende
aldus scheidende graue florys van stauerē / daer hem vanden wyste
volchden tot aelbrechte berge om hōr vryhede en recht besigelt
te hebben / die hem daer gegenen wordē indē raer ons heen m. cc. pē

Recht nae desen, zoe comt grane florys die mare dat ghe ghye va vlaen
 dren mit machte in walchen comē woude om dat te wunnē. grane
 florys meende dat hy hem zyn opset benemē, en zyn coemst in wal
 chen wachten woude. Dit vernā die hartoch va brabant die grane
 florys oemē soon was haeste hem als hy suelste mochte om desen
 huf te benemen. **Goe** dat hy daer tusschen arbeide dattet an beyde
 syden in goeden punten geset wart / mit vorwaerden dat grane
 florys nemē soude grane ghyen dochter te wyne die beatrix heet
 daer die hartoch van gelre thylie of maecte ter wylon dat hy hem
 in voechdien hadde en hier vor gescene staet. **Hy** welcke beatrix
 hy wan eenē dorch, een florys, een willem, een otte, en eenē Jan die
 nae hem grane wert / een beatrix / een machtelt die coninginne va
 engelant wordt. **Dat conincryck va scotland is grane florys anbestorue**

Rwas hueren binne grane florys anbestoruen dat coninc
 ryck van scotland. Zoe dat hy myet wel en wiste hoe hy dat
 ryck mit eerste best beheeren zoude. **Hy** warts te rade dat hy alle
 onlede oflaeten woude / en besoeche vruende en macgen om hulp
 en troest van hem te hebben scotland mede te becrachtigen
Dat hy myet machtich en mochte worden oimits eenrehande
 scotten die mogende ware en hem weder stonden. **Alzoe** dat hy
 tooch in engelant byden coninc en sprach met hem vanden rycke va
 scotland. **Daer** was hy een tyt by / mer hy en vant sulche wege myet
 noch sulchen troest die reyse bleef after. **En** alzoe men seyde zoe en
^{was} **hy** zyn sin myet in scotland te wesen / en men vernamt wel dat
 hys luere quyt geweest waer dan behouden. **Want**et hem ongelegen
 was / mit corten woorden hy vercofte tynck by rade des conincs va
 engelant om een sūme van gelde. **Onder** desen dat grane florys aldus
 byden coninc van engelant is. Zoe wart daer een hylie gemacot vādes
 conincs dochter van engelant die elyzabeth heet / en grane florys
 soon Joncker Jan / op dat zy oudenlyngē mit ongescheydenre vrien
 scap te meer genestiget zonden weesen. **Dit** hylie en dese vriescap
 bemyde grane ghye van vlaenden alte zeer / en stichte daer om bouen
 goede soene en hylie die die hartoch va brabant tussche grane florys
 en hem gemacot hadde als van sy / ander werven een reyse in wal
 chen om dat te verderuen / en zynē myt en moct daer an te coelen.

dat een onridderlyche daet was wantet tegen der eeren droech. Dit
met vnam heer florys die noch in engelandt byden comē was, dat
hem grane ghye aldus verrasschen woude aen zyn heerlicheede bone
soene Nam seghelich ontfang anden comē, en onderseyde hem alle dine
en ginc te sepe en lande tot vlyssingen. Daer quam die heer scappe
en die macht vanden lande by hem. Daer qua alle tlant te samen om
ginc ghyen comst te vachten. En grane ghye langer toefde mit over
comen dan den zeelander verboetspant was. Soe vor heer Jan van
renesse die stont ridder over en verbrande die stede vander slyn.
Ende heer dwel vā brederoede vor tot casant en verbrande dat
die westvriesen die grane florys onlange daer te voren bedwongē
hadde waren daer mede, die voeren over in vlandē en stichte
daer brant en haelden daer veel roefs. Die vlamingen waen zeer
gescoffert dat hem dese hoemoet vande hollander geschiede.
Vsamenden wel inij^m gewapen en quam mit hoere sepen over
in walchen, en meenden dat mit crachte opte slaen en te destru
eeren. Mer heer Jan van renesse die vorne ridder gemoetede dese
inij^m vlamingen mit inij^m manne en maecte vluhtich floechse en
vinsse en brochter veel in hollant geuangen. En dat dit gesede
dat was inden jaer ons m. cc. xlv. op sinte Symon inden anont
mit vinger byn in borsselen. Aldus en mach hem die vlaminch met
berome al is hy groet van woorden van dat hy in walchen ghe
weest heeft. Graue florys dese edele vorste als hy die vlamingen
aldus wederstaen hadde besette hy zeelant. Zoe dat hy vor die vlam
gen aenstoet met vfact en was, en tooch in hollant. En als hy daer
een tyt vredelich gewest hadde, dochte hy over hoe dat hy in zynre
tyt alsoe veel gheoorloecht en zoe menigen blodigen stryt gestrede en
gestormt hadde, en oich in eene sterfte zoe veel gestormen dat hy alte
luttel ridder scaps in zynen lande hadde. Des hy qualiche te vreden was
En om zyn ridder seip te meeren zoe ontboet hy op eene heilige hoef
dach by hem te houe te comen veertich die ryckste en onbaerste huyf
luden die hy inden lande van hollant beuinden conde, die wel gegoet
waren ridders fact te houden, mit dese pl goede manne gult hy hoegenhof
en mit eynde vander maeltit zoe floech hyse al ridder, en gaf hem
wapen, en beual hem vort aen ridder scap te oeffene en wel te doen en

waeren elck hoers weegheb. **I**n lesen van deser historien: Zoc zal ick w *en mure chuyt*
 hier serquen van eenē van desen mure ridders gheheten **Heer auffsē vā vā cē ridder
 vuer: en woende tot vuer cappel. **A**ls hy ten houe aldus geweest hadde
 en hy des andē dachē ridder thyns quā **S**oc sach hy daer hy vorz zyn
 molken huys ginch wanden. **D**at zyn suēge geroet was tot cenre
 mouwe mit roeme ende drancher of **D**oe docht hem dat hy daer te goet
 toe was die zuege wech te iagen en sprach **V**er zuege ver zuege waer
 ick nu als ick ghyfter was ghy en sout die room myet drincken **A**ldus
 zoc eerde dese edele granc zyn goede luden die eerbaer en duegende
 waren van weldaden en van rycheede en en sach die coemst myet an
Maer hy meerde zyn ridder scap en zyn edel lude daer hy hem zoluen
 en zyn lant meede eerde **W**antet immer eerlich is dat veel ridders in
 eenen lant zyn **H**ier om en om dat hy syn goede hynsluden alzoc dueren
 te besoer men plach en hief hadde **S**oc hadden die oude ridder scap
 somigen groten myt / ende plagen dese granc te heeten der heerlen god
Daer of zuldy weeten dat een hartoch of granc mach eenē man van
 wat state dat hy sy ridder slaen / en die eedelheit der ridder scap heeft des
 volcomen macht van gods weegen en des keyserē dat zyt al eedelt
 dat van hōw voort comt / **A**nders zoc en heefts niemant macht ridder *wie macht*
 te slaen odeldoem te geuen **D**an die roomsche keyser of die palfgranen *heeft eenē rid*
 des heiligen ryce van skeyserē weegen / alzoc die keyserlyche rechten *der te slaen*
 en loyen vuytwysen **M**aer een geroent comē macht doen inden zyne
Die keyser ouer all **H**ier mede schijte granc florys hem te vreden en
 meende voort an alle onleede of te laten daer hys vombly mochte ende
 danct god vanden zeege die hem meuch wernē geluchet was **E**n
 dede puer lychen vuyt zynre herten alle myt en toorne / en meende
 in hollant zyn genocchte te hebben / en dede macchen ouermits des
 gelts wille dat hy hadde vanden ryche van scotland die hoegē sael en
 die capelle inden haegē **E**nde hy dede macchen meede een woornge
 in haerlemmer hout dat der vogelen sancē hiet **D**aer hy veel genoch
 ten hadde **E**nde in deser tyt nam hy **Heer gysbrecht van aemstel** en
 herme van woerden tot synre vrienſcip / en zynre hey mēlyche vade te wesen
 om dat zy claclychen mit hem versocent waren / en op hem geen misdact
 denche en woude **M**ar hermen van woerden die zynen myt myet ver
 geeten en hōde **B**roecht ouer lanch heer gysbrecht daer toes dat hy hem
 mit her man verbant tegen granc florys **C**hant nac desen ouerdroge**

Zy mit gerryt van velfen dat hy tooch aenden coninc van engelaent
anden hartoghe van brabant / ende aenden graue van vlaenderen ende
gaff hem te kennen hoe dat zy hem verbonden hadden mit malcan
deren en waren te rade geworden dat zy graue florys vangen sou
den / en leuende geuangen senden den coninc van engelaent die hem
in een wyger geuangenisse honden zonde **Ende** dan Joncheer Jan gra
ue florys soon die des vorst conincs dochter hadde te wyne / graue van
hollant maechen **D**ie coninc wantet hem mede ginch zoe gaf hy hier
consente toe **D**ie hartoghe van brabant en die graue van vlaenderen
die den graue myt lief en hadden souden doer die ringen sien sende
beloofden hem in deser verraderie te starcken **C**orts hier nae als
inden iaer ons heen m. cc. lxxij maecte dese eedele graue een reyse
tot utrecht om te versoenen die tweedracht die daer was tussche
dien van zynlen en dien van aemstel en van woerden vorst **E**nde
des anderen daechs smorgens / ginch die graue te herche mit
sonne van zyne ridders en knape / als die van geene bradenisse
en wiste **E**nde als hy aldus utrecht inder herche stont om misse
te hoeren / zoe qua een vrouwen tot hem / alsoe alst hem god in seynde
en gaff hem een brief in zyn hant / die hy rechtensert las en in ge
seuen stont **C**omme hynt eedel heere / gedenct dat die geene die den
zouter maecte propheteerde en seyde **E**temm homo pacis mee.
In quo speravi qui edebat panes meos magnificauit super me
Supplantacionem **D**ato te seggen **D**ie man myns vreden / daer
ich in hoopte / die myn broot adt / heeft grote verradenisse op my
gemaect **G**raue florys en achte des bruse myt en deden vint zyne sinne
Ende honoerde ende was vrolich mitten burgers vander stadt sonder
afterdencken **E**nde naeden eeten ginch hy slapen / en naeden slape
meende hy dien dach mit genocchten vout te eynden **D**ie saeche daer
heer ghybrecht en hermen den graue om utrecht gebeden hadde te
comen / en was alleen myt om die soen te maken tussche hem en dien
van zynlen **M**aer mede om dat zy lichteliker den graue vangen en
wech brenghen zonden inden sichte va utrecht dan in hollant en daer
oich veyliger wechcomen **V**ulange hadde graue florys geslapen
heer ghybrecht van aemstel qua en wecten vinten slape / ende sey

3304.

Yselstein.

Ms. Brieven van
L. A. De With
pag. 26i.

~~Gijsebrecht Heere van Yselstein bekent een overdracht ge-
maakt te hebben mitten Capittule van Ste Marie t' Utrecht, dat
hijijnen oudste Kinderen, die hij gewonnen hadde bij Barthe van
Yselstein sijnen wijve, tonen soude en seggen hoe hij die tienden, tins,
Dagelijcx herrechte en vischerije van Yselstein in pacht gehad hadde
tegen den Deken ende Capittel voorsz.~~

+ De patera S. Gertrudis Virginis clarissimo genere orta, princeps Abbatisse facularis
Collegii Nivellesis, et Imperii Principis. Quae legitur ex hac vita migrasse
A. 664. et in Sanctorum ~~classis~~ ^{classis} relata est ex decreto Honorii Papae III. [Dies
ei ~~ferrii~~ Martii] vide Jo. Bapt. Gramaj in Porabanticis.

de hem dat hy opstonde / en mitte valckenare vuyt reede / twas alte
 zneet weder / ende daer waren veel wilder vogelen inden velde. **Och**
 die vogelen die daer waren en moechtme niet vaden noch mit spar
 wer vangen / **Maer** ware gecome wel toegemaect om den grane te
 vangen. **Dese** edele grane die groot genoechte hadde mit weder spel
 stont rechte voert op **heer** gysbrecht als hy saoch dat die grane vuyt
 woude ryde / woude hy onlosf nemen **Ende** sende heer icht wil
 ryden tot hermen van woerden. **Die** hout daer buten mitte vogele
Die grane sprach icht wille mede / en sende voort tot heer gysbrecht
Soept my ~~en~~ doch een van myne camerlingen en fact my den wyen
 brengen / **heer** gysbrecht die toefde zoe lange tot dat die wyen ge
 broecht was **Doe** nam die grane die wyen en sprach / **heer** gysbrecht
 icht druech v toe snte geerden minne dat ons god geleyden moet
Als heer gysbrecht gedroncken hadde / **doe** sende hy / **heer** aden / ic
 ryde. von totten gesellen hier buten op die weyde coont nae. **Nu**
 hoert wat vernuden harten dese van aemstel va woerden ende
 geryyt van velken tot hoen heer hadden. **Die** zyn spysse en dranche
 dien dach goeten en gedroncke hadde / en aen synre tafelen
 gesecten / en hadde mede zyn aledere an hoer halse / en waen sich
 zyn geswore vade. **En** zoe wes zy deeden / **die** grane hiltet al
 vor goet / en dat betrouwen dat hy tot haer hadde / loenden zy hem
 mit groter verraderie / en brochte dat edel bloet iamerlycken
 ten doot sonder eenyge hoede vor hem liden te dragen. **Die** grane
 haeste hem / deede zyn peerden comen / en nam een schoen sper wer
 op zyn hant / en y nam met hem **Jan** grane vanc soen va aueneo
 zyn neene / en een iongen gehoeten geryyt van voerne / en veet
 aldus mit weymech gesme heen **Ende** als hy buten qua / **doe** qua
 me hem te gemoeten gereden **die** heer van aemstel / herme va woerde
 geryyt van velken dernt van benscoop / geryyt van crayenhorst
Willem van tenlingen / **Willem** van saenden / en mit hem menich
 man die van desen moert daet myet en wiste **herme** grepen inden
 coem en sende mydelychen / **W** hoege sprongen so nu gedaen / **geruyt**
 van velken taffe den grane alre eerst an / en **die** grane hiebt dit
 voroch al vor boerte. **Doe** qua dernt van benscoop en sende **heer**

p. 49. l. 8. ger.
 die v. 1. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.

niet over
 p. 49. l. 1. 1.
 p. 49. l. 1. 1.

granc ich moet v sperwer dragen / en tooch zyn zwaert / **Als** die
granc dat sach werp hy den sperwer vander hant / en tooch zy
zwaert en meende hem te verweeren en lieuen van zwaert
te steruen / dan hem die braders genanghe te genen **Mer** alle die
weere die hy doen mochte en halp hem niet / **want** zy en scaemde
hem der scandelycher daet niet / en woude hon duneliche werck
nimmer volbrengen en aldus moeste granc floris daer genangen
blyuen **Daer** hept al van hem dat mit hem vint gecome was ter stadt
wart an **Dese** verraders brochten hem mitter haesten binne vier
nacht opt huys te minden **Binne** desen spranch die marc alle thant
dine / en twolck wort al in roer vander ia merlycher maere in her
merlant en in waterlant / **En** quame haesteliche mit hoen seepe
ouer royen te minden **Als** gerynt van velsen en die andere vna
men dattet lant aldus in roer was en hem liden sterchelich volch
den om den granc van hem te verlossen / namē zy desen eedelen
man en meenden hem te voeren daer sjo seker weesen souden om
ouer in engelant te voeren / **Maer** die goyers en die va neerden
waren hem naere dan zy wisten **En** om dat hem dus nedelech
geuolcht wort / zoe en mochten zy den granc niet tyts genoech
brengen daer hy gemint was te brengen **En** worpen hem daer
om haestelic op een peert en stacche hem een hantschoe inde mont
bonden zyn voeten onder tpeert toe / en wouder haestelic alsoe mede
wech **En** als zy aldus mitte granc vanden huse te minden gecome
zy vnamen zy dat hem veel volch by was inden velde **Doe** heerde
zy haestelic om mitte granc ouer floet en ouer velt onden volche
te ontryden **En** want dat peerdehen te cleyn was zoe vicht mitte
granc mit water / en zy en mochtens vten water zoe haestelic niet
brengen / die lude en quame hem onderdien opten halz **Ende** want
hy nimmer mit water blyuen moeste en zy vroese hadde vande volche
dat hem genolcht was **Doe** toende gerynt van velsen noch zyn
felle hart totte granc / en nam zyn zwaert en stach hem daer **hy**
inden water laech **ppi** woonden mit lyf **Ende** onder desen dat
hy den granc aldus mishandelde ontliet hem zyn peert / en doe na

hier wort
granc floris
vmoort

hy zyns knechts poert en voet daer mede op **cronenburgh** **S**yn knecht
 wort genangen van dien van neerden / en op staende voot op een vat ge
 set en sloegent al doot dat zy inden weege van dien gheschap von
 den **Dre hermens** quam over den grane daer hylach ende worde
 hem leuende en zyne aem treckende en sprach ee weynich / zy
 hieuen hem vuyten water en brochten op **muderberch** ten leet
 myet lange hy en sloech zyn oger op ten hemel en gaf god den ghest
 op die **halende van junio** / Daer ontleeden zy hem en balsemden
 ende leyden in een kist en voerden **talmaer** en setten daer in
 choer **W**o zuldij een vreesent dmech horen van twyne wynden die
 hy by hem hadde / en hem van eenre synre mechten gesent ware
Dese wynden waren by hem doe hy genangen wort / zy liepe mit
 hem opt huyse te muden / zy liepen met hem doeme hem vanden
 huyssen voerden tot daer hy gemoert was / dat saften zy an / daer
 yngen zy by leggen optes floots wal / en doemen **talmaer** woerde
 sprongen zy mede inden scepe / **E**n doe hy **talmaer** inder kerche
 stont yngen zy byden haer leggen / zy en wouden eeten noch
 dromken / men bracht hem soete melch zy en woude niet / zy
 bleuen stadeliich op zyn graff leggen **teymont** daer hy begrane
 wart / en daer zonden zy opten grane gestorne hebben hadmese
 myet van daen genomen **D**ese cedele grane hadde **hollant** ende
 zeelant ridderlychen mitte **zwaerde** berecht ply iaer lanch
hy was recht vroem van huye / sterck en bequame van lichaem en
 van aensien / wel gespraect / groetmodich van herten / cedel va
 daden / milde van gauen / goet sanger / en een goet gelych rechter
Ende binnē dese zelue iaer van **pevi** . zoe starf inden haege aen
 du coortse die eerbaer duchtfaem vrouwe **beatrys** grane ghyen
 dochter van **vlaenden** die grane **florys** wyf was en wart begrue tot
Wo hoert hoert hoe gerryt van velsen / heer ghybrecht en herme vore
 ghyerryt qua opten huyse van **cronenburgh** / en moende daer veylich
 sonder vreesē van zynen **h**y huye te weesen / ghybrecht en herme
 en woude no den huse myet betrouwen / pynden hem opt rinne
 te come en toegen **butens** lants / **herme** storf in **ellonde** / maer
 ghybert want hy een out simpel man was / wart **butens** lants van zyn
 van zyn vrienden onthouden zoe lange als hy leefde **A**lle blant

ee mynwe
 dmech va
 ij wynden

hoy gerryt
 va velse
 voer

Beatris florys
 prinses van
 a. 1296.

was in roer binne steden en daer buiten en quamen von thyns te cro-
nenburgh alzoe gerynt van velfem daer op was | mer zy hilden hem
alzoec stille en alsoec leech of hy daer myt of geweest en hadde **Dese**
moert en ondact wert gesevenc aen veel heen ende vorsten die grane
florys maegen waen | en sonderlinge an grane Jan van anens en Jan
zyn soen dat zy haestelic quame ende belagen Cronenburgh mede
Dit huys wort sterckeliche belegen en daer worden von geroecht
veel instrumenten om thyns mede te winne **Als** die heer va hunch
vermynt dat gerynt van velfem aldus belegen is was hy daer mede
beweege | alzoe als hy tbeginne en tinsset va deser saecke wel
wyste | seveef hy aenden grene va cleene die mede von cronenburgh
gecomen was | en badt hem vriendelic dat hy daer toe behelpen
woude dat die grene die opten huys waen haer lys mochte behoude
Die grane va cleene seveef den heer va hunch weder om dat hy cleste
daer in doen soude **Ende** deede daer om meer van zyn volche hy
hem comen dan hy daer hadde | op dat hy die die opten huys waen
te bet haer lys verseheren mochte **want** hy onderwant hem
die saecke voerden huys veel | en men liet hem ghehenge recht of
hy hoeft ma daer geweest hadde | **Die** mare qua onder den volche
hoe dat die grane van cleene die moordenaers hou lys soude wille
laten honden | en dat bededingen **Heer** loef van cleene zyn broder
die daer mit hem was | vnam dit en sach hoe qualychen tyemeen
volch dat name | en hoe ontsinnet en onstellet zy daer o worde
qua haestelic totte grane synen broder en schoutten zeer en sende
hiene broder wildy v ontceeren | dat gy mit deser saecke vout vare
sout willen | of gys macht hadt | **Jeh** seeg v von waer yst dat gy v
bewynt dese lude te hene te houde | wy worden daer om va desen
volche in stuchen geslagen **Ende** woe wy anders bejume off
voortheer en willen | vandat wy die lude vanden huys helpe winne
en laten den steden van hollant en van zeclant daer mede bejaen
en die ouer rechten | zoe doen wy quaet en en vwinne oich der
scanden myt | **want** wy waren dan nitter thyns gelieve | **Die** grene
van cleene sach wel ande gelate vanden volche dattet hem myt bejo
nen en dochte | en liet of dat hy von hadde te doen | en besafede hem

mitten volcke thyns te bechinnen en te stormen en wonnant en dier
 op waren worden alle seker gelyt. **D**o dese lude aldus vanden hynse *hier wort gert
 va velse genate*
 genomen en genangen worden, qua een geruchte onder den kerme
 dat die graue van elene noch immer te sinne was geryt van velsen en
 zyn mede gesellen te hinc te houden hier om liepen die kerme in die
 wapen ende ryepen waer ymant zoe hoere wie hy waer die die moer
 denaren wech voeren of hom lyf behouden woude, die soude die eerst we
 sen dier om steruen zonde. **A**ls dit getoep aldus onder desen volcke was
 zonden zy gestult worden die graue van elene moft hem die moordenare
 leuere als hy dede. **D**aer namen ³⁹ geryt van velsen en dede hem seggen
 vonden gemeen volcke alle die toecomst vanden braderu en iamer lyco doots
Die van dordrecht deder somijt op raden tot dordrecht sette. **E**nde geryt
 van velsen wert veel martelien an gedaen, eerme hem doode. **W**ant daer
 veel lude hom wille of hebben woude, en ten lesten wort hy opeen rat ge
 leyt. **A**ls dit gedaen was zoe gingen die gemeenten en braken thyns te
 cronenburch neder, en toegen voort vor muden daer zynmeer vanden luden
 waenden opgenonden te hebben maer zy waren daer of gelopen zoesyt daer
 myt onthouden en dorsten, en dat hyns wart dorch van haerlem beuolen
 te beuolen. **E**nde hier mede seheyde te gemeen volck en elck toech syns
 weeges. **D**ie graue van elene om dat joncheer van graue florys soon in
 enclant noch by zyn wyf was, nam noorthollant in zyn bescer memse
 om vrecht daer ouer te weesen. **E**nde ghye van hene gouwe die een bro
 der was graue rans va hene gouwe qua en nam daer tegen in synre bescer
 memse en bewaremisse clant van zynthollant. **E**n qua daer om van lude
 daer hy canonic was en begreep zyn woestadt smte geerden berge. **E**n
 van deser tweedracht wies groet onrust inden lande, van dattet lant
 aldus gedyt was by desen twee voccheden sonder rechten heer. **O**nlan
 ge tyt nae desen maecten die gemeen steden van hollant mitten riddren
 en knachten een verlant en loofden malcanden mit stercke loffemisse die
 zy tsamentlich bezegelden dat zy van sulker oudact en moort als an
 hoen rechten heer gedaen waer immermeer soen of nemen en souden
Maer altoes wracche daer of doen en vynen lande verduuen alle die geene
 die van dien van aemstel en van woorden en geryt van velsen bloodewar
 alsoe dat hier om nyemant inden lande en bleef die van hoere wapen ware
Ende daer bleef menich man te landt wert ouer hynsman sitten en gaf scot

en schoude dat hy niet lyden en dorste dat hy van aemstel toebehoorde of
daer of gecomen waer. en alsoe bleef zyn edel doem verloren. **van biscop**
Onder dien dat dese onkeeden inden lande van hollant was sterff die **Wille van machelen**
biscope van utrecht. en daer wart een ander biscope gecoren die wil
lem heete gebouen van mechelen. Dese biscope besat mit eerste van sijn
beginne dat huys te niden. dat durch van haerlem beuolen was te beware
als ghy voor gheoert hebt. Daer hy zoe langh voor sach oner nits dat hem ghe
ontset en quam. dattet durch van haerlem op gaff behoude zyns hys.
Van desen geluche wart die biscope groetmoedich en toech in westvrielandt
en brochte die vriesendaer toe dat zy omme ginge en vergaten den edt
die zy grans florys gedaen hadden als hoen rechten heer. en quamen
rechtuoert von thuyse te wyneffe. ende belagen dat daer boude wyne
van naeld wyche castelijn op was. die van node den vriesen thuyse op gaf
mit von waerden. dat hy ende alle die op waren behouden hoen hys
ofgaen zonden in hollant trecken mit alle dat zy daer op hadden. En
die vriesen destruceerden rechtuoert dat huys. Ende trake mede an
een gantje thuyse tot eenigen borch. en toegen vont von medenblie
en branden die goede altemael. **Florys van egmond** die een castelijn
opten huse te medenblie was. hadde menigen hys tegen die vriesen. die
hem alsoe zwaerlychen belegen hadden. dat hy ende alle die opten huse
waren om gebreche wille van prouande peerden vlesch moeste eeten
van groten hongere. **Graue Jan van heerege** die joncheer rans van hollt
oude moey soen was want te wecten gedaen. hoe dat die vriesen ontwoude
waeren. en maecten alle volck in roer. Ende want hollant in sulcher
dyscoorde stont om gebreche wille van hoen heere. zoe wart hem gebede
dat hy mit machte in hollant comen woude. als hy dede. Ende toech in
vrielandt en outsette medenblie. en raechde die vriesen van daen. ende
daer bleeffen ontrent xxx doot. en hy prouande thuyse van dest behoefde
Doet aldus qualiche inden lande stont waren die heeren begange
en wordens te rade mit malcander. dat die **abst** **grans** van egmond
die burchegrane van leyden. heer heyrwick. heer durch van bruderodeel
en heer **Willem** van egmond. trecken zonden in engelant byden
comen. om joncheer rans van hollant. in hollant te brengen. wat
zy thant sonder rechten heer niet langer houden en mochten. En
als dese heen byden come quam. waren zy wel outfange. Ende
gauen den comen te benne elagelychen hoe dat hem hoer lants

heer mit groter verraderie of gemodert waer en dat ommits zyn
 doot zoe veel onleden inden landen velen dattet volck al rebelle
 wordt En baden hem want joncheer van hoer rechten heer ge
 worden waer of hy hem in hollant senden woude om zyn lam
 zelve by rade te regeren en in beteren pynen te brengen Come
 derwaert vfont hem woorde wel en dochte oock wel dattet geen
 onoubaer en waer nae veel bescheyts dat zy hem onder wyfden
 ende dede een seip berijden en sende joncheer van en zyn dochter
 mede in hollant ende want hem die wynt met gelyck en stont
 zoe quamen zy eerst in zeelant daer hy gnetlich ontfangen wart
 Ende heer wolkert van borsselen heer ter veer namen in zynre
 hoeden joncheer van en hadde met lange in hollant geweest hy en warts
 te rade dat hy een reyse ten vriesen doen woude / alzoe die weder om ge
 gaen waren nae hoer onde gewoonte seder dat graue floris zyn
 vader van hure ter doot gebrocht wort, gelycken yn van gehoort hebt
 Ende besatde hem daer tegen inden waer ons heen in cc. pruy ende
 qua mit grote menichte van volck talmaer en ginch leggen mit
 zynen volcke ~~welck~~ te vronen opten geest en liet daer zyn die wa
 penen van hollant die hy voorde als recht heer / Ende ordmeerde
 daer zyn volcke by rade zynre vidden en knechten an twee ^{hadde} betach
 gen als dat mitste was Die vriesen die hem hier op wel vrien heb
 ken quamē mitter heere macht van vrieslant talmaer waert an
 om desen vongen graue te confusen en zyn volck op te slaen dat sy
 mit groten scanden doen mochten want zy doch wel wisten dat
 zy tegen hoen edt en tegen hoen rechten lants heer te velde quame
 Maer by quade informacien geschien diekwil quade saecken Die vrie
 en toofden met lange zy en versochten dese vonge graue daer hy mit
 zynen volcke stont geschieert Daer gemole een groot geclac van
 wapen en van slagen die daer gingen Daer gehouede god dat die
 hollanders en zeelanders der vriesen sloegen ontrent vierduisent
 behaluen dat vhende volck dat hier en daer ge slagen wort Indesen
 stryde blenen doot inden aenganc die heer van archel en heer van
 vander duertoge mit twee goede mannen Dese slach geschiede inden
 april mit ier vorst Biscop williem als hy vernimt dat die vriesen

Elysius

Den slaech verloren hadden. Dachte hy dat hy desen jongen graue ymer
meer laste en onleeden aendoen woude. Die nochtans nye onduchtyt tege
hem besult en hadde. Ende toech ouer in oystvrieslant en sprach daer
alzo mitten geene die thant in handen hadden. Zoc dat hem van dien
huden hulpe toegesent wort. wes hy tegen den lande van hollant doen
woude. Hier om quam die oystvriesen ouer mit een getalle van volche
voor mornichendam. Die van haerlem die hier die tydinge of hadde qua
men mitten heerners en mitten waterlanders en bestueden die oyst
vriesen. Onlangt hadden zy vofadent geweest. die afterste vande vriesen
heerden hem vanden stryde te scepe wert. Die waterlanders volcheden
hem ende stogense by groten hoopen. Dit spul en dese grote bloet
stortinge vanden westvriesen voor en vanden oystvriesen nau heeft
desse ^{hulpe} biscop vout sonder eenige sachte al gebrouwen. Ende
als hy sach dat hem die auontuer aldus tegen viel en die oyst
vriesen aldus vloen en lieten hem slaen. begaf hy zyn scip daer hy
mitten vriesen in comen was. en dede hem met een boete wech
royen en outqua. Dese jonge graue vernam wel dat die biscop
gerumet was en ouerysel getoegen om nyeuwe hulpe. wanttet
hem niet genoech en was dat hy twee stryden beroert hadde
sonder eenige redene. Hier om outboet die graue. ghyfbrecht van
nischteyn dat hy hem zyn huys tysscheyn keene woude. want hy
dat besetten woude tegen den biscop. om die daer mede te erenchen.
Ghyfbrecht dede zyn andwoert daer op en seyde. Alzo hy des
biscops maer soale en zyn recijter inden strichte waer dat hy niet
doen en mocht noch en woude. Ende om des willen dede hy ghyfbrecht
vangen en ginch leggen voor zyn huys. dat hem rouefrou baert raet
zyn wyf een tyt voorhilt mit hoere hulpe. ter tyt toe dat hore promade
opten huise gebrach. en doe gaff zyt op mit voor waerden dat die
helste vanden huden dier op waren hore hif behoude zonden. en mitter
andere zonde. Joncheer van zyne wille doen. Ende doemen opten huise
qua en wantmen niet meer daer opten huise dan xvi weerachtege
manne. en daer of worter acht onthooft diet mitte boete velen.
En doe joncheer van dit huys hadde gaf hnt heer wolfpant van
borsselen mitter heerscappie van woorden van hem te lieen tehoude
om dat hy dat bisdom berue zonde den biscop te of versmademse!

Hier nae inden raer ons heen m. c. p. v. als die westvriessen ver
 namen die vromspedicheyt die dese winge graue tegen den biscop van utrecht
 ende anden synen vyanden hadde / ende mit synre moegentheyt en
 byder gracen gods syn lant en syn lude bescudde / begonsten zy oock
 afterwart te dencken dat zy quaet gedaen hadden / en deden in hem
 versoochen om genade en wonden hem beteringe doen tot synen
 wille Ende want hy hem lieuer genade dede alzoec syt begeerde
 dan veed te stryden Soe toech hy talmaer en dede die machte van westvriessen
 den lande by hem comen / en zwoeren hem hulde en onderdanich
 daer zy hem sulche brieue of gaue als hier nae geseuene staet.

Wy raet seepenen en alle die gemente van westvriesslant
 maecten condt allen luden dat van groter misdaet die wy
 misdaen hebben tegen eenen hoeften prince en een moegenden
 onsen rechten heer Jan / graue van Hollant zeelant en heer van
 vriesslant / also vanden stryde die wy tegen hem vochten te vronen
 en van dat wy syn huyfsebraken en van anden misdaen die wy tegen
 hem misdaen hebben in wat manen dattet was optendach dat dese
 letteren geseuene worden / gecome zy en copromittore mit onsen
 heen vorst by onsen vryen wille en mit gemen rade in een hoe
 gen prince heen Jan van aunes graue van hene jouwe Alzoec dat
 hy mach ordonnere syn wille en tapere die emeyden en beternisse
 van dier vorst misdaet en op ons setten pyne en penninge / in goede
 in dienste / in onderdanicheede / en malen anden manen nae synre wille !
 En wy vriessen vorst belouen vor ons ende vor onse naecomelinge
 op alle onse goet dat wy hebben en hier nae winne zullen dat wy
 des vorst heer Jan van aunes seggen vast ende gestaede houden
 zellen sonder weeden seggen / mit meer woerde Ende des te orconde
 hebben die van hoochtwonder ambocht / mydorper ambocht / droecht
 ger ambocht / en geestman ambocht desen brief bezeugelt mitten
 zeeget daer zy hoer gemeen saecken mede plegen te bezeugelen
 geyg inden raer ons heen vorst des saterdachs nae alre heiligen
 dach hier nae geschiedet dat Joncher Jan een dach houde zonde
 tegen den hartoch van brabant synre neue Daer heer Jan van
 renesse woerde en andt woert of ouer brochte / binne desen wout
 Joncher Jan anbrocht / waert dat hy te dache quame men souden

castelen en
 stichten

emend

Ao

vanghen / want heer van van venesse hadde vnde En om deser sacche
wille is Joncheer van by rade heer wolferto van borsselen getogen in
zeclant / en ginch leggen van moer mont dat heer rans was en wer
pet neder en verducess hem vuyten lande heer wolfert die nu
alle die maect heeft by deson iongen heer / dochte oock dat hy zyn
heerlicheiden toenen woude / en bezwaerde hollant mit oenre nuwer
minuten en mit nuwen rechte En daer om wart hy binne delf
doot geslagen En nae zyn doot geschiede veel vinnere in hollant
die va dordrecht wanne crayensteyn en shydrecht / en name how
balin vanden hynse en hoen schout en dodense En daer gemelen
veel ander sturken die hier geen doen zyn te serquen In corte tye
hier nae wort dese winge graue zeech van bijnckeeuel en beuel binne
haerlem Daer hy sterft zonder hynder en vidders naom nae dat hy
hollant in raer berecht hadde en leyt begraue tot reynsburch inde
cloester Juffer lysbet zyn wyf vour nae dat hy gestorue was weder in
encklant die daer hylte acuden graue van haer sonde va die wyf
grauic va holl

Doe Joncheer van sonder om te laten aldus gestoruen was
qua die graeffscap van hollant an graue Jan van henegouwe
zync onder moeyen soen die graue Jan soen va anenico was / gewo
ne by come willens juster En wort die puy graue van hollant
en voerde den roed en leuwe van hollant sequantleert tegen den
swarten leuwe van henegouwe Dese graue Jan hadde oene broder
die ghye ~~hant~~ van henegouwe heete als gy vour gehoort hebt die
zynthollant een tyt beheerde / die soude die heerscappe van aemster
lant en van woorden hobbe mit hoege en leege rechte mit vour
waerden dat hyse vander graeffscap van hollant ten rechte leen
honden soude / vuyt genomen dat reyngerbosch in aemsterlan
En die manscap aldaer behrcht die graue an hem Ende dese vs
heerscappe soude ghye honden ongebroecche mit allen hoen
toelchoeren tot dat hy storne / of dat hem een bisdoem gegener
worde / of een ander goet zoe goet als een bisdoem En dan soude
desen goden mit allen rechten acuder graefflicheyt van hollant
weder comen En des nae graue Jan brieue van zync broder
ghyen dat hy zyn weder segge daer aen hebben soude / op dat hy

die graefschouyt van hollant met en ontceerde **H**ij sult wecten
 dat dese ghye eer hy bischoep tntrecht wart der stede van Amstelre
 dāme gaff veel vryheede van huere en van veelye daer in die stede
 mede regeerde **E**en loet met lange dat graue ian en heer der
 landen van hollant en zeclant geworden was / hyen nam wyue
 der grauen dochter van ~~van~~ lutsolmboroh die philippa heete
 daer hy by wan Jan sonder genaede die te cortryche inden stry-
 beef **E**ene willem die nae hem graue wort / eene Jan braumont
Eene heymrich die canonic tot camerych worde / een mer gret
 die gwinne vā te atricht wart **E**en alhyd die grauine vā cleer
 mont wart / **E**en manny die grauine vā barbarors wart / een
 machtelt die grauine van nyel wart **van heer Jan vā renesse bouerye**
Halzoec gy voor gehoort hebt van heer ian van renesse die
 van ioncheer ian van hollad vuyt zeclant v dreeue wart
 is nu weder in zeclant gecomen en heeft dat lant tot hem gecregen
 ende meende graue ian dat voor te houden **G**oe dat die graue om dese sa-
 ke wille mit heer cracht in zeclant getoegen is / en verdroef heer Jan
 van daen en wart mogende heer in zelant **D**oe heer ian thant aldus
 vinnē moete vryerde hy eene vact en toech by Aelbrecht die roomsche
 come en broecht hem an dat die graeffscip van hollant nae ioncheer
 ians doot graue florys soen / den ryck aen gestoruen waer **E**nde
 hier om is die come in heymelicher waer neder gecome vuyt oeffen
 ryck / en sende brieuen doer den lande die aldus in hielden **H**et zullen
 weeten alle die luden dat Aelbrecht die onuerwonnē come mit crachte
 wil veremeygen aen dat roomsche ryck die graeffscap van hollant / want
 die geene diet in heeft mit onrecht besit / overmits dat **C**acule die calue
 als roomsche heyser voortyde die graeffscip van hollant die eerste graue
 dwelc te leen gaff **W**ander tyt dat graue ian zeclant aldus beheert hadde
 is hy getoegen ouer tot staueron daer hy vanden gemeen poorten vander
 stede ghehult wart mit gesworen eede / en ontfingen hem voor hōr en alle
 hoen nacomelingen tot hoen rechten heer **E**nde hier om cōfirmeerde hy
 den poorten alsulche vryhoeden en hant-ueste als graue floris hem gege-
 uen hadde **D**aer nae als inden raor ons hoen **m. ccc. qua come** aelbrecht
 tot nymegen daer hy en zyn hoer gelogeert lagen in hōr tenten opte
 ouer vande waels / **H**ij hadde met hem gelyocht die aortsee bescoppe van

Truer van mens ende van coelen om die graeffscap van hollant totten
ryche te trecken. **H**ij hadde oock veel hoen vuten ryche van almanen
Die franc wist dat tyt genoech en besate hem mit alle zyne macht
daer tegen ende toech den come tegen mit zyn volck luden en gme
leggen op brunnswaerde by Nymegen en dede daer zyn tenten op reechten
opten ouer vanden wacke en dede die rymier aldaer besocchen tot veel stede
waer hy best op soepen zoude moegen tot zyne passe om aldaer tegen den
come te stryden. **D**ie come sach op eenen toerne inder burck tot nymegen
en sach neder op die grootheit des volck mit hoen blinckende bannieren die
die franc hadde meende immer dat hy vanden zeelanden verraden waere
Ende toech daer omachterwert tot cranenburck om des anden dages heere
te trecken. **D**ie biscop van coelen om des comes eer te bewaren gme daer
tussen dedingen en brachtet tot eenen vrede en hy seyde daer en binne
een seggen tusschen hem beyden aldus. **D**at franc van zoude den comen
een man eedt doen ende getrouwe en daer vor verkeude hem die comen die
graeffscap van hollant en thant nae desen heerde die comen mit zyne volck
daer hy gecomen was. **D**ie sulcke vynt zeelant zonden in des comes hulpe
gecomen hebben doer leede heer ians van venesse maer sy en conde hem zoe
tydelich niet spoeden. **S**y en vernamē tot hiesden dat die come onghereit
was. **D**oe lieten sy hoer soepen te hiesden blyue en toegen te voet in vlienden
daer sy somige dorpen in zeelant vynt besadichden. **F**ranc is qua rechte
noent in zeelant en bāede heer ian van venesse en nam hem zyn goeden
ende gafze den heere in zeelant die hem trouwde by gestraen hadden. **W**aer
deser tyt wort dat biscop utrecht open zoe dat daer om franc ian vynt
zeelant in die stadt van utrecht qua en sprack mitter olesien en anders zyn
vrienden die hy daer hadde en hadt hem dat sy daer toe helpen woude dat
ghye zyn broder biscop gecoren worde en dat geschiede want sy sijn
mogetheyt en zyn magen ontfagen en daer om en dorsten sy niet wey
geren en hy wort gecofirmert. **I**n desen tyden geschiede een wonderhe
teyken in hollant. **D**aer openbaerde hem een man sittende op een poort
ende vermaende gemeentlyche den luden dat sy hoer wapene aendoen soude
en haesten hem opten oener vander zee te come om die vyanden te weder
staen. **A**ls twolck dese vrede maer hoorden liep een ygelich ter zee waert
an en als sy daer quame sagen sy die zee alsoc hem doogte mit grote
menichte van soepen. **M**er sy wordense thans quyt als een schomme. **E**n
nae desen als inden iaer ons heere mccc en ij op sinte effremodach was
die grote strydt tot contryck in vlienden. **I**n desen stryde waren heer willem
van gulic en heer ian van venesse en streden mitten vlamme tegen den

franc van artoye die coninc statul van vranckryck was, die veel ridder
 scaps vuyt vranckrycke hadden. **Dese** stryft wonne die vlammingen byrade
 en insette **heer jans van venesse**. Aldus verloest coninc philips die vette vloch
 tans bleef gram volbrecht van vlaenden doot. **Ende** ande fransc syde bleue
 doot hartoghe yodouert van brabant, en **heer Jan** sonder jonade francians
 zoon vons mit menige goeden man. **Jut** raer nae dat dit gescheede soe en
 liet franc ghye van vlaenden nyet off hoc wel dat hy nochtans veel
 verlies in zeelant van zynen volcke jonome hadde tot veel stonden hy
 ysamde een groot heer ouermits dattet hem wel gelucket was, om daer
 mede in walchen te comen en dat te vderuen. **Daer** hem franc Jan
 tegen in sulre weer besatde, en sende **Joncheer** willem zyn soen ouer in
 zeelant mit veel vuoens volck onde franc van vlaenden daer te wachtē.
En onder dese vom **Joncheer** willem ouer in casant an die vlaemscche zyde,
 en dede mit zyn volck aldaer een opstanch en verfloech daer veel lude
 en qua vandaen in zeelant sonder seade of verlies. **Ende** om des hoemocks
 wille dat hem **Joncheer** willem gedaen hadde. **Zoe** en conde hy nyet te vrede
 weesen, en ver gaderde noch een grote menichte van volcke om ymer daer
 mede ouer in zeelant te weesen. **Joncheer** willem die in zeelant was ende
 vernam alle zyn insette, ende verbluyder hem recht in dat hy tegen den
 franc van vlaenderen te stryde comen mochte. **Ende** dede by hem come
 alle die scepen die hy crygen hadde, en manede die wel, en tooch daer mede
 die franc van vlaenden te yens, daer hy met hem ver gaderde eerst vour
 der veer, en nae vour arremiden, welche stryden **Joncheer** willem beyde
 verloes. **Ende** doe **Joncheer** willem dit verlies hadde tooch hy heymelick
 tot sirezee om hulpe en troest. **Als** franc ghye va vlaenden gewaer wort
 dat **Joncheer** willem hem aldus ontomen was volgede hy hem nae. **En**
 ginch leggen vour sirezee, en lach daer vour ses weechen lanch. **Joncheer**
 willem die een rouchmoedich man was, maecte een opset mit veel cloecker
 manne die hy binnen der seede daer toe nam, ende dede die poorten openen
 en tooch onuerseus tegens die vlamminge vuyt, en dede in hoen hope
 seade, **Zoe** datter doot bleuen die geslagen worden en oick verdroncken
 ombrent. **pb. man**. **Doe** dit geschiet was en die vlamminge dese scofferich
 hadden, die om des verlies wille nochtans nyet en rumedē. **Nam** **Joncheer**
 willem eenen corten vact, **hy** dede wel totter stede sien, en tooch zelue
 in hollant om meer hulpen. **Ende** badt byrade francians zyns vaders
 in zyn hulpe. **bischoep** ghye zyn oem die hem mit zynre macht by qua,
 ende vour daer mede in duuelant in hunningen an lant, **sammige** ronge
 lude die traden vuyt hoen scepen en begonsten een schermit singe.

tegen een deel zeelanders die mitten vlaamlingen daer gecomen waren
en mit heer Jan van renessse vuyt zeclant gebannen waren en wintet
lyden anondt was zoe broochten die hollanders hoer tenten opt lant
om daer onder te lofieren en te bet waecte te houden Die vriesen
die Joncheer willem oock gebracht hadde in zyn hulpe staecten hem
een deel te samen om binne dier nacht den vlaamlingen te confusen
als zy deden Want zy branden haer loodzen wel half en namen
hem daer toe veel hoere prouande en anders des zy vonden en broochten
mit hem te scope Heer Jan van renessse hoo wel dat hy gebanne was vuyt
zeclant zoe was hy nochtans mitte grane vlienden in zeclant gecome
en was een insetten alle der reysen die grane ghye in wabchen dede tege
zynre rechten heer Die vuoelchde mitte dunclanders die hy tot hem
gecregen hadde die vriesen en toegen die haesteliche nae binne der
zeluer nacht doer toecreegen die zy wel kenden en overuelken die
vriesen onuerhoete en wreectense onfachteliche mit grote slagen
vuyt hoen slape Die vriesen en die hollanders als zy aldus tewreot
waren setten zy hem ter weer Maer zy konden hoer vyanden qualic
ken behemmen om der dunster nacht wille die soe onfienlic was en slo
fen iamer lychen deen den andon Ende in desen gecuechten bleuen
doat een ghechten willem van hoern die doemproest tubrecht was
Heer elact persijn Heer willem van haerlem ridders mit veel goder
mannen vuyt hollant En daer bleue vuyten ghefichte doot heer duc
van zuylen Heer zweeder va beuerwoerde mit veel borgeren Biscop
ghye wart genangen en in vlienderen gesent Joncheer willem
qua in een seip dat hem in hollant broochte en ont qua abzoe mitte
hyne dit geschoede ontrent mit vasten Die grane va vlienderen
doe hem aldus onuersien geluch geschiet was vgaederde hy by
rade heer Jans van renessse veel volge en scoepen en qua daer mede
ouer mase in hollant Ende want hem daer nyemant weer en vmat
noch grane Jan noch Joncheer willem syn soon o des verlies willen
dat zy hadden zoe creech hy in al noorthollant stoden en dorpen
al tot haerlem toe en nam ghysele vuyt elcher stede Die hantoge
van brabant en vintat syns vichte nyet om dat hy vnam dat hollant
dit misual hadde en qua mit machte smte gheerden berge en kreoch
al zundt hollant in vutgenomen dardrecht In deser outede vint
die grane van vlienderen dat grote discoorde en tweedracht is binnen

Der stad van utrecht om des verlies wille die zy hadden van hoen
 heer **ghe** bisscop ghe en hoen burgeren En om dat hem alle zyn
 dingen te vonspoede dienden en hy den biscop geuangen hadde **Soe**
 qua hy mit macht binnē der stad en verorech die tot hom En sette
 daer een schout van zynre weegen Ende vmaende der olesion mit
 froter meersten abzoec hy biscop ghe geuangen hadde en daer om
 sonder heer waen Dat zy **Willem** van gubich tot eenē biscop hoere
 Dat hy altēmael veroregen zoudē hebben en hadde die maer gedaen
 die hem qua van **Heer Witte** van haemsteden die grane florys bas
 taert zoon was / hoe dat die een opset gemacot hadde om des verlies
 wille dat **Joncheer** willem hadde als gy hoen sult **Heer Witte** wat
 hem te sinne was hoe hy den grane van vlaenden vvolgen mochte
 en verorechen an hem tuerkes an hollant en an zeclant **Soe** viserde
 hy eenē raet dat hy mit alle der macht die hy vverue mochte va
 zeevep zeebuten om voere en lande in hollant tot sintvoerde en toech
 van daen mit luttel lude binnē haerlem Ende daer gaff hy den hermevo
 en den vreesen die by hem gecomen ware zyn opset te bennē en vmaende
 hem dat zy hem by stonden **E**gemeen volch was blyde datter ymat
 was daer zy an hoefden mochten en vielen by hem mit alle hoere
 macht **Soe** **Heer Witte** bystal van hem vernam dede hy zyn bannier
 binnē haerlem ontwynden en sprach der gemeeynten suerlychen
 en mit goeden sinne toe dat zy goets moets en onueruaert zoudē
 wesen / onse heer god zoudē hem victorie verleenē **Als** die gemēete
 saegē die voede leuwe inder bannier / riepē zy alle **Dit** is grane
 florys kynt / godt hebē danck dat hy hier gecome is Ende aldus
 is **Heer Witte** vuyt haerlem getoegen en hem is een groot heer
 by gevallen en heeft weder ghaelt alle die gysels die de grane
 van vlaenden genome hadde vuyt stede en vuyt dorpen / ende
 sloegen die vlamingen tallen steden daer zyse vonden **Dit** rumoer
 qua binnē delff / en daer was een man die **oekenbergen** heete / die
 creech der stede bannier en riep tony van hollant dit geruchte
 qua binnē leyden / en die toegen mit machte sonder vertreche ter
 goude / en haelden hoer gysels daer **Die** van dordrecht vochten
 op dese tyt tegonden vlammige tysschmonde / daer veel vlammige
 doot bleuen **En** inder zelue onbede of conto daer nae toech die stede
 van dordrecht mit hoer machte in zunt hollant / daer mede in

der reyse was heer elias heer van putte / ende verdreuen den hertoghe
van brabant daer vint / ende branden inder zeluer reyse en besca
dichden den hertoghe al tot gherbergen bosch toe / en quam mit veel
geroofs binne sinte geerden berch. **A**lzoec dat zeeder die tijt nye bra
bander ten berge dorste come onden opens aldaer te haeden. **D**ie
graue van vlaenden die noch binne vtrrecht was vnam hoe datter
in hollant geuaren was by heer witten rade / en pynde hem sond
merren en beract in vlaenden te come / om op een nure vrende
en maegen te mogen en sijn zee darde werf te besette als hy dede
Men seyt datter die graue van vlaenden op die tijt vor hadde om
trent hondert dusent en xxxiii dusent volop vor hadde daer hy
die stede zwaerliche mede bezeten hadde. **W**ant hy stormde daer
ouer daer / o dat hyse immer winne woude / en zelant daer mede
behouden tegen graue Jan en Joncheer willem zyn soen. **G**raue Jan
liet Joncheer willem zyn soen mit desen oorloge en onbede in
hollant al berorden / want hy een vrom man was die de graef
scip zeer bemnde. **D**oe Joncheer willem den noot va zynre stede
van sijn zee wiste was hy daer zeer mede beweegen. **W**ant hy
kende wel dat hy zyn stede sonder hulpe van zynre magen en vrien
den niet ontfetten en mochte. **H**ier om sende hy an coninc philip
van brabant ryck / en dede hem te hemmen geuen zynre noot ende
begeerde daer om zynre hulpe. **D**ie coninc die dede daer zyn bede
en seynde hem vyf galien mit veel groter scopen daer hy hem
meede besende zyn ammirael mit veel goeder manne va wapen
Winnen desen dat hy anden coninc geseyt hadde / toech hy
tot dor drecht / en dede tegemeen laut daer by hem comen / en
gaf hem te hemmen / zynre last daer hy in waer / en geerde hulpe
en troest van hem om zyn stede van sijn zee ontfette die zwaer
tychen vanden vlaminge belegen was. **T**egemeen laut om van hollant
om dat zy hoen toecomende heer in desen vdrict wisten / En oec
om dat zy selue vanden vlaminge beheert hadde gewest. **D**aer zy
by toedoen van heer witte van haemsteden of ontladen waren
Soe stonden zy Joncheer willem by mit alle hore macht en dede
hem alle dat zy ver mochten. **J**oncheer willem qua mit desen grote
heer van volke mit veel scopen niet veer van zeevrij zee leggen

Onlanghe hadde dit grote scyphceer daer gelegen / die vlamminge ver
 namen wel dat zy vanden hollandschen heer versocht zonde worde
 En daer om vonden zy eenen raet hoe zy Joncheer willem en zyn
 volck schenden mochten / ende bereyden haestelick een scyph toe dat
 zeer groot was / en ontfacchen dat mit stroec / mit wasse / mit werck
 mit peche / mit salpeter / mit terre / Om dat vernende scyph mitten
 wynde te stueren die zy te batten hadden / op dat hollandsche heer en
 op hoer scepen om die te destrueren en te vernen Ende teerste dat die
 vlammingen hoer scyph aldus bereyt hadden / en syt meenden te stueren
 vonden wynde **G**oe verkennde god die hollanders die gracie dat die
 wynt opten staenden voet om ginch Ende dat zelue scyph dreef mit
 wynde en mit wagt omc onder die vlammingen en onder hoer scepen
 Ende die dat vernende scyph stuerden verbraden zoe zeer dat zy von
 den brand sprongen inden stroom en drenten Ende by deser won
 derlycher auentuer cregen beyde die hollanders en die fransoyen gro
 ten moct te vechten en pynden hem doe te come an die vlammingen
 daer een zwaer stryft began / die geduerde eenē dach en eenen nacht
 En dat geluyt vanden volcke en vanden harnasch / en dat smyten
 en breecken deen tegen dander dat was zoe groot dat ment wel
 twee mylen waters hoorden Ten lesten worden die vlammingen
 zoe zeer vmoet dat zy die weer gauen en lieten hem doot slaen en
 werpen in die zee **D**es conincs ammirael wench ghye die granc va
 vlaenden mit leste vanden stryde / Daer wart biscoop ghye mede vter
 vangemisse geloffet die vande granc van vlaenden genante was
 als gy vor gehoort hebt / en aldus gafmen den eenē ghye odc anden
In desen stryde bliuen doot by hondert duysent vlammingen die ver
 droncken of geslegen worden / en daer worden verdoruen **el**lef hon
 dert scepen **D**ese stryft geschiede op gende vor zernobzee mit raer
 ons heen m. ccc. en vier op sinte louyso dach **N**ae dat joncheer
 willem dese victorie geschiet was / danctc hy des gode en alle die in
 zynre hulpen geweest hadden / en een ygelich toech vandaen hy feco
 men was **M**er hy meende hem nochtans heer **J**an van renesse te
 wreccchen / want hy die saecke vanden stryde vorst al mit zynre
 cloechent bevoert hadde **H**eer **J**an van renesse die wart van vrieden
 gewaerscouwet tūbrecht daer hy lach dat hem Joncheer willem ouer

vallen woude. Ende tooch daer om van vtricht mit geyc om te buesfinchem
 ouer die leche te trecken / en mit gematthe alsoe weech te comen / ende
 meende veylich daer te weesen ouermits dat die heen daer ontrent
 gesecten al met hem verbonden waren. sonder alleen die heer van eulen
 burch die Jan van buesfinchem gheeten was. Dese wortet vomboot dat
 dese heer ian va renessie mitten syne tot buesfinchem ouer die leche come
 zonden. hier om dede hy rechte naert een cloche slach inden zyne. En qua
 aldus haestelic met zynen vrienden en onder saten daer heer Jan van
 renessie ~~stont~~ mit zyne vriende stont ouergeraen op een waerd die
 inden leche daer lag. Daer an die syde tot eulenburgh een diepe klyke
 von ginch. die de heer van eulenburgh ouerwoet mit zyn volck tot hem
 ende worden daer vechtende opten weerd. en toelichte die heer van
 eulenburgh dat hy heer ian van renessie mit die zyne versloech behal

Ao 1304.

uen dier vendrencten. Dit geschiede op onser vrouwe dach assumptio.
 Int iaer voers nae dat die voers crych genoochten was. En die heer
 van eulenburgh besat corts nae desen die klynse tot euerdinge en
 tot scalk wych die hy beyde wan / en seder nye weder gemaect
 en worden. Franc Jan van henege die hem zeer verblide va desen
 geluchtygen voerspoede. die Joncheer willem zyn soen ghadt hadde /
 ende danct synen en hy loefde onlange daer nae en ruste in goede
 inden iaer ons heen in ecc. en vier opten ydus va december / en begra
 uen tot valencyn. En philippa zyn wyf storf nae hem opte viij ydus
 van april / en wart begrane by hoen man **vanden xvij franc va hollat**

Willem wart nae syno vaders doot die xvij franc va hollat
 die doe an nam die volle wapen zyns vaders die hy alle zyn
 dagen ridderliche voerde. Want hy wert groot vmaect va vech
 dnechde diene hem toe gaff. Hy nam doe hy franc geworden was
 te wyne heeren haerls dochter van vranckrych die Johana va valoye
 hiet / en was come philps suster van vranckrych. Daer hy by wan
 een dochter die Johana hiet / een margriete die kensermme wart / een
 Johana die grauue va julie wart / een philippa die comgme va en
 gelant wart / een elizabeth / een Willem die nae hem franc wart
 en een lodewyc. Dese franc willem dede mit eerste dat hy fue
 geworden was een hoff beroepe binn haerlem daer menich
 toet man toe qua. Men seyde dat in die houe waen **thien francen**
hondert laenroezen / en dusont ridders. Desen hoff wart mit
 vrolycher feesten een volle wecke vint ghantcent mit menige
 genoechten. Men gaff franc willem vons mede in zynre tyt dat
 dat hy een die vroomste vorst was diene wiste / hy was gemaect

50

vicarius des heiligen ryep hy wan ij sloten mit cracht inden ghesichte va
coelen die genot waeren **bruceel en Wolme steyn** hy was van goede leue
god ontsiende hy stichte inder stede van middelburch sinte peters kerche
en prouende canonicen daer in tot zynre ewyger gedenckemisse **Juden**
iaer ons heen in ecc en ij woude come philps van valons mit macht
in vlaenden weesen om seide daer in te doen. En badt graue willem dat
hy in zyn hulpe come woude **grauwille** die den come myt wey
gere en woude / qua mit veel zynre lude bydoornich / en dede zyn tenten
daer opstaen neffens der schelte en logende daer byden come **Onlanste**
was hy daer geweest / en qua ouer den hals een onweeder van roeten
en van wynde / zoe dat die come daer van daen rume moste en van daen
trecken. En graue willem die brach doe mede op en aldus bleue die vla
ningen op die tyt onse mont. En graue willem nam onse lof aenden co
nich om te hollant waert te trecken en mit weder keere verbrande
hy alle die dorpen die byder reniere stonden **Hier** nae inden iaer ons
in ecc en ij wort vergeuen van eenre **Jacopyn** die goede kensser **va ee vrader**
henrich van buechburch der vromre blinden conincs ians vader **iacopyn en**
bechem inder kele mit ons heen lichaem **Jnt** iaer ons heen daer an **ee moeder**
openbaerde een sterre inder lichte die cometa heet mit lanste reyen dat
wel een teyken was der iamerlycher plagen **W** mit daer qua alzoe grote
sterfflic hongeriaer nae dat veel vanden armre lude / aten der dooder
stinchender beesten vleys al rauwe en aten oich te gras vanden velde
dese hongier was zoe groot dat die arme lude ouer al gemelic storue
inden velde en onder der luden want vanden huse sonder getal en
die luden begroefmen gelycke beesten sonder kerstelycher vintuent
zoe dat dese iamerlyche plage myt veel en sechele **va** **therennas** weene
tot iherlm Anders dan die wyne hoer kynden myt en cocete en hou
vleysch van hongier myt en aten **Maer** men vant in onsen hongeriaer
die wil leggen die leuende kynden en soecken der dooder moeders borste
en hadden hem die speene of gelnagen **meer** dat meeste hongier iaer was
int iaer daer an **Doenne** p^r seuef ontfermde onse houre heer der men
schen en gaf weder milde gansen vut zynre groter goedertierenheit
zoe datter veel vruchten wiesse en men coste een muide vogge on
wyf oude tornosse groten **die** me int iaer daer te voere coste om h^r der
zeluer groten **In** desen vorse hongier iaer geschude een merckelic in **ee** **mirabel**
rahel **binne** der stede van leyden tusschen twee wyne die malcoonden ten **binne** **leyde**
naesten hynse woonden **Want** die een hadde gecost een gaste broot **geschick**
zoe suet syt in twee stucken daer zy die een helst of besloet dat zy
zoe suete oetren en leue most oumits der groter of oemere

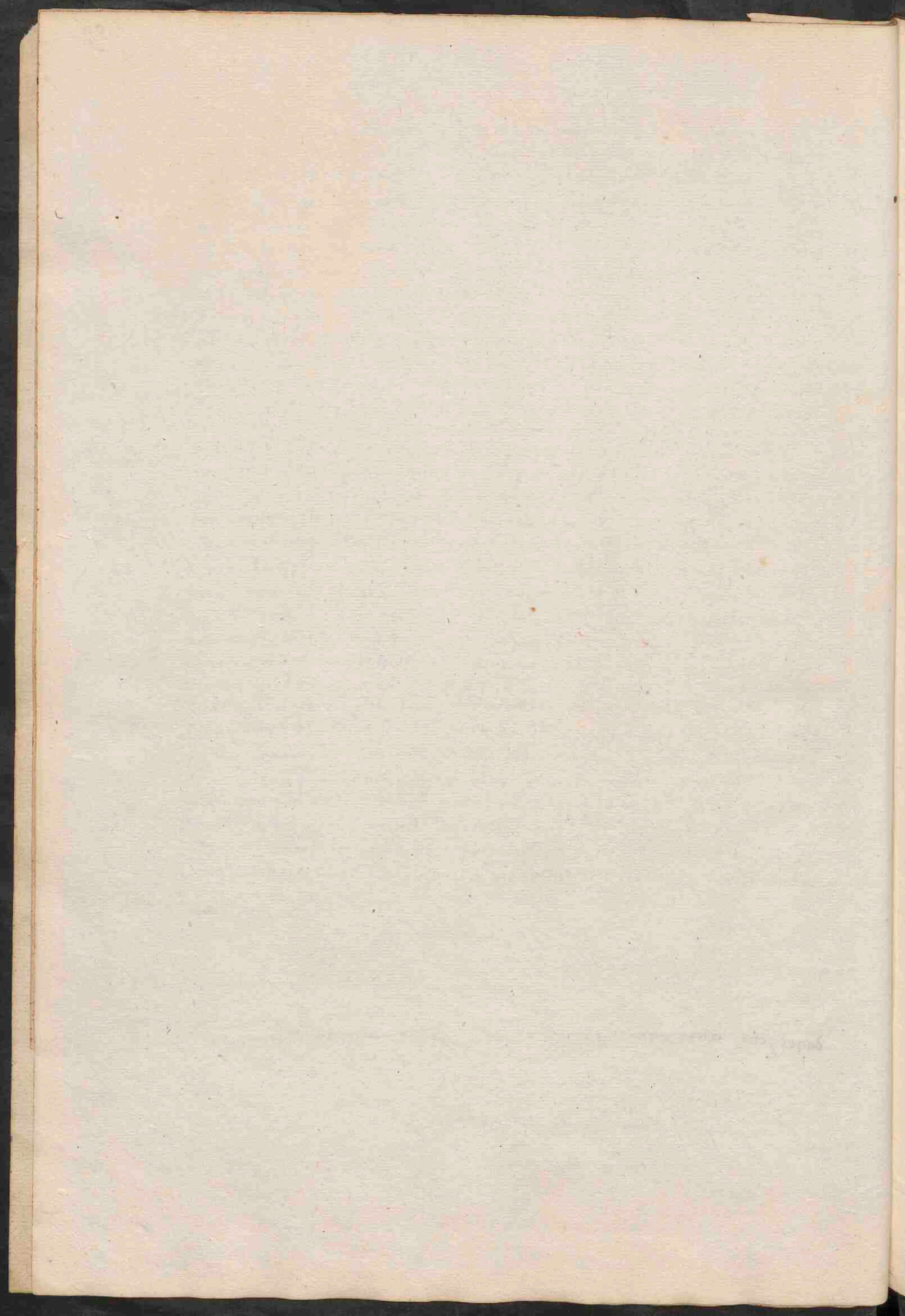
dierte en honger die was En als zy vanden anden helst stont en
 smect hoer hynden teeten / Zoc sach dat hom naegebueer die groot
 gebreec hadde en noot van honger en badt hom dat zy hom die ander
 helste onter geuen woude om god en om gelt / Zy woude hom wel betale /
 Die ander lochende des diebe en menich wernen en zeyde sterfliche
 en by ede dat zy geen ander broot meer en hadde / en alst hom / hoer
 naegebueer myt gelouen en woude / zoc seide zy in toornige moede
 alons / heb ic ander broot in myn huyt meer dan dit / zoc bid ich god
 dattet een steen werden moct / Daer mede ginc dat buyr wyf wech
 en liet hoer genoecken / Doe die eenhelst van desen brode vteert was
 en gaen zonde en haelen die ander helst daer sijnse bestote hadde / zoc
 was dat broot vteert in ~~een~~ steene / welch sucte steens recht sulc als
 dat broot was noch hude no daerho is tot leyden in sijnre petrus kerck /
 en tot eenre tenken plachment alle hoochtyde vordre heilige geest
 te leggen **S**it naer hier nae als in sereef in een pbi geschiede een
 mirakel in henegouwe in eenre cloester dat ~~en~~ vromen heete van eenre ~~van eenre~~
 rode die wel gesien was by desen grane willem / Want hy broecht hem selc
 ter vouten en deden kersten doen / **O**p een tyt nae dat dese rode kerste ~~kerste~~
 gedaen was qua hy alleen wandere inde vromen cloester daer hy inder
 kerche sach staen an die want ee gemacht beelde nader maegsel van onser
 lieuer vrouwe / Dese rode doe hy nyemat inder kerche vnam toende
 hy zyne aert en ginc tot dien beelde en stac he drie stecken treen mit
 voerhoest / ee in die vange / een in die hals / en daer quam vint drie dropel
 bloets / En des nachts hier nae openbaerde haer onse lieue vrou ee sijn
 die out en brancie was in een visioen meer schie hem toe sprekende /
 dat hy myt en liete hy ginc vordre barhu / en sege dese rode an die
 smaectheit die hy onser lieuer vrouwe bewyst hadde / en woude dat
 an hem wrecken in eenre campe / **M**it corten woorden die rode qua
 tegen desen sijn te cruyte dat ongelyche kempere waren / Want die
 rode was een vroem ~~man~~ man / en die sijn was out en brancie
 Doch onder seneur wille daer hnt om d'p die was in zyn hulpe
 en dede den rode openbaerlic seppen / **I**ndich cruyte die valsche daet
 die hy gedaen hadde / Doe namen die balu en hench hem an eenre galge /

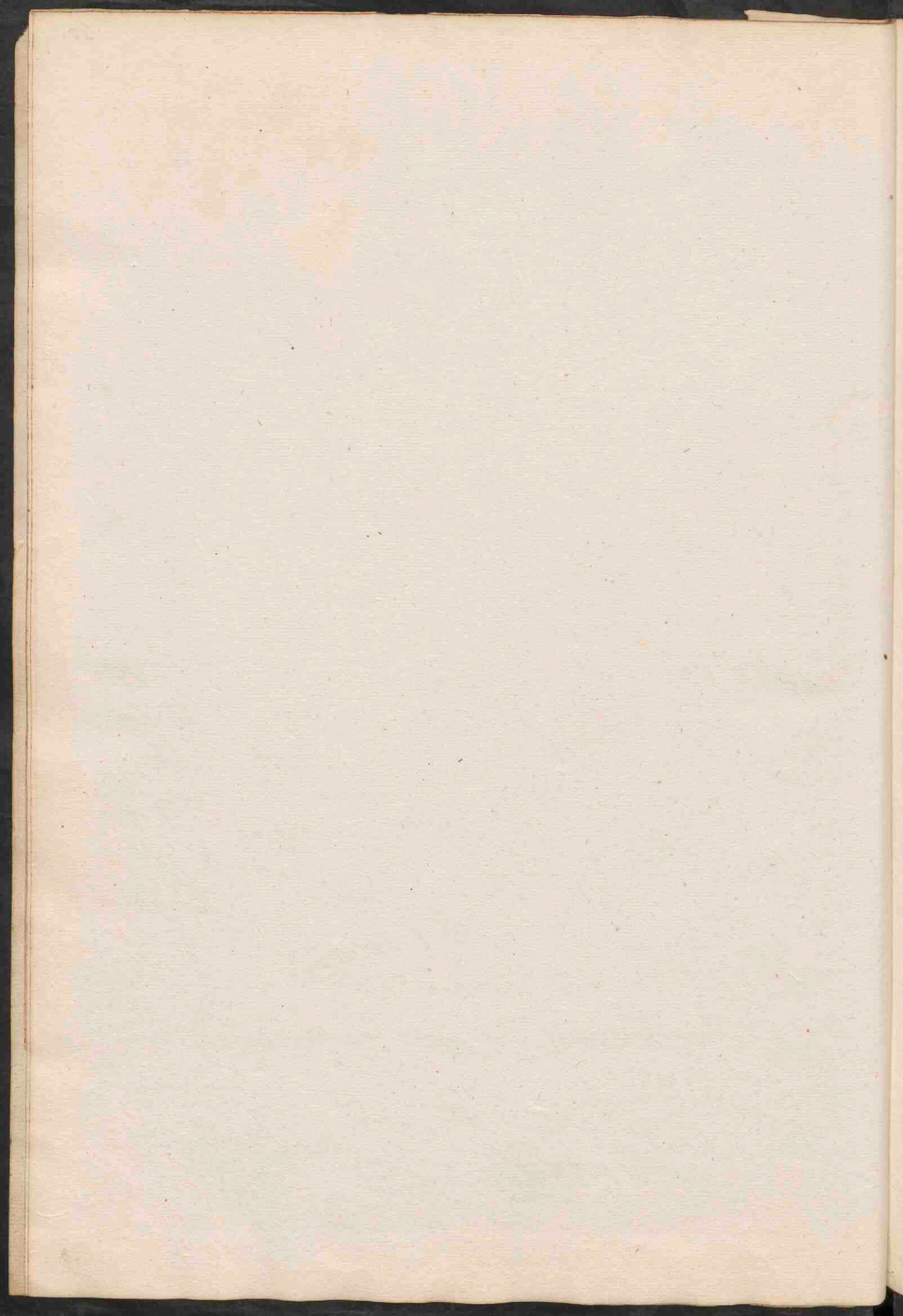
A^o 1316.

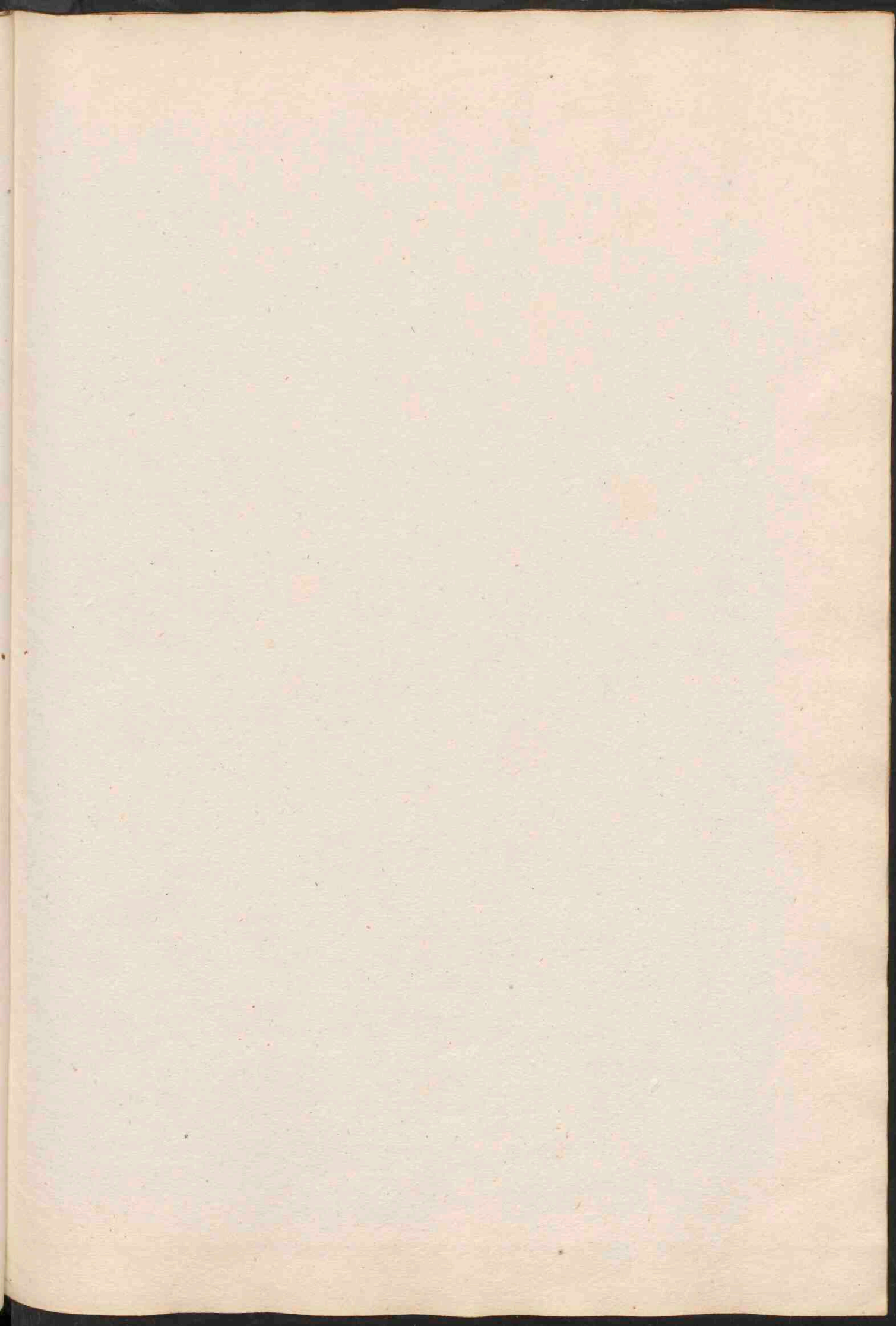
FIXIS.

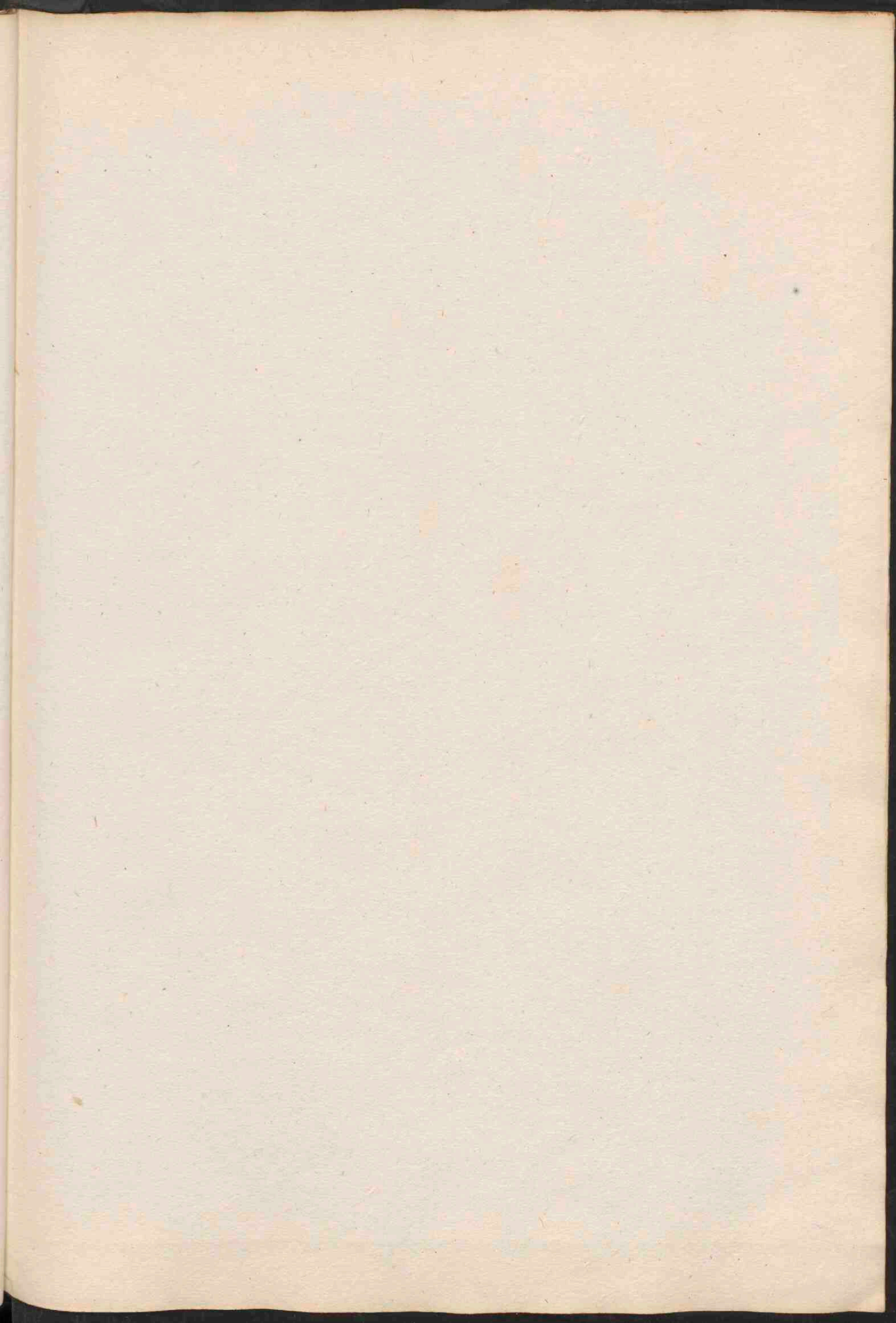
dagelycks van my

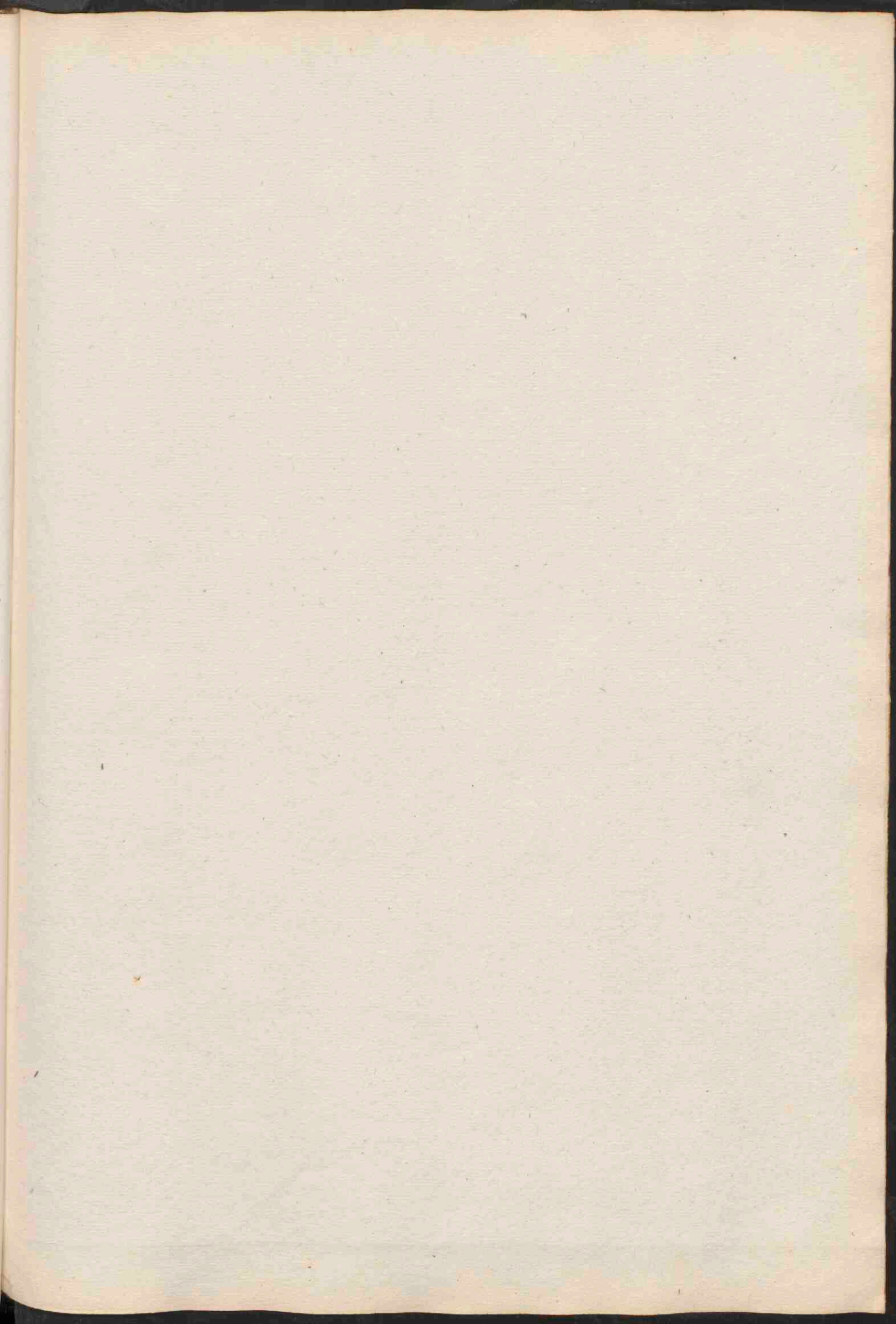
De Heer Weylandt, aldus te lezen
† dagelycks daer mede omgaan,

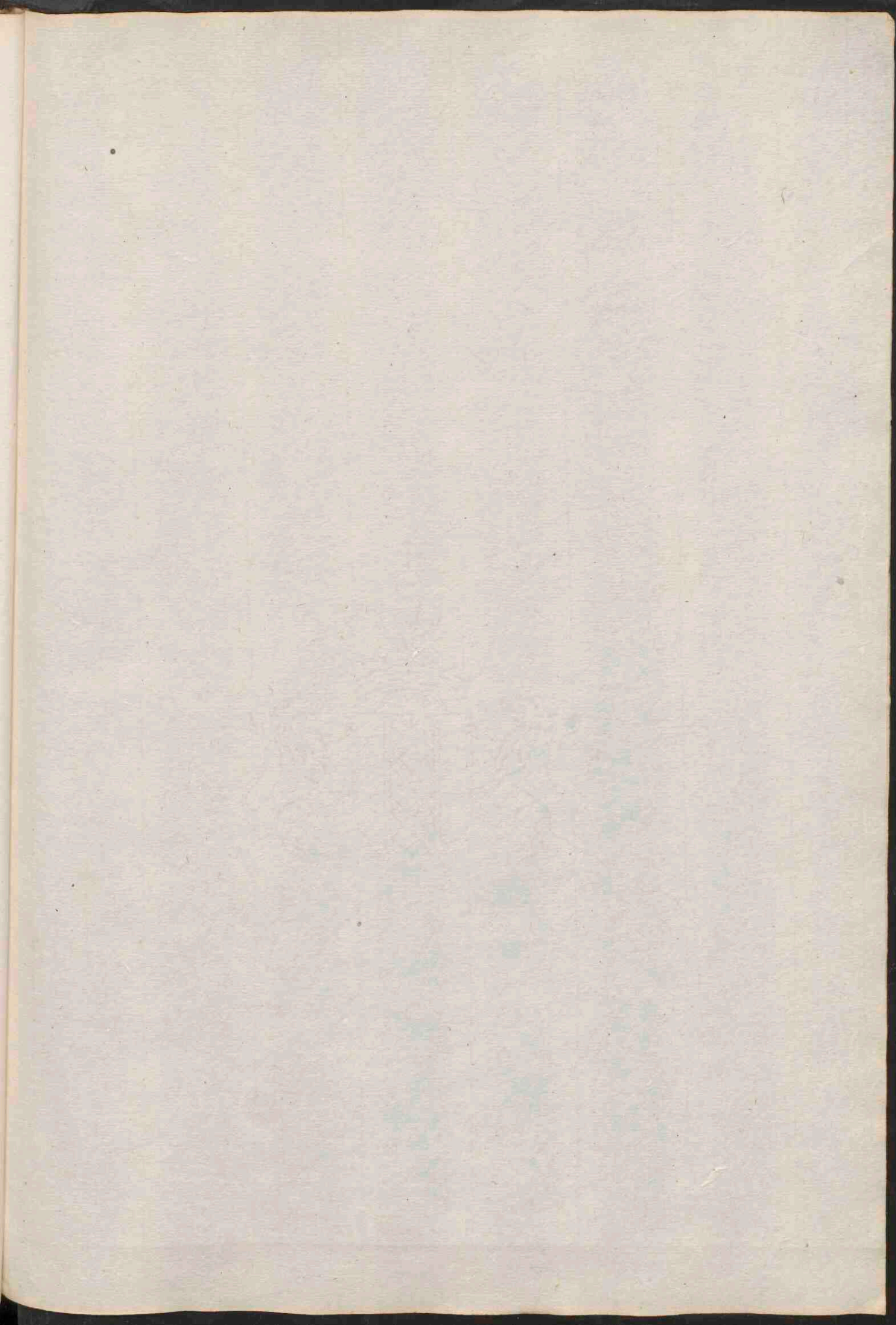

Gesch. von Clair Gärten sowie
von Hainste (c. 1467), Byelfde
sind als de 179.

N. B. Zief. 7

In den jaere ons heren ihu xpi .m. cc. en .xxii. die sonnen-
 dach na sinte matheus daghe soe strac die gine reynout
 van gelre mitten brum hoeft tot hoefelt daer die vad
 lijt en van hyn wardt vslaghen ix man En daer
 bleef vand gelrese soe heer zobrecht van archel hulze
 stent van culenburch die her van oeye en vel goeder lud
 miz hem En in dit vure vmdit haer ons heren hoefelt fir
 mini cruciantur in lodini Dese graue reynoud wart hier
 na hooch hy was vram maching en wint En hy hadde te wue
 de co. edulwaert suster van ingelat Daer hy by hadde ij son
 ene reynout en ene edulwaert

In jaer ons heren .m. cc. en .xxvi. soe wasser ene camp ge
 nocht v d ene smit en va ene lode tot camerit wichte
 loe dit lode v d marien vel smadenisse d d en gedac had
 de En een jaer daer na soe wart hooch lode wint v d borren
 geou tot ene roemsthe heysere En een jaer daer na v d xxviii
 soe vstoch die co. pte v d vncz mitten goet graf willem van
 hollant by cassel vi vlamngen

In jaer ons heren .m. cc. en .xxviii. die co. edulwaert v d inge
 lant bereid hem ten oerloghe legghen den co. v d vncz En
 sende hier ouer den bistop van lincol ande heysere lodewic v d he
 sen en ande hooch v d brabant en ande hooch reynout v d gelre
 sone swagher an gef wille v d hollat sone swagher en anden
 marcgraue willem van gult en an vel ande vorsten en hooch
 die in sinte hulpen quam en diend hem om roudie En de
 de den co. v d vncz goete stede hy toch woe camerit en daer
 na woe oermit Item ind selue jaere soe wut een wip lin
 ne d'ist die was geyhet miz gods rephem in hande en hooch
 ten der rephem ons heren vif wond

In jaer ons heren .m. cc. en .xlv. die graef wille v d hollat
 lach woe die stat van berecht also langhe dat sy hem op gae

In genade en quame' leghe hem vut hant by hant by x m m
en wif en sochten genade **I**tem int laer ons hech 27. at. en
xlviij. co. Jan van benn' en die bishop vi ludic en die g'ue v' d' v' lae
aren en die b'och van bougon en die g'ue v' d' aators mitten
bisten v' d' v' n' z g'huigen liggen vorz calis **A**nden selue jare
die co. andrew v' d' ceclien de coe brued' v' d' hongeren want
gelborcht van s'ine' wue die coningme Johanna also dat die
co. van ongeren al t'ant. d' stuerde ontret napels **I**n dat
selue laer die b'och Reynout v' d' g'he b'och edulbaert brue
der m' z den b'och Jan van brabant stued tot thornis leghe die
ludice **E**n der ludice bleue by xvij. v' slaghen **E**n in dit
vaerz v' d' laer ons hech Exce lamben paxedis rex zuit etc

Item int laer ons hech 27. at. en xlvij. die paus clem's die
seste die goede heyligh' p' d' i' a' e' p' d' i' c' t' e' m' e' n' i' c' h' g' o' r' t
semoen dat hy selue d' i' c' h' e' en copulerde hy was milde goede
nere' stamel en genadich **E**n alle die tot he' quame' die beladen
waz' die hoerde hy gaerme' hy en liet w'arm' onghetooft van
hem gaen met yd'ne' tale dies nootlic' te doen hadde hy wude
k'aric' de coe. Jan sone v' d' b'hem' tot v'ne' roemsch' heyser
nochmans dat die co. en h'eyser tod w'it van b'ach' l'v' d' **E**n d'
se heyser k'aric' die vierde h'yd' dat studiu' tot p'zaghen dat ge
p'ribiligerit was v'and' paus Innocentius die s'ysten **E**n d'se goe
de paus v'orte en v'leyde dat gulde laer van **E** laer op v'ich'ich

Int laer ons hech 27. at. en xlvij. opt' d' d' d' s' t' h' n' d' a' c' h' v' n'
octobu' **E** dulb' die edel p'nce van w'als stued tot peuniters
en v'ne' d' co. Jan v' d' v' n' z m' z s' i' n' n' s' o' n' e' en v'el g'ie h'ach' en
voerde m' z he' tot b'orde' en v'erde ouer in Ingelat' **E**n die co.
v' d' v' n' z st'af op v'nsere' **I**n dat selue laer s'oe strat b'och
reynout v' d' g'he leghe s'ine' brued' b'och edulbaert tot s'ant
w'it vorz t'el d'act' b'och edulbaert v'ban en v'ne' s'one' brueder
den b'och Reynout m' z alle die s'ine' **E**n bin xlvij. j'ar' s'oe vorz s'oe

NB
2id p. d.

207

na soe stont dat land van gelre in groeter oorloghe **I**n
 jaer ons heren 87. en . lxxij. die paus urbanius die vijfste was
 tot een paus geton en was een abt tot sinte victores tot mar
 selgen van sint benedictus oerde en was een doctor ind rechte
In jaer 88. daer na soe wort smit hemel ge lione en in
 die vrees vmdit jaer ons heren watme starf. hemel. wort al letty
 waer

- ¶ Etas prima ii. 87. en xliij
- ¶ Etas sda xx. en lvi jaer
- ¶ Etas tertia ix. jaer en xl
- ¶ Etas qm. iii. en lxxxv
- ¶ Etas qm. v. en xc jaer

Hier ist Beginn.

In jaer ons heren 89. en xciii. soe wort een stuit voerspro
 ken tuschen den ginc acznout den arde ginc vad hollant en
 die west vriesen op een sterke veld te vgaard. dat was
 helremade hiet daer die hollandse stourelke en zedelke by en
 gmen dat dese ginc acznout trac toten vriesen in vlnke. ba
 mien en in gelwapender verhoes daer hy een bitter stuit vacht
 jegen die vriesen mer die ginc bleef daer vslaghe in vel lude
In jaer ons heren 90. en lxxii. soe sturt die ander ginc die deder
 vad hollant jegen die west vriesen en vbanse en maactse he onder
 dancly al sijn leue linc **I**n jaer ons heren 91. en xciiii.
 soe qua bispop adtholdus in zourlond bamer op dat veld daer
 men studen souden daer jegen qua graef die ar van hollant
 die vrede graue in vlnke bamer trectende vut sijn tot
 ten stourelke op een guene slecht veld en des bispops her
 wort soe raue dat hiet int lesse vloos **I**n ind selue hare
 opte vrede dach vad augusto soe vgaard den bispop coninc
 hie En daer jegen vsmede dese graue die deder vad hollant
 voers een ginc moghende hie en studen jegen en daer gte
 stude gesche an beyde syden soe dat die bispop adtholdus ander
 vort vloos den zeghe En vmm den selue hare soe sturt dese

21

graef dudzic van hollat van hollat leghe me die westvriescen om
 sine vader graef armout te wreken met hulpe eens heylighen hem
 die eerste en een hertoch goduaret vander mossele en van arden
 men En doen si vraden souden qua een stemmer inder lucht die nep
 vint ghy hoer vhet en ten wiste mannet waer te heluut qua
 en alre hant wort veruaret dat hollantse heer vander vree
 setker stemmen die si dier hoerd en ward vluende inz anet de
 wort darr die meeste hoop doot geslaghen En die hertoch go
 duaret wroch wort darr geuadighen en gelond Desse ghe stude
 gesceude om dat die ghe gode in en onpach en hem in en dante
 en lafde van sine groet dobbelen segho die hy darr wie ge
 wreken hadde legghen den bisp adboldus **Int** die zeghe van
 god van hemel coeme **Int** die laer 42 en alwin vloer ghe
 duzic van hollat die vifste graue sine vande darr sy door dor
 dichte in tichte en souden darr wort hy tot dordrecht vluete
 van die van huic en vmoert opte vifsten dach van maye **Int**
 die laer 43 en lei opten vriede dach van julio soe wort graef flo
 die die seste ghe van hollat tot hant tisteyn mase en wael vande
 van huic vslaghen en wort beghe tot gmet die cloester met
 geeter weene **Item** die laer ons heren 44 en lxxii soe stiet
 hertoch goduaret legghen die oestvriescen en sloch he men
 ghe man af hy vbrunde en vhardse en dierfer vut gien waf
Int die laer ons heren 45 en lxxvi soe stiet jonghe graue duzic
 van hollat die vnde graue een ge stiet tot yslimonde leghe bis
 cop coemact van vrecht darr die hollantse met stutte van vlae
 die ghe stoue lute met hant vdmey en tropte vrees lute
 ludende vgarde en vghen aux lute en die bisp veele cost en die
 hollantse woude **Int** die laer ons heren 47 en lxxxii soe stiet
 dese graef duzic van hollat die seude legghen die westvriescen in
 ne hard wort opten yse En stiet legghen hem in stude op een
 dach en waer he af d'wel vreesen doot bleue en brocht him alman

veel geuaghen en groeten roef **I**n't jaer ons heren 17 E en
 xlviii soe v'samde graef flous die vint' graue vad hellaf en gt
 heer in xiii' gien winter dat v'uslap ouer al ge'vresen was en dit
 me' ouer al r'ysen moethen en hy qua' legghen in een daer het
 stoorle soe dat des' g'ue Jongel'inghe' woude ymer int lant soe
 datter en gt dit op'saten die m'indich en stout w'erd en v'ue
 zolue loofdent en quam' inder v'uesen laghen int r'iet en vlo
 zent **I**ner wort v'slaghe' heer symon van midwpen heer wil
 lem v'd vor' hout heer branden van h'rdem heer ghe'zant
 van drossit heer allard van g'monde heer buum van astruo
 ghe'zant van monster heer ewert van noertich en w'erd tot g'
 mont legghen **I**n't jaer ons heren 17 E en xlv soe stard g'ue
 dieue v'd hollant die m'g'de graue van hollant he'ghe' den g'ue
 bouwin van blaender' con' groet' st'it in v'ulchaen en graef die
 ue w'at hem af en v'dreef hem vut s'ine' palen v'd z'elant

In't jaer ons heren 17 E en xlvii soe stard dese graue dieue
 w'or'f leggen den g'ue ort v'd gelre con' b'it' in st'it op he'
 me'berch en graef dieue w'at hem af **I**n't jaer ons heren
 17 cc en ii soe stard h'g'ach Jan v'd brabant leggen den selue' g'ue
 dieue v'd hollad **E**n h'g'ach Jan hadde in s'ime' hulpe die b'is
 cop van roden die b'is'op van ludich die h'g'ach v'd limburch
 die g'ue h'art v'd v'laend' den g'ue alof v'd cleue en onder re
 den des' g'ue dieue v'd hollad tot her'edom d' hy lach m'z l'uel
 volx en m'z clame' h'ard' en v'ouant' hem s'ine' v'ader her'ed' tot
 hollad w'ant **E**n als graef dieue dit v'erna' d' d' hy v'd g'ue
 h'oghemade s'ine' k'opetten op bl'asen en s'ine' k'ampere ont w'enden
 en st'art legghen alle des' v'orgenoomde p'inen graef dieue die
 vloest en w'ant geuaghen **E**n in d' selue' jare soe was des' en
 graef dieue lot l'uch en qu'it' g'escoude' vut des' hants v'd bra
 bant en hy gaf den h'oghe' ii' marc v'or' die stad die hy
 g'ed' hadde en wille' v'd b'ard die hadde g'ef dieue geuaghen

met veel goeder luden mer hy moeste hem laten gaen sond' geue
In Jaer ons heyn 47. 48. en. v. graef Wille. van hollat ende
van oestruuslat dese g'ue d'ne brude die t'wende g'ue van
hollat s'roet en v'achtde mitte zecusthe volue den g'ue lodewic
van loon die te wuue g'etom' hadde aden g'ue d'ne v'inge
dochter sine brude. Daer hy hollat mede behelst hadde Graef
lodewic van loon lach m'z sine volche tot v'eerstoten en dese g'ue
Wille lach m'z sine volche tot r'isv'it Daer graef lodewic
wart v'ien v'elde en v'eer tot v'raecht En liet daer staen sin tent
sin camer golvant der coopmanne goet van m'nger ware en
stoten haer barnasch vut en word' lopende En al loped' wa
den sy v'slaghe en s'ninghe dieneten by leyde In d' z'nn doer
sy die zecusthe volue saghen en daer war' alsoe vele v'baest
dat die wuue hem luden v'inghe en v'achtde en doot sloghen
Aldus soe wart dese g'ue lodewic van loon v'acht en v'edreue
vut hollat en vut zecolat by zede van een' wuue

In Jaer ons heyn 47. 48. en. xviii. soe toech graef flous van
hollat die x'nde g'ue m'z l'toech h'w'ic van brabad die
derde h'w'ic en m'z een' g'ue d'ne van cleue by l'heten des paus
die negede gregorius en toghen m'z een' swiden heer moest
v'uslant by brem' en v'sloghen daer in man w'if en h'nde
re. wat sy bedreue l'etseue die brude in p'uepe by die susten en
en h'lden van paus noch van h'ystad noch van m'emet mit En
die paus hadde In v'or' tyden daer gesant sen legat van ro
me m'z vel gorder p'ustre om dat vole te p'edilten en te cas
tien van h'ne ongeloue wat sy ware alsoe v'ee contrarie der
geloue dat sy afgode begonde te maken en aen te bidden de
v'elken l'igart en p'ustren die sy markt l'ide m'z m'ngerand

In den selue jaer soe toech dese graef flous m'z markt l'ic
en nam m'z h' den g'ue van cleue en toghen w'ich torcher
mont in een toernoye want dese g'ue flous vele toernoye in vele

landen plach te vifochten daer hy groeten lof van reechd
 die gwe vad clezmond hem vradelike in fine waken en in
 den herze van mygel ouer den hals viel en floghe den edle
 pman door Daer die gwe vad clew metten duurfche hem
 verlyt wort vwar en vifloch die gwe vad clewmod en vflach
 de den ha van myghel vter stad die namacle de vucnde fende

In jaer ons heren 1271. a. en lxxx. op come vudach graf ghye
 van vlaender. der swarte gefinne margreute fone ende
 veel ander godlyche vfaemde en ontallich har als fancey
 fen bougongedene. puchacris. brabanters. hantburers en vla
 mingen en gaf hem allen foudre om dat sy waldere vinn
 foud daer dfe roemfche co. wille vad hollat kyens he had
 was en fende fine bruder flous die droffare tot wiftrappe
 in al hollat en zoelar daer kyens. In de diim heymelic he
 ghen fculende die vlamingen fcepten op en quam binn
 den diim daer trac dfe flous die droffare in een ftoorn
 moede tot hem en die vlamingen word daer alle ghe ftoffiet
 en liepen te fipe wat sy mochten fonder die graue ghye mit
 fin riddetap dfe word alle geuaghen en viflaghen en g
 we ghye wort gelbor doer fin wat daer hy noyt of en genas
 En dr vlamingen waz viflaghe l. 7 man. l. 7 vordromte
 en l. 7 gevanghen diem dux in roppelc als fcap archer
 felt men dreedt ontkeede en me fende al naert ouer in
 vlaender en die vlamme ploched groen arbaten vten veld en
 bedete haer leden daer mede En dfe hartmoedighc buter
 ftrut geftrude op fin maertins dach tinfacio En een jaer
 daer na opte octaue van fine agnichten fde blaf dfe edel roe
 fche co. wille viflaghen opten yfe tot hochwoude vade wif
 vnefen en sy byzou al heymelic in een vrie fens huus

In jaer ons heren 1271. a. en lxxx. opte feueften dach in mye
 fcarf flous die droffare co. wille vurf bruder tot andere

pen van queetsinge die hy ontfinghen hadde in een tornoye en wart
begraue in middelburch int cloester m3 groeter werven. En dese graf
den zelanders haer hantvesten den hoer haeren

Int laer ons heren 7. a. en lxxii op sinte vmaerius dach op vromens
see soe straden tegen en graf otk van gelre en vialint graf sin
ne v3 lieuegoulde om die voeth die vande Jonghen graue flous. Mer
graf otk van gelre want haer of mette holladers en bleef vocht
Int laer ons heren 7. a. en lxxvii soe wart graf flous die vurne
de ginc v3 hollad rudder gesloghen vande hooch van brabant ten
bosthe in vne tornoye de dmyendarche na dat iendach

Loenen

Int laer 7. a. en lxxxi. soe stiet heer ghris burcht her van
aemstel tot loue opter vacht legghent graf flous volc. En
costijn van wemst die der zeland hooftman was dde die hoom
blasen en die bamer vblintz harde stoutechte en wan den striit.
en vngghen den had van aemstel m3 vel ridders louten en burcht
En v3 laer daer na opte seue slapert dach soe stiet graf flous
van hollad tot strelmichoute en v3 den vruften af en toech voert
tot hoothout vande en vachdaer en burcht striit en v3 vledende
maecte vluchtich alle die vruften. En daer wart geuagghen een
oude vruft die wart sin hijs gegene om dat hy vruft de come
willet graft en hy wort op gegraue en geuort tot middelburch
int cloester. **I**nt laer 7. a. en lxxxviii op sinte bonifacius dach
soe stiet hooch van van brabant tot wozingen opter v3 legghen den
lustop van coelen. tegen den ginc v3 gelre en tegen die himburch
ghe en tegen den had v3 valkeburch een ghe bloodighe striit
en die hooch van brabant wart hem lude af

Int laer 7. a. en xci in die oestmaer soe stiet biscope otk van
der lippe tot vrecht legghen roelof den castelen van coeuoed
des sae quad Inds gaden biscope hulpe graue gherart v3 gelre
m3 vel ruder en burcht. En die graue flous v3 hollad die xv.
Graue sander den biscope otk vel god maden en graf die v3

51
van cleue graef baldewijn van benten die biftop van roelen ende
die biftop van miftr fanden hem oec groete hulpe. En floghe
hem weder alle by een. In een auot stont en laghen daer een
dach m^z desen p^m. In groet bliffen² des ande² dach² als die
dach op ghinc en die sonne begonde te fchijn² die graue vadghoer
die fink maerting bedmerc droch dat die hoopete op blafen en
toech woz² ouer die fudder. En alsoe als sy v^last waz² m^z wapene
v^loncken sy in die mudder inghe en v^lmoede alsoe en die sommi
ghe ontlopen die mocht. En desen roedof van cocuocid m^z fin
heer v^loelche dat v^lende volc alle die nacht en behult hare pri
uande. haer tenen en al hoer deynoot en of m^z g^len g^lhe be
der gheart tot cocuocid. Mer die ouerste waz² geuaghe v^l
der ander partie. eest in graef ~~duur~~ gheart van gelre ghif
brecht hem van aemfel. Duru vander l^lpe des biftops bruder
Mer die biftop oec wart geuaghen inder fudder die sy inder
l^lre m^z l^lde m^z mengezaid p^m waz² dat v^lende volc vil
de hem fin zume of m^z h^lre f^lward en v^lred hem inder mid
de m^z v^len en v^lmoeden alsoe. In desen ftrid bleue v^l end
die en brucht en menighen stouen burgher mitten biftop En
by hem soe bleue die gode he^l van hoestmaer die v^lmaerfte ruder
van al duutflant en hy behult hem een v^lde inder fudder op sy
ne sthilt onder fone w^l daer een swam in v^lapet stont
En seide swame draeth m^z v^lut d^ler noot. Ic hebbe dy v^l
meniger doot gedraghe. Mer mitten roesthen hy v^lant daer in
der fudder die m^z h^lre d^lerche h^lre m^z v^lut by cocuocid
En in desen ftruen v^lre soe wart atrege ged^lst^l v^lant v^lant he^lden om
der h^lre v^lre f^lde v^lde d^len sy daer h^lre v^l

Item doem² ftraef m. a. en xvi. doe wast dat graef plous
bleue en op finte fane auct wart hy geuad en op fink p^lre
auort wt hy v^lant v^l gheart van w^lsy fin onder f^lre. Hy was he^l
tot hollat xlii. jaer verbaerliche en was fchoon v^l l^lre ftrac v^l c^lre

bequaem van aensichte wel gesprake grootmoedich van harte en
van daden mild van gawe goet sangher en een gelic rechter

In het jaer ons heren mcccc. lxx. op sint laus dach in desomer was die
strijt in led. by wimpe stule daer vele lude bleud. In het jaer m
ccc. ii. op den elfsten dach in julio soe was die gte buker strijt tot
cortzint in vlaender daer die vlainghen wome by heer laus ead
van remisse. legens den costant in vint. Daer blif vslaghe die
haer van antoet graef robricht in vlaender haer godvaert in
brabat des hroghs laus broeder in brabat en heer lan sendige
naden des goede graef willems in hollat in in hengouwen
ouste broeder. In het jaer m. cc. iii. soe vsmende
graef ghye in vlaender vuyt roid wapentuec om dat hy
wilt heren m. cracht wime woude. En heer hrogh soe quad som
ker willems graef laus in hollat en in hengouwen ouste so
me hard vromlic en wer ouer in cassant daer hy wel vla
ningen vslach en hoerde wider ouer in zelat m. gte. en
en sonder merre graef ghye vsmende andzwerf een gte her
om dat hy dat zecusche volc mochte vslach. Daer in het jaer quad
andzwerf dese jonker willems m. vut groen verhtes die
by vrede van sinte selpe vele vloot in studen op een dach
een wer die wer en een vut armenen. Jonker wille
toech van stud. binne zrruzee om merre hulpe. En g
ue. ghye volche hem sonder merre en belach zrruzee soe
welen lant. En in lsten dede jonker willems de stad poort
een op en dede gte stede in heer soe datter doot bleef by
xv. vlainghen die daer ward vslaghe. In lsten den
selue lant op den dach van maye soe voor jonker willems vrees
vut zrruzee in hollat en vsmende een groot her om zrruzee
te ontstren en quad m. bstop ghye van vrecht sinte vrede brude
in duvelat daer word sy overuallde in verno duuffnacht in heer
lan van remisse die dan stuit tot cortzint. Wun vrees soe dat hy dat

5
slapende heer soe onlachtelike werte m^r g^rten slaghen en die nacht
was also vuerelike doncker dat die hollander en b^rsdoms en
eene en den andren doot slaghe naer hoer vande. En in dese t^ri
de bleef doot heer willelm dompcast tot vrecht. Wille v^d harte die
re van sulen. s^rwer v^d keuzward seute. ridders m^r vel burger
behalue die l^rde gonde drenten en b^rstap g^rte. W^t geudegh^r met
vel ridders en w^t gesant in vlaender jonck. willelm qua in
hollad m^r en stip van zure en en es nauwelic meth^r hie ont
gaen en die gestide ontrent miduaston. **I**ste. In laer m^r en
m^r Graue g^rte v^d vlaender die hem zere v^rilde om hoer laus
sede zeghe wille v^d remisse. En voer m^r onallike steyen ouer
die mase. En by zede hoer laus v^d remisse soe w^t graue g^rte
op g^rte al noet hollad s^rden en dorpen sonder haerlem alle
In die h^rtoch van brabant zecht in s^rme macht s^rme g^rte
brighe en alle s^rme hollad s^rme dordrecht alle. En die v^d dor
drecht s^rme een strit tot yselmonde daer v^rde vlaemgen doot
blou. En hoer clare van putte toech vut m^r die v^d dordrecht
en v^rde den h^rtoch van brabant vut s^rme hollad en v^rde
alle s^rme dorpe tot busse toe en quid v^rde tot s^rme g^rte
brighe m^r g^rte zow l^rde s^rme name dat noyt s^rme brabant
den en qua en brighe om axis opte onfangen.
Keer w^tte v^d haemshide die graef f^rde bastant s^rme
was qua vut z^rre m^r v^rde hoerboet en seide l^rde
omme en qua an tot s^rme v^rde en qua v^rde haerlem daer
v^rde hem by die carmelars alle en ont w^t s^rme standert
eene zede l^rde. In stot m^r eene blaude pastoer. Doe z^r
pen si alle may en w^t god hebt dan die ons die blut van
hollad haft toe g^rte en taghen alle m^r hem vut en s^rme
die vlaemge en v^rde v^rde dat s^rme l^rde mochte tot
lyde toe en doe dese mare g^rte door flant en m^rte v^rde
tot d^rst doe w^tte v^rde v^rde die oetkerch h^rte die na

magnelen
magneten

Die binnere in sin hart en ziep tghetzy van hollat daer toghende die
nijn heere met en haelden haer ghyfelic tot goud En als graef
ghyic dat vnam soe vsmude hy van meub. alte groetd haer en viel
wer zu ryce dride werf En hy hadde bruden heer van van zeyn
se die stad van vrecht wel te beuou van sinne woghe want hy
hadde in vlandre den biscoep ghyic in sinne vangenissen en ghe
ghyic leit no wer zeyrice met alfloude haer en besett der
mz catten mz blyen mz magzuelen en mz vbondeliker were En
men syden datar vrande alsoe vud vud als En en vuy v
lygalie die in hollat ouer al ghespreit vud en hadde oerbrucht
gestet in hare vande Item Joncker Wilk die en vudzoest hon
gelm vud qua tot doordrecht en clachtde dit soe dat al hollat
in zore was En haer vute vad haer vude quam vut mz al noet
hollat Daer toet de Joncker Willem vud mz en vud stouk har
om dat hy sin stad ontset doen vud vande groetd acstinne
sinne vande Mer die id. pisse vud vud diome die vute hiet
pande in Joncker Willem vud hupic miz. groter steyn en v. gelyc
vol vud en mz meester trompeter en opt vud dach van augusto
dat was op siner laulberis dach soe vsmude dat vramsche
heer met die hollanders om die vlamigen te vdrucne van
zeyrice als sy dwer na daden alsoet hscruen es inden coem
tien van hollant in ~~hollant~~ vud van hongoude regnatie
It Des vud dachis wer palm dach hier vud soe wart in duuelat
vloze van vud gheuoghten biscoep ghy Cort darz na wt hy quit
en vuy. It in Iar 1414. en vuy. soe vud ouer al die
te plien doot ghy slaghen En en haer darz na soe vud ouer
al gebud die besette lud En vudent in ghet ouer al tfoe
te vghaene

Necem van vud mesen thoest. en van in trayen des gelaft circillum
en thoest vad in vud. Daer moethdy die dwer titt by dmet
Item Dusent duychondert en x vuytich
moethme vud van hongher aen sien 1414. xv.

Item Du sent. at. t. l. m. t. ch. en. con. soe waert gelut. die. c. s. h. s. h. u. y.
Int huus sinte ghuertzade berghe hem dwt. naede. s. h. n. te. r. i. g. h. e.

Item doeme straf. y. m. en. xxii. d. s. som. d. a. t. h. s. na. s. i. n. t. e. m. a.
thous daghe soe sturt die g. u. e. r. e. y. n. o. u. t. v. a. d. g. e. h. r. e. m. e. t. e. n. d. b. r. u.
nen hoefde tot hartfelt daer die v. d. l. u. d. i. c. en. v. a. n. h. o. p. e. w. a. r. d. e. v. e. z.
slaghe by ix. 2. may. En daer blif vand' ghelidzsthe s. d. e. h. a. r.
zobrecht v. d. a. r. t. i. e. l. h. e. r. h. u. b. r. t. s. e. n. t. v. a. n. a. u. t. i. b. u. r. d. y. e. n. v. e. l. e. l. u.
den m. z. h. e. m. En by dit v. a. r. d. v. o. n. d. i. n. t. h. a. r. o. u. s. h. a. d. y.

NB. Zie pag. 1

Hoe felt firmini curantur vi hodini . of by dese v. a. r. d. e. s. e. n.

Dus. at. xx. en. t. l. l. v. e.
soe ge. s. i. e. n. d. m. e. n. g. h. e. l. u. d. i. k. e. r. w. e.
tot hoe felt op dat v. e. l. t.
daerz m. e. n. t. h. b. l. i. e. f. o. n. g. e. t. e. l. t.
en b. i. s. t. o. p. a. l. o. f. v. a. n. d. m. a. r. z.
v. e. g. h. e. h. e. m. s. t. u. r. t. m. z. h. a. r. s. t. a. r. t.
o. p. t. e. n. d. a. r. t. s. i. n. t. e. f. i. r. m. i. n. i.
A. l. s. d. i. t. v. a. r. d. e. w. e. z. s. e. i. t. i. n. l. a. t. i. n.

Item In jaar ons h. a. d. y. a. y. m. en. xxv. soe v. a. c. h. t. v. e. n. s. i. n. t. e. c. o. n. c. a. m. p.
v. e. g. h. a. u. s. v. e. n. l. o. d. e. i. n. h. o. m. i. g. o. u. l. d. e. b. y. m. i. r. a. c. u. l. e. o. u. s. f. e. r. l. i. c. a. u. e. r. v. u. l. l. e. n.
en die i. o. d. e. v. l. o. o. s. t. e. n. w. a. r. t. g. e. s. l. e. e. p. t. o. n. d. e. r. d. i. e. g. a. l. g. h. e.

In jaar a. y. m. en. xxviii. Die c. d. p. h. s. v. d. v. i. n. e. z. q. u. a. m. z.
g. r. o. e. p. m. a. g. h. e. n. t. y. i. n. v. l. a. e. n. d. e. z. e. n. i. n. s. i. n. z. e. h. u. l. p. e. s. o. e. q. u. a. d.
d. i. e. g. u. e. w. i. l. l. e. v. d. h. o. l. l. a. t. d. i. e. s. i. n. t. e. t. r. a. n. k. o. p. s. l. o. c. h. b. y. c. a. s. s. e. l. b. e. r. g. h. e.
o. m. d. a. t. h. y. w. a. t. g. o. r. t. e. t. u. s. t. h. e. n. d. a. v. i. n. g. e. n. v. o. u. d. e. t. u. s. t. h. e. n. b. y. d. e.
p. a. r. t. i. e. n. Die v. l. a. m. i. n. g. e. n. h. a. e. s. t. e. h. y. m. z. e. z. v. a. n. d. e. b. e. r. g. h. e. m. e. d. e. r.
t. e. c. o. m. e. en m. e. e. n. d. e. d. a. n. c. o. t. e. v. u. a. l. l. i. g. o. n. d. h. o. e. t. s. i. n. s. i. n. z. e. t. e. n. t. e. n.
d. o. o. t. t. e. s. l. a. m. e. A. l. s. g. r. a. u. w. i. l. l. e. m. d. a. t. v. n. a. m. g. e. l. o. o. t. h. y. h. a. e. s. t. l. i. k. e.
s. i. n. b. a. n. i. e. r. e. t. e. o. u. t. v. o. n. d. e. n. e. n. d. i. e. t. r. o. m. p. e. t. t. e. n. t. e. b. l. a. s. e. n. e. n. d. a. r. d. e.
w. a. r. d. e. v. o. l. e. t. e. s. t. u. d. e. t. e. g. e. m. a. r. t. e. n. En a. l. s. d. i. e. i. j. p. a. r. t. i. e. n. v. e. g. a. d. e. t.
v. a. r. d. i. n. v. e. n. e. n. a. l. b. y. d. e. n. z. e. z. o. m. d. e. n. l. o. f. t. e. v. i. z. u. g. h. e. n. e. n. d. z. e. g. e.
D. a. e. r. w. a. e. t. d. e. s. e. e. d. e. l. p. u. n. t. t. e. r. a. r. d. e. g. e. s. l. a. g. h. e. n. D. a. e. r. s. t. o. e. t. h. a. n.
k. u. l. l. e. l. i. z. e. b. y. h. e. r. j. a. n. v. a. n. a. r. t. i. e. l. p. h. s. v. d. w. a. s. s. e. n. a. e. r. h. e. r. a. l. l. i.

van eymonde heer duc van brabant heer aernout van rijnigen lan
van haemste heer lan van porlam zomer stals en abateinge en
heer willem van diuinoerd. Ten lasten soe ward die vlamingen
soe sere vmoet dat sy den striit vlozen En daer ward vslaghe
by 1. vlamingen dese bloedige striit gestred opte xiiii. dach van
augusto

Dusent. at. xx. en acht
soe wast datme tot castel nacht
vint man en vlamden vloes
dies salme gedencke altoes

In int jaer dusent. at. en xxx. soe wt vulten d'vloed van haer
tooth van brabant die dede. **I**n int jaer at. en xxxiii. soe was

die gte vluet op sinte katherine met d' menich meste vdicente

In int jaer ons heren at. en xxxviii. die co. eduldr van
ingelard bezede hem ter oorloghe leghe den co. pte van
vint en hy sende ouer in germanien den bispop van smol ande
keijser lodewic van beyen en an h' toth lan van brabant. Ande haer
toth renout van gelre sijn swagher en an andere vele wisten
en haeren in sijnre hulpe en diende desen co. van ingelard om sou
die en dede den co. van vint groete stede. hy toth wer cammer
en besette oec mede doornic en desen co. van vint wat gte stede

Item in dit selue jaer op sinte marctins ~~was~~ dach na heyluch
nisse soe was noch een striit tusthen die fransoyen en die ingel
sthen by aernemmen en die inghelische wone. En noch daer
na in ij. jaer soe stred die co. van ingelard eduldr tegen die co.
van vint en die co. van ingelard was en desen striit wart ghe
doethen int swin

Alsmen at. at. streef
en xl. offen dor bleef
menich man doot int swin
op sint lans auot meer no min

In int jaer ons heren at. en xlii. soe ghe stred een myra
kel van onser lieue vulten en vande heylighe s' d' meste tot aernste

Dāme vanden brande. En Indē selue jare brande machelen op
dat heyligh sacraments auont inghenwerf op comedach. In die
iule name. En Indē selue jare was een groot aertbeuige in
hollat die werckende in roze jare daer na een quibelyghke pla
ghe toe comēde als ghy hier na wel hoere sult.

In die jare .m. cc. lxxviii. die hertich rymout van gelre heer
edulvarts brueder stied tot thornes tegen die ludikes
hy want hem af en wart daer rudder geslyghen van her son
dier van eyl. En der ludiker warē vslaghen by xx. Ende
in die jare vmdit tlaer ons herē warmē seep. Exlex. lxxviii.
werke praxedis gey zut ece

NB. zie pag. 1.
S. 4.

Dusent .m. xl. en acht
Die bishop heghen ludich vacht
toot thornes op haspegoullē
Mochtemē den hertich vā gelre scoude
Die daer meniger ludiker vslach
Dier bralut hard zeer om loth

In die selue jare wort heyster loetwē van tēnē laghe na een
wilt swin en hy viel van sijn paerde en hy starf. Een jare
daer na die slochmē die joden ouer al. En inden selue jare
ghingen die zūis brueders

In die jare .m. cc. lxxviii. se zesen ii. partijen in hollant
daer den gemoen lande gē ongeual of comē is die
een partie noemtmen die hoer daer die ouerste of wa
ren die herē vā bruoen. die herē vā dander lectie. die vā bme
hoest en anders vā rudder en knochten. Die ander partie
die noemtmen die cabellais. Daer die ouerste warē die herē
van arehel. die herē van egmonde. hier gheract van amstere
ke en anders vele rudder en knochten. Dese partijen stehde
in hollat roof en brant en vngthen en sloghen die een den an
der dat daer voren in hollat noyt en ghesiede. Die cabellais

ontboden. hertoghe hertoghe Willem en qua al heymelick in hol-
lant en wart gehult en ontfingen vande stad in hollan. En als
die hoer partien dat saghen besiken se daer castelen en voeren
van zoulven totte hertoginne margarete en claerlyde haren noot.
Die cathelicus droeghen ouer een mitten staden van hollan en besan
die hoerse castelen en wouwen in een jaer xvii. en woepense
alle mider. Die hertoginne die vinnende was zoe toornich en
outboot litoech Willem m3 toorn moede wat hy hem ondrstant
haer hertich. Die soue outboot weder dat die hertich sine
ware en dat syt hem ouergegeue hadde m3 hande m3 monde
mit brue en m3 zeghet. Daer quamt also verre dat die
morder en thint maltrandi dach bestyden te striden m3 sepen
opter mafen tusthen den brue en sgrauevande om die hert-
lich van hollan. Die hertoginne brochte vut ingelat vut goe-
der luden en vut hennegoude en dat moeste del vut zeebant.
Die soue brochte in sin hulpe die hollander en vut zeebant
vut machte van voere m3 haren hulper. En har ghez-
zart van harlem en hertog Jan van culmburch m3 wel goed-
ridde en knechten vten lande van gehe en daer boue vten
lande. Die stuit wart ge en buter om den zeghe te ryghen
mer int leste se vloest die hertoginne. Daer bleue wel in
ghelken en der vulle marstale en die goede hart costen bod-
renisse en har flous van haersted. Daer bleef ghuaghe
vander vulle wighen hertog die vut van bwezoen en vut goe-
der luden by hem. Dese bluedughe stuit gesied tusthen die
morder en thint op sinte marctins dach traslano doemen
streef az. ut. en. li. Daer na wart dit orloghe gesoent se
dat die hertoginne behut hennegoude tot hare liue. Ende
die soue bleef grau van hollan zeebant en vutflar. Hier
vndy in hoemen thar ons hertog streef
¶ Mantop in cool.

Int jaer ons heren 73. 77. en lxxi. waren hi partien ingel
 re laut die een die herten die heere en bleuen
 byden herten wynoud En die ander herten bronhorst en bleue
 by herten edulbarz Die herten acynout toech but m3. sine
 vrende wer tiel en sloch daer op sin kintem om dat si met
 joncker edulbarz seer partyden En als joncker edulbarz
 dat vernam soe quam hy l m3. sine vrende binnē tiel en
 toech teghen hem but en sloch hagen dy brueder en want
 hem af en vnt hem Daer bleue doot van die herten partie
 heer eurt van vlt esmarzstale des laus van gelre alof
 van suthem. loere wd hūmon en nuer edle lude desen stuit
 ghesped op sine vrbamus dach inder mox En joncker e
 dulbarz stitē herten wynout sine brueder inder vadghe
 missen x. jaer laut En des joncker edulbt was herte x.
 jaer en hy maecte sin laut alsoe verlich als noyt her vore
 of na **I**nt jaer 73. 77. en lxxi. opten xv. dach van
 decembra soe was een alte hooghen water ouer al in medelad
 En int jaer van lxx. soe was een alte ghen strafte in hollad
 en een groet dwer tū

Int jaer 73. 77. en lxxi. opter santen dach thymothei soe
 sloet die herten wunselin van brabad tot boot sly
 te teghen dy herten edulbarz van gelre en teghen dy
 herten willem van gulic Daer herten edulbarz van gelre
 doot ghestoken wort in sin oghe En die herten van ge bra
 bant wart geuāghen vande herten van gulic en lach op
 vde gien geuāghen alsoe langhe dat hy quite wart End
 by desen varezst. vntmen haer ons heren warmen straf u

Symphoriam luro brabam bi occidit

Int jaer van lxxiii. soe was dat grote opvank op sin
 te victoris dach End in den selue jaer vanc die danstis
 en vanc alle biete vande vanc en spronghe dat se vortey

Int jaer 77. m. en. lxxvi. op den vijftien dach van Juno soe starf
die edel prince van walls. En in jaer daer na soe bighen
die oorloghe van vlaenderen. En in jaer van lxxx soe toech hertog
Wenfelin van brabant voer loven en quame hem te genade. **I**n
in jaer 77. m. en. lxxxv. want die hertog van aengen en die hertog
van moengris in oesteruad doot geslaghe voer ghent. En in
selue jaer op sinte kathozim auont de donredachs daer na
soe stiet die ed. hertog van vint tot zoosburch ieghen die van
ghent en die ed. vint hem af soe dater van ghent vslaghe. War-
den xv. 77. m. en. lxxv. man. En in desen varzen vmdit jaer
ons hertog

Inuustertme vhermuis nachtegael
by desen voghelken soe wantmen wall
hoeme daer ons hertog las
Doe die striit tot zoosburch was

In jaer ons hertog 77. m. en. lxxxii. opten dert dach van
mex op een saterdag soe stiet die van ghent ieghen graue
lodevick haren hertog en wome brugge en die graue ontquid
maulleke tot ziele

In jaer daer na soe stiet op een maandach na sants
dach die inghelsche ieghen west vlaenderen tot diuinkerke
en die vlamingen vlozent en ward alle vslaghe vande in
ghelstien. En in selue jaer soe starf hertog Wenfelin van
brabant op onser vroude dach conceptio. En graef lode-
vick ~~soe stiet die van vlaenderen~~ van vlaenderen
starf opten die enbichndersken dach daer na

In jaer ons hertog 77. m. en. lxxxv. opten vichtend dach van
Jho diene hert diuiflo opten soe van die ed. hertog van
vint den dame. stuzms hant. En daer ward graef Wille van
hollat weder geslaghen van hertog philips van bourgon. Ende
in selue jaer soe wart die pass van vlaenderen gemact acht
daghe van hertog

In't Jaer ons heren **4. m. 4. lxxxvii.** soe bestaldt bishop flo-
 cis van vrucht des daerhs na sinte gregorius dach mont soer
 de daer die bishop vorde stelde een groete blye die **W. lxxxiii.** god
 Maer was en xvi. groete steenblossen daer die meeste of staet
 a. pont en lach daer vorde xvi. waken en binne desen tuit qud
 bishop aent van hoorn die doe ter tuit bishop tot ludic was
 die een oem van des lincgraue wif was

In't Jaer ons heren **4. m. 4. lxxxviii.** opte sesten dach van
 julio dat was opter santon dach iohis et pauli heremite
 soe stred die jonghe broem htoech Willem van galie en van
 gelre tot nifur opter masen hghen die brabanders en hy was
 hem af En in desen maeste vindy tlaer ons heren warm storf

Ein maerle tlaer stuuus en in vincten
 die die voghelen doen ons gedincten
 dat htoech Willem tot nifur staet
 van gelre. daer brabant scade leet

In d' selue Jaer soe lach die co. hartzle vad vint Ind' lande
 van galie m. **xx.** ridders en kintye daer htoech Willem
 Ind' wile tot hem qua en voer moordiche sin selue en soende
 daer metten co. En Ind' selue Jaer storf htoech Willem hey-
 ser loe wicx sone van herze tot ranout in hancgoude

In't Jaer **4. m. 4. xciii.** opte seuwende dach van junio
 soe streden vorre cleue htoech Wilke vanden berghe leue
 heer wemout van galie die graue van salmen in westmire
 die htoech van heinstrech die htoech van vespontrech m. **vel** goe
 der ridders en kintye ligen graue alof van cleue en higen
 htoech vander den ginc duze vander more die cleffe wem-
 out en sloghen en vinghen alle die andere

In't Jaer ons heren **4. m. 4. xci.** soe lach die bishop
 sedricus van vrucht die seste vorre coerde en sy gaue
 op behoude haer hif en haer goet En in desen seluen maer

En soe machmen vanden daer ons heren

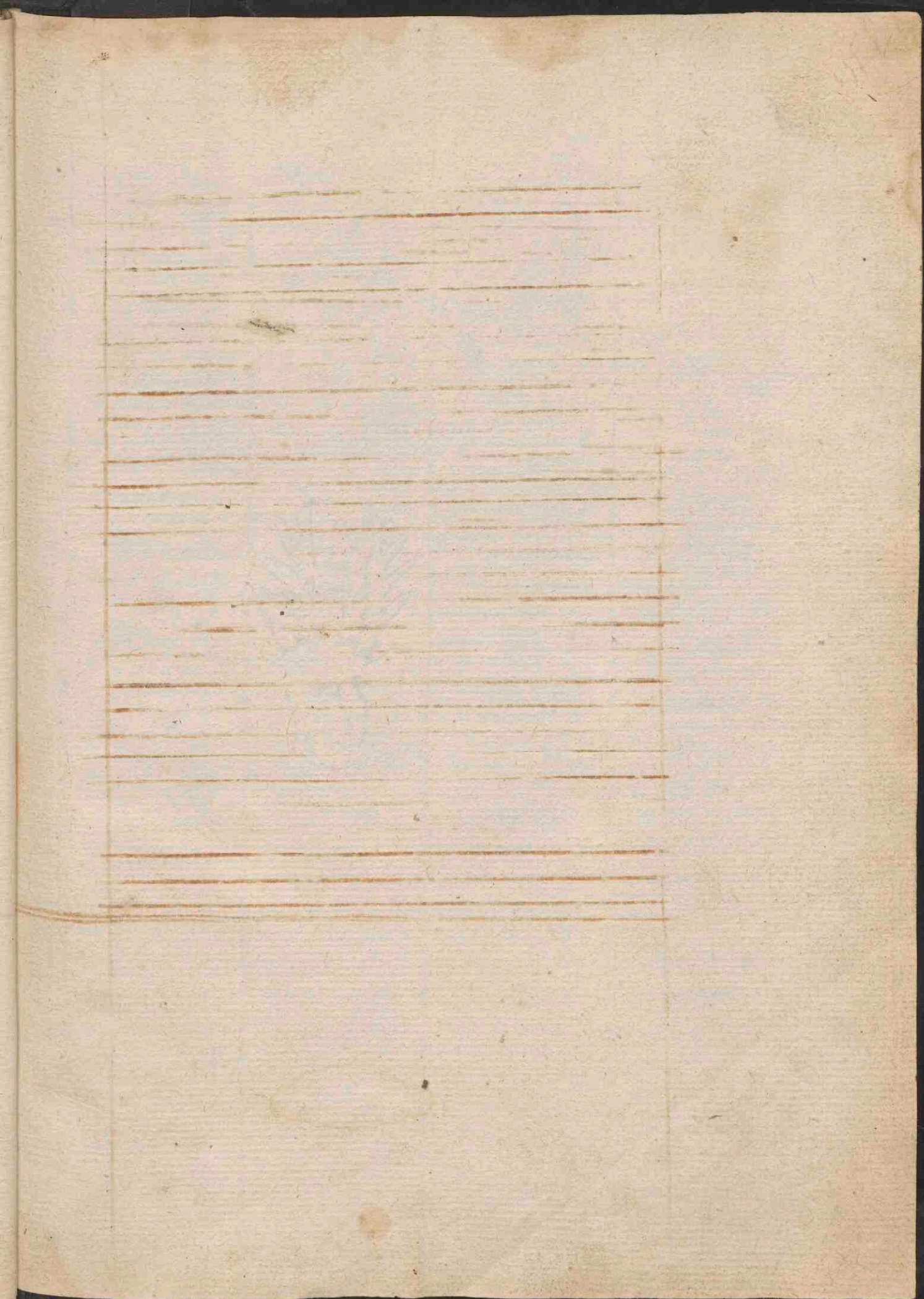
Coeuocid. pragnans
trauettensie fridricus
presul ut optant
per honorem supant

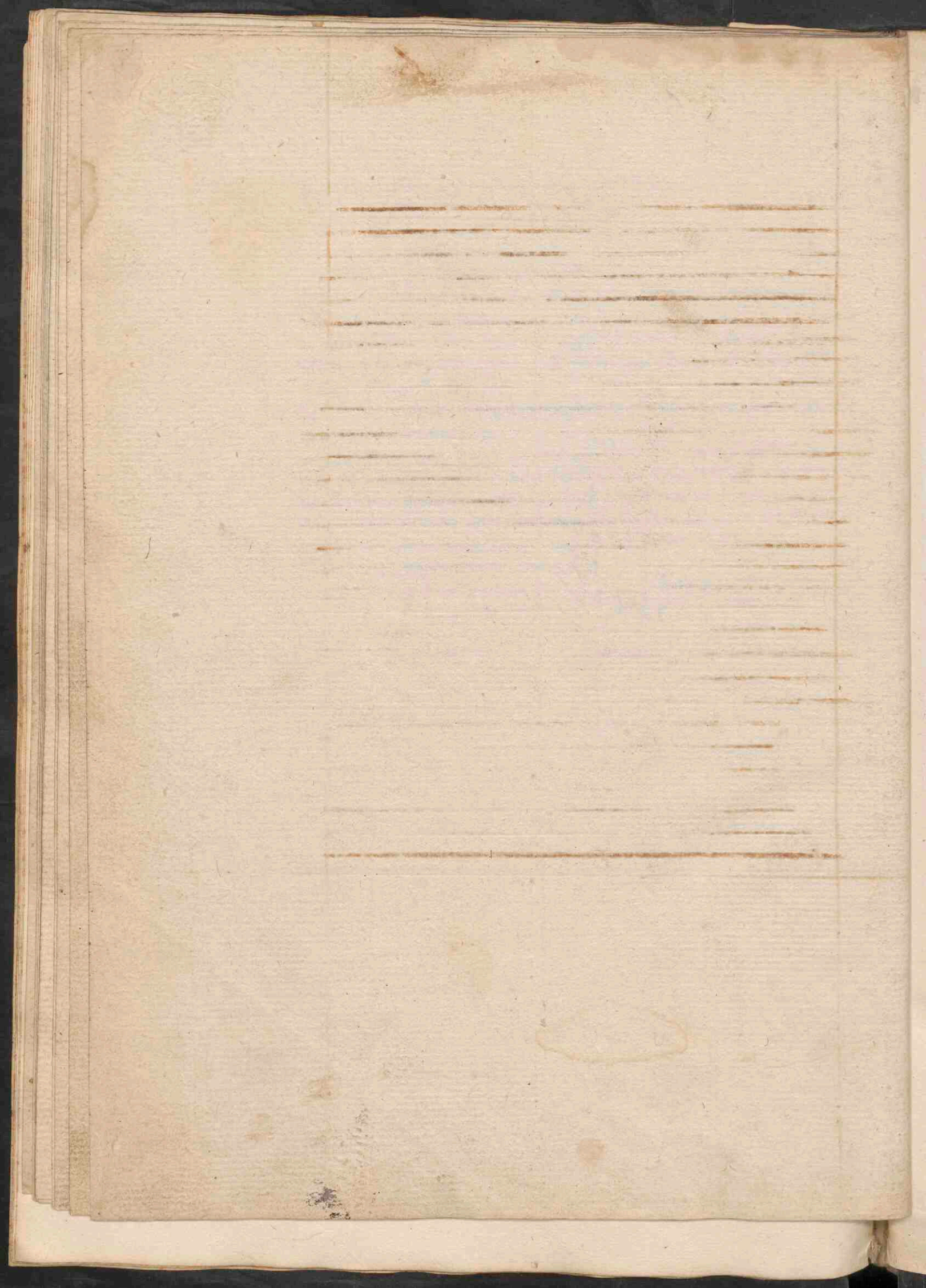
In Int Jaer ons heren .m. cc. lxxvi. soe toech hitorch aelbracht
van brize en van hollant m3 eeni groeten here in die euime
in oestruisflant daer hy stuet ioghen die vriesen daer sy alle
vslaghen was en die gne qua voder m3 gter erid en vued
dicheit voder in hollant

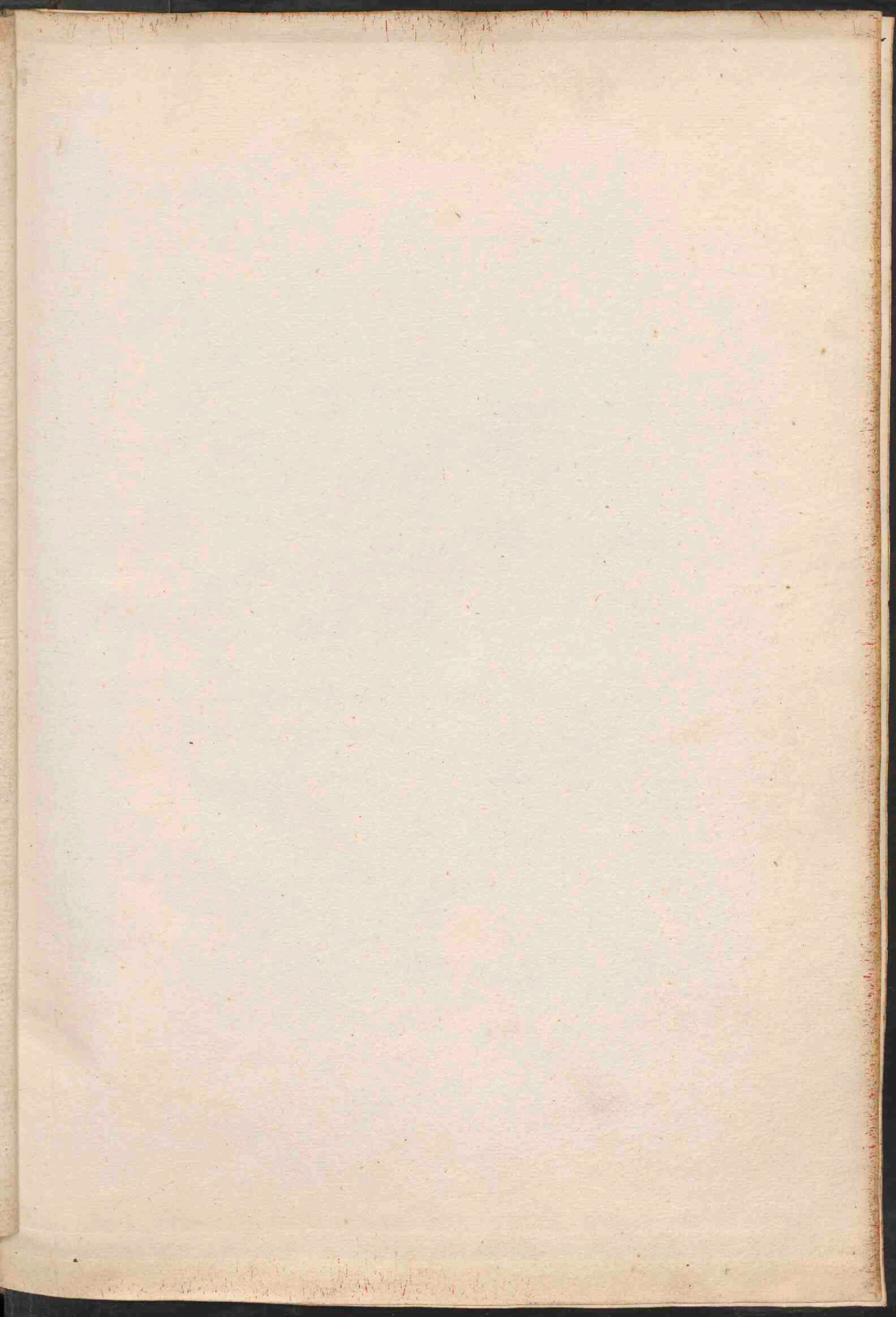
In Int Jaer .m. cc. lxxviii. laghen die brabanters en die ludi
kers voer Duernond

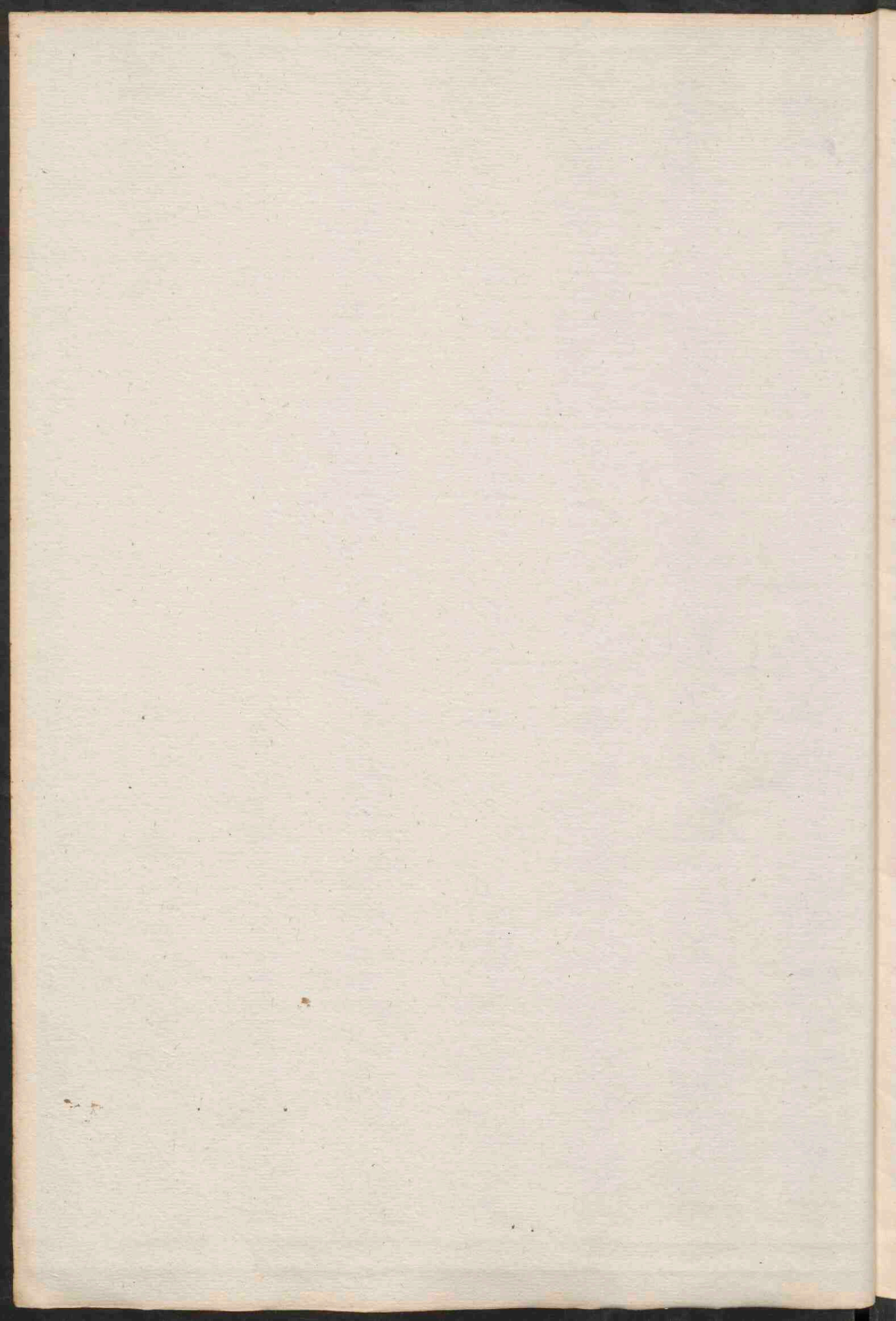
In Int Jaer ons heren .m. cc. lxxvi. soe lach die edle lon
ghe prence van charlot des hitorchs van bourgon sone voer
die stad van dienant leggende in de lande van luit dat ontz
wintre was als men seyde nochtans soe want men hem af sturm
der hant en waer geskicht neuens der aciden En by dese mer
sen moethdy vanden daer ons heren

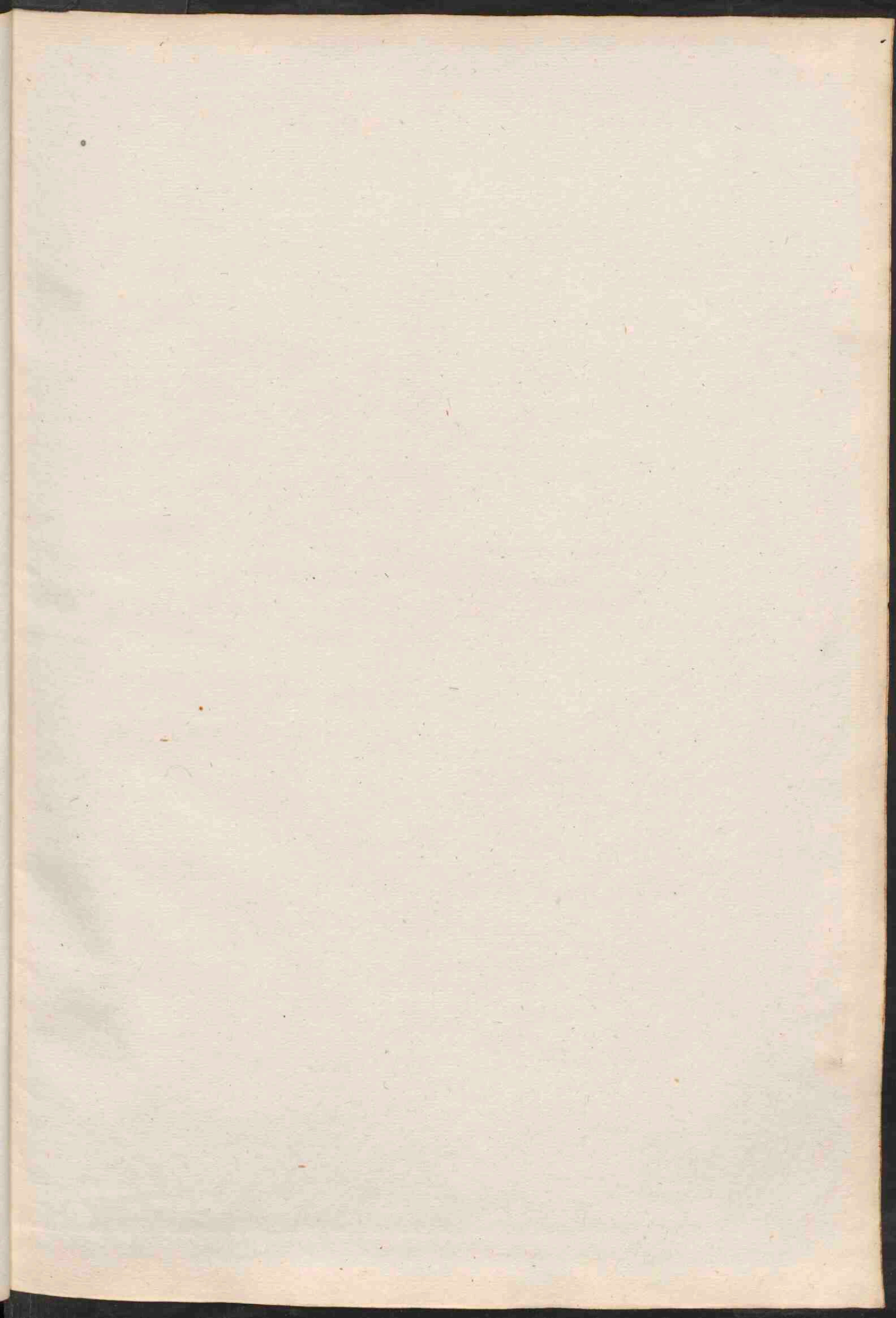
Adem dienant spitch qualic bedacht
houerde heuet dy te nyte gebracht .m. cc. lxxvi.

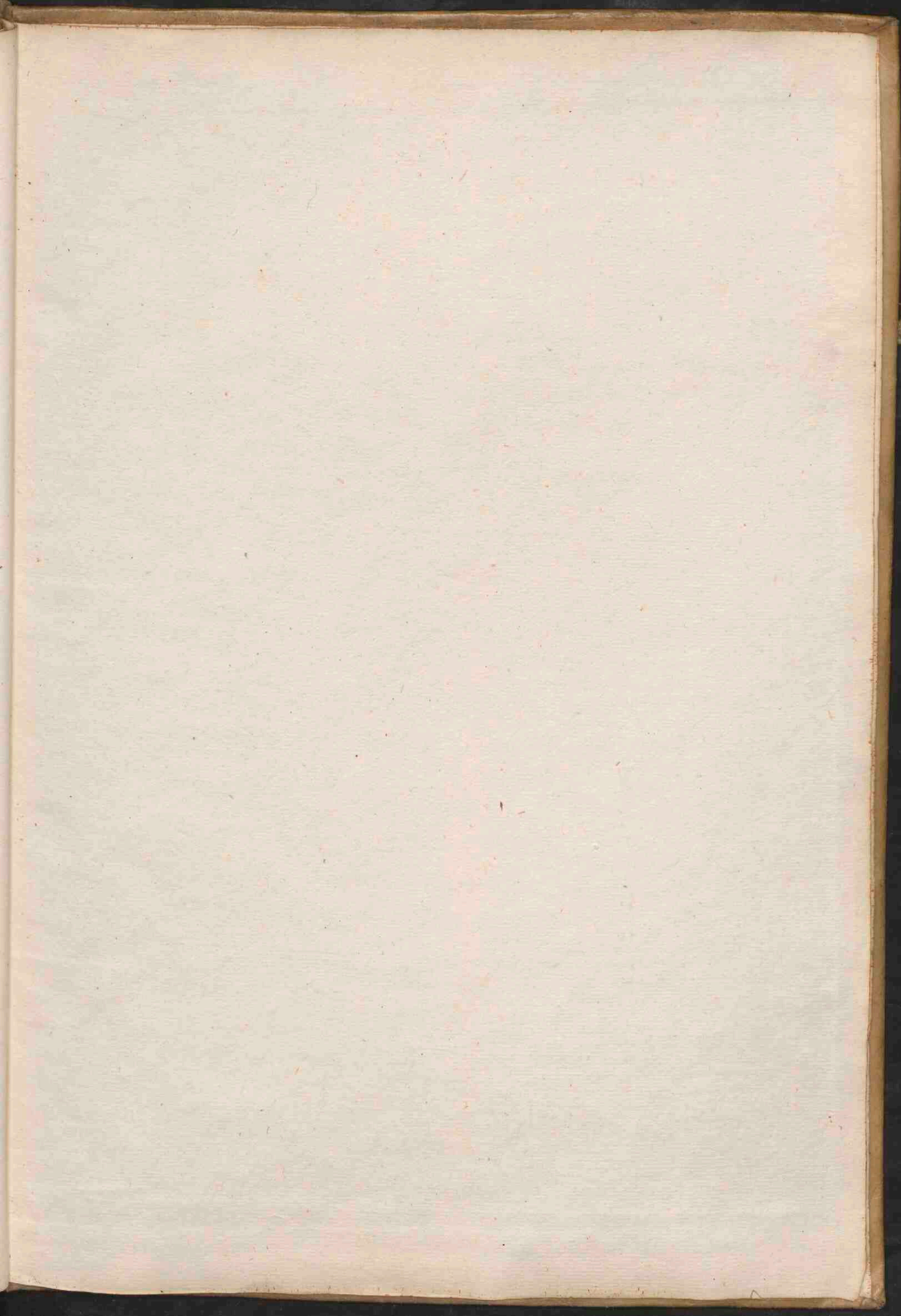

I C